

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ

Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
_____ Лариса ТАРАНЕНКО
«__» _____ 2023р.

МАГІСТЕРСЬКА ДИСЕРТАЦІЯ

**на здобуття ступеня магістра
за освітньо-професійною програмою
«Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»
зі спеціальності 035 «Філологія»**

**на тему: «Особливості передачі в українському перекладі колористичної
складової лексики англійської мови (на матеріалі текстів різних жанрів)»**

Виконала:

студентка 2 курсу, II РВО, групи ЛА-321мп
Урсул А.В. _____

Науковий керівник:

к.філол.н., доц. Скобнікова О.В. _____

Рецензент: _____

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації
немає запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студентка Урсул Анастасія _____

Київ – 2023

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет лінгвістики

Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Спеціальність – 035 «Філологія»

Освітньо-професійна програма – 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Лариса ТАРАНЕНКО

«__» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію студенту

Урсул Анастасії Володимирівні

1. Тема дисертації «Особливості передачі в українському перекладі колористичної складової лексики англійської мови (на матеріалі текстів різних жанрів)», науковий керівник дисертації Скобнікова Оксана Володимирівна, к.філол.н., доц., затверджені наказом по факультету від «__» _____ 2023 р. № _____
2. Термін подання студентом дисертації: 13.12.2023 р.
3. Об'єкт дослідження: колороніми в англійській та українській мовах та вплив лінгвокультурних факторів на їхнє тлумачення.
4. Предмет дослідження: стратегії й тактики відтворення англомовних колоронімів у перекладі сучасної художньої та наукової літератури українською мовою.
5. Перелік завдань, які потрібно виконати: розглянути класифікації колоронімів; дослідити місце колоронімів в англійському та українському словниках; обрати основні методи дослідження; вивчити провідні класифікації перекладацьких трансформацій, застосовних до кольоропозначень; проаналізувати обрані тексти та друготвори на предмет використання перекладацьких трансформацій та прийомів при відтворенні оригіналу українською мовою; опрацювати можливі варіанти перекладу ідіоматичних одиниць із кольоровим компонентом, а також кольорових прикметників та кольоросполук із культурним елементом.
6. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу: книги «11/22/63» Стівена Кінга, «Emotional design: Why we love (or hate) everyday things» Дональда А. Нормана, «А

Brief History of Time: From the Big Bang to Black Holes» Стівена Гокінга, «Surrounded by idiots. The Four Types of Human Behaviour (or, How to Understand Those Who Cannot Be Understood)» Томаса Еріксона та їхні україномовні переклади.

7. Орієнтовний перелік публікацій: публікація статті за темою магістерської дисертації у фаховому виданні групи Б та представлення тез на науково-практичній конференції.

8. Дата видачі завдання: 10 вересня 2023 року.

Календарний план

№ з/п	Назва етапів дипломної магістерської роботи	Терміни виконання етапів	Примітка про виконання
1	Вступ	10.10.2023	виконано
2	Розділ 1. Колороніми як особливий лексичний шар словника досліджуваних мов	10.10.2023	виконано
3	Розділ 2. Стратегії й тактики відтворення англomовних колоронімів в українськомовних друготворах	20.10.2023	виконано
4	Розділ 3. Кількісний та якісний аналіз уживання колоронімів у текстах різних жанрів та стратегій їхнього перекладу	18.11.2023	виконано
5	Оформлення додатків	25.11.2023	виконано
6	Загальні висновки, оформлення списку використаних джерел	30.11.2023	виконано
7	Оформлення дипломної магістерської роботи (чистовий варіант)	08.12.2023	виконано
8	Перевірка дипломної магістерської роботи на наявність текстових збігів	16.12.2023	виконано
9	Здача дипломної магістерської роботи на кафедру для рецензування	19.12.2023	виконано
10	Подання магістерської роботи на затвердження завідувачу кафедри	26.12.2023	виконано

Студент

Анастасія УРСУЛ

Науковий керівник

Оксана СКОБНІКОВА

РЕФЕРАТ

Урсул А. В. «Особливості передачі в українському перекладі колористичної складової лексики англійської мови (на матеріалі текстів різних жанрів)». Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня магістра зі спеціальності 035 «Філологія».

КПІ ім. Ігоря Сікорського, Київ, 2023.

У кваліфікаційній роботі розглянуто функціонування понять кольору та кольоропозначення, вивчено основні класифікації кольоропозначень та трансформаційних перетворень при їхньому перекладі, проаналізовано способи перекладу кольорових одиниць українською мовою в текстах різних жанрів, а також здійснено дослідження з відтворення одиниць із культурним компонентом та ідіоматичних одиниць з елементом кольору, проведено порівняння активності функціонування колоронімів у текстах різних жанрів.

Наукова новизна роботи полягає у свіжому погляді на явище колоронімів та поглибленні підходів до їхнього перекладу. Зокрема, ми заглибилися в романи відомих англійських авторів, як-от Стівен Кінг, Томас Еріксон, Дональд А. Норман і Стівен Гокінг, включно з їхніми перекладами українською мовою, що є унікальним матеріалом, який не вивчався в подібних дослідженнях з точки зору аналізу кольорової термінології раніше.

Реальний вплив нашого дослідження стає очевидним, коли ми розглядаємо його практичне застосування. Ретельний аналіз колоронімів та методів їхнього перекладу пропонує цінну інформацію для підготовки майбутніх перекладачів і студентів, які вивчають лінгвістику чи переклад. Це покращує їхнє розуміння термінів, пов'язаних із кольором, і надає ефективні стратегії аналізу текстів перед та під час здійснення перекладу. Крім того, результати нашого дослідження можуть слугувати цінним ресурсом для розробки навчальних матеріалів із різних перекладацьких і лінгвістичних дисциплін.

Апробація результатів дослідження. За темою магістерської дисертації було представлено тези на V Міжнародній студентській конференції «Наука сьогодення: від досліджень до стратегічних рішень» (Чернівці, 2023).

Публікації. Основні положення роботи було висвітлено в статті «Фразеологічний та нефразеологічний способи перекладу ідіоматичних одиниць з кольоровим компонентом» у фаховому журналі групи Б «Advanced Linguistics», № 11 (2023), 11 травня 2023.

Структура й обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел 77 джерел, у тому числі 33 іноземною мовою), списку джерел ілюстративного матеріалу (8 джерел), 1 додатку на 29 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 135 сторінок. Основний зміст викладено на 98 сторінках. Роботу проілюстровано 2 рисунками.

Ключові слова: колоронім, ідіоматична одиниця, перекладацька трансформація, варіантний відповідник, лінгвокультурний аспект, основний колір.

ABSTRACT

Anastasiia Ursul. “Peculiarities of rendering the color component of the English vocabulary in the Ukrainian translation (on the material of texts of various genres)”. Qualifying research work with the manuscript copyright.

Thesis for a master’s degree in specialty 035 “Philology”. Igor Sikorsky KPI, Kyiv, 2022.

The qualification work encompasses an exploration of the functioning of color and color term concepts, an examination of primary classifications of color terms, and an in-depth analysis of transformational changes during their translation into Ukrainian. The research delves into the methods employed in translating color units across texts of different genres. Additionally, attention is given to the reproduction of units with a cultural component and idiomatic units with a color element. A comparative study of the functioning of coloronyms in texts of diverse genres forms an integral part of the analysis.

Scientific Novelty: The unique contribution of this work lies in its fresh perspective on coloronyms and its comprehensive approaches to their translation. The research delves into novels by renowned English authors such as Stephen King, Thomas Erikson, Donald A. Norman, and Stephen Hawking, including their translations into

Ukrainian. This nuanced exploration is a distinctive contribution, as it provides a novel viewpoint on color analysis terminology.

Practical Applications: The practical significance of this research is evident in its potential applications. The thorough analysis of coloronyms and their translation methods offers valuable insights for the training of future translators and students studying linguistics and translation. It enhances their understanding of color-related terms and provides effective strategies for pre-translational analysis of texts. Furthermore, the research results can serve as a valuable resource for the development of educational materials in various translation and linguistic disciplines.

Research Dissemination: The research findings were presented as theses at the 5th International Student Conference “Today's Science: From Research to Strategic Decisions” in Chernivtsi, 2023. The main provisions of the work were also covered in an article titled “Phraseological and non-phraseological methods of translating idiomatic units with a color component,” published in the professional journal "Advanced Linguistics" (No. 11, May 11, 2023).

Structure and Volume: The master's thesis is structured with an introduction, three chapters, conclusions to chapters, general conclusions, a list of used sources (77 sources, including 33 in a foreign language), a list of sources of illustrative material (8 sources), 1 appendix on 29 pages. The total volume of the dissertation is 135 pages, with the main content spread across 98 pages. The work is illustrated with 2 drawings.

Key Terms: *color term, idiomatic unit, translation transformation, variant equivalent, linguistic and cultural aspect, primary color.*

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ.....	4
ABSTRACT.....	5
ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. КОЛОРОНІМИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ЛЕКСИЧНИЙ ШАР СЛОВНИКА ДОСЛІДЖУВАНИХ МОВ.....	13
1.1. Вивчення поняття кольору та кольоропозначення.....	13
1.2. Дослідження підходів до класифікації кольоропозначень.....	16
1.3 Лінгвокультурні аспекти репрезентації кольоропозначень в англійській та українській мовах.....	21
1.3.1 Функціонування синього кольору в англійській та українській лінгвокультурах.....	23
1.3.2 Функціонування червоного кольору в англійській та українській лінгвокультурах	24
1.3.3 Функціонування чорного кольору в англійській та українській лінгвокультурах.....	26
1.3.4 Функціонування білого кольору в англійській та українській лінгвокультурах	28
Висновки до Розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ КОЛОРОНІМІВ В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ДРУГОТВОРАХ.....	32
2.1 Вплив національно-культурних чинників на обрання способів перекладу кольоропозначень.....	32
2.2 Проблема класифікації перекладацьких трансформацій, застосовних до кольоропозначень.....	36
2.3 Способи збереження прикметників-кольоропозначень.....	40
2.4 Тактики відтворення фразеологічних зворотів та ідіом з кольоровим компонентом.....	43
Висновки до Розділу 2.....	56

РОЗДІЛ 3. КІЛЬКІСНИЙ ТА ЯКІСНИЙ АНАЛІЗ УЖИВАННЯ КОЛОРОНІМІВ У ТЕКСТАХ РІЗНИХ ЖАНРІВ ТА СТРАТЕГІЙ ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	59
3.1 Аналіз перекладацьких трансформацій, застосовних до одиниць з кольоровим компонентом.....	59
3.1.1 Варіантні та контекстуальні відповідники.....	59
3.1.2 Опущення та додавання.....	67
3.1.3 Заміна частини мови (конверсія) та заміна членів речення.....	72
3.1.4 Конкретизація та генералізація.....	77
3.1.5 Функціональна заміна.....	82
3.1.6 Антонімічний переклад та описовий переклад.....	84
3.1.7 Транскрипція, транслітерація, калькування.....	85
3.1.8 Адаптація, компенсація, перестановка слів у реченнях.....	86
3.2 Лексико-семантичне поле колоронімів у текстах оригіналу та перекладу.....	89
3.2.1 Семантичні зрушення при перекладі кольоропозначень.....	89
3.2.2 Компаративний аналіз активності функціонування колоронімів у текстах різних жанрів.....	91
Висновки до Розділу 3.....	94
ВИСНОВКИ.....	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ.....	107

ВСТУП

Беззаперечним є той факт, що окрім свого прямого призначення – надання характеристик об'єктам, які нас оточують, кольори мають ще й глибоке символічне значення, яке допомагає особі орієнтуватися в просторі й краще розуміти довколишні знаки, надавати оцінку предметам та пов'язувати своє внутрішнє бачення із загальною парадигмою Всесвіту. Дослідження кольорів є важливим завданням лінгвістики, біології, фізики, психології й перекладознавства зокрема, якщо розглядати відтворення кольорових одиниць у різних мовах світу.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю детально розібратися в найоптимальніших стратегіях і тактиках перекладу колоронімів на матеріалі творів англomовної літератури в художньому та науковому стилях у жанрах психології, астрономії та дизайну для максимально можливого збереження конотації й семантики слів і виразів. Необхідність дослідження способів перекладу кольоропозначень як елементів загальної мовно-культурної картини світу також визначає релевантність дослідження.

Ступінь розробленості проблеми у науковій літературі. Особливості вживання та перекладу колоронімів розглядали у своїх роботах такі зарубіжні дослідники: Д. Катан [62], Б. Берлін і П. Кей [47], С. Хардін [58], К. Стімаж [61], Р. Кассон [52], Ф. Адамс і С. Осгуд [44], Ф. Болл [45], Дж. Сентфорд [69, 70], Т. Режє і П. Кей [67], П. Грін-Армитаж і Да Пос [55], А. Феттермен, М. Робінсон, Р. Гордон й А. Елліот [56], а також вітчизняні науковці: І. Ковальська [13], О. Крижанська [15, 16], О. Дзівак [6, 7], І. Бабій [2], В. Горобець [5], О. Линтвар [19], Т. Семашко [34, 35], Т. Авраменко [1], Т. Парфьонова [27], Л. Бойко й С. Сабліна [3], Р. Зорівчак [9], О. Трегуб [40], Н. Ніколаєва [23, 24], Н. Рудь [32], Л. Лонська [21], А. Порожнюк [29], Л. Лисенко [20], А. Попова [28], О. Панченко [26], Т. Онопрієнко [25]. Можемо побачити, що вже існує чималий пласт досліджень про колороніми, однак досі не вистачає систематизації, зокрема доопрацювання потребує галузь теорії перекладу кольоропозначень.

Актуальність проблематики визначила об'єкт і предмет дослідження.

Об’єкт дослідження – колороніми в англійській та українській мовах та вплив лінгвокультурних факторів на їхнє тлумачення.

Предмет дослідження – стратегії й тактики відтворення англомовних колоронімів у перекладі сучасної художньої та наукової літератури українською мовою.

Мета роботи – вивчити явища колоронімів в українській та англійській мовах, проаналізувати їхню еквівалентність у порівнюваних мовах і встановити закономірності перекладу.

Виконання поставленої мети передбачає розв’язання таких теоретичних та практичних завдань:

- розкрити основні класифікації кольоропозначень;
- розглянути лінгвокультурні аспекти кольоропозначень в англійській та українській мовах;
- дослідити види перекладу одиниць із культурноспецифічним елементом;
- опрацювати різні способи віддання англомовних колоронімів українською та провести кількісний та якісний аналіз використання перекладацьких трансформацій у матеріалах дослідження;
- визначити тактики перекладу фразеологічних та ідіоматичних одиниць з кольоровим маркером у текстах різних жанрів;
- провести аналіз функціональності колоронімів у текстах різних жанрів та їхніх перекладах.

Методи дослідження. Під час написання роботи ми послуговувалися загальнонауковими методами: індукції та дедукції, аналізу й синтезу – для формування теоретичної частини роботи та підведення підсумків, лінгвістичними: методом аналізу дефініцій – для дослідження термінології кольорових одиниць, методом корпусного аналізу та методом суцільної вибірки – для створення вибірки речень та словосполук з кольоровим компонентом у текстах мови оригіналу та перекладу, методом комплексного філологічного аналізу тексту – для проведення аналізу функціонування колоронімів у текстах різних жанрів, методом

перекладознавчого трансформаційного аналізу – для оцінки роботи перекладачів при створенні перекладів, методом порівняльного аналізу – для порівняння оригіналів та друготворів на предмет збереження кольорового компоненту, а також ідіоматичних одиниць.

Матеріалом дослідження слугують англomовний прозовий художній твір Стівена Кінга «11.22.63», науковий твір Стівена Гокінга в галузі астрономії «A Brief History of Time», твір Дональда А. Нормана в галузі дизайну «Emotional design: Why we love (or hate) everyday things» та твір Томаса Еріксона у сфері психології «Surrounded by idiots. The Four Types of Human Behaviour (or, How to Understand Those Who Cannot Be Understood)», а також український переклад цих творів. Такий вибір матеріалу обґрунтовано метою дослідити вживання колоронімів та моделі їхнього перекладу в текстах різних жанрів. Нами було вирішено обрати саме ці жанри з метою продемонструвати контрастність функціонування кольоропозначень у художньому творі, багатому метафорами, евфемізмами та ідіомами з кольоровим компонентом; у науковому, що містить чимало прикладів використання кольорового компоненту для утворення астрономічних термінів; у психологічному творі, зосередженому на аналізі саме кольорових психотипів людини; у творі в галузі дизайну як одного з розгалужень мистецтва, що споріднене з частим використанням кольорів. Загальна кількість проаналізованих кольорових одиниць, ужитих у розглянутих джерелах, становить близько 300 одиниць.

Наукова новизна роботи полягає в розширенні підходів до дослідження використання й способів перекладу такого багатовимірного явища, як колороніми, а саме в площині відтворення сучасної літератури різних жанрів та стилів. Крім того, уперше до аналізу залучено романи всесвітньовідомих англomовних письменників Стівена Кінга, Томаса Еріксона, Дональда А. Нормана та Стівена Гокінга і їхні друготвори українською мовою.

Практичне значення дослідження вбачаємо в тому, що розглянутий аналіз вживання колоронімів у двох мовах та шляхів їхнього перекладу може бути використано в навчанні перекладачів, студентів, що здобувають фах лінгвіста чи

перекладача, для кращого розуміння явища кольоропозначень та способів роботи з ним при здійсненні доперекладацького аналізу текстів. Крім того, напрацювання нашої кваліфікаційної роботи можуть стати в нагоді для підготовки навчальних матеріалів для різноманітних перекладознавчих і лінгвістичних дисциплін.

Апробація результатів дослідження. За темою магістерської дисертації було представлено тези на V Міжнародній студентській конференції «Наука сьогодення: від досліджень до стратегічних рішень».

Публікації. Було опубліковано статтю «Фразеологічний та нефразеологічний способи перекладу ідіоматичних одиниць з кольоровим компонентом» у фаховому журналі групи Б «Advanced Linguistics».

Структура й обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (77 джерел, у тому числі 33 іноземною мовою), списку джерел ілюстративного матеріалу (8 джерел), 1 додатку на 29 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 135 сторінок. Основний зміст викладено на 98 сторінках. Роботу проілюстровано 2 рисунками.

РОЗДІЛ 1. КОЛОРОНІМИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ЛЕКСИЧНИЙ ШАР СЛОВНИКА ДОСЛІДЖУВАНИХ МОВ

1.1 Вивчення поняття кольору та кольоропозначення

Колір – це фундаментальний елемент людського сприйняття та спілкування, глибоко вкорінений у нашому повсякденному досвіді, адже він впливає не тільки на зорове сприйняття, а також і на слухове, тактильне, або дотикове, смакове, нюхове та естетичне [42]. Поняття кольору виходить за межі простої естетики, проникаючи у сфери культури, психології, лінгвістики. Вивчення кольору, особливо через призму лінгвістичного аналізу, розкриває багату палітру уявлень про стан людини, показуючи, як цей, здавалося б, простий аспект нашого чуттєвого світу формує думки, емоції, поведінку й навіть саму ідентичність.

Від заспокійливих відтінків природи до яскравої палітри міських пейзажів, кольори оточують нас, глибоко впливаючи на сприйняття світу. Але значення кольору простягається ще далі. Воно вплітається в складну тканину нашої культури й психології, тонко диктуючи вподобання, страхи й навіть переконання. Кольори викликають емоційні реакції, передають культурну символіку й служать потужними комунікативними інструментами в мистецтві, дизайні та рекламі.

Використання кольору в мові, його опис і присвоєння назв різним відтінкам відкриває захоплюючі двері для вивчення лінгвістики. Кольорові терміни, відомі ще як «кольорові одиниці», є лінгвістичними уявленнями про барвистий спектр, який виникає у сприйнятті людини. Глибина та різноманітність кольорових одиниць відображають не тільки нашу здатність розрізняти відтінки, але й складну взаємодію мови та культури.

Спершу розберемося в тому, що таке колір. За дефініціями Collins Dictionary, colour – це той зовнішній вигляд, якого предмет набуває в результаті відбивання світла [74]. Із ним же досить перегукується визначення, наведене в Словнику української мови (СУМ-11): колір – це «світловий тон чого-небудь; забарвлення» [72]. Отже, як бачимо з дефініцій обох мов, колір нерозривно пов'язаний зі світлом.

Феномен кольору є предметом глибокого інтересу в багатьох дисциплінах. Хоча сприйняття кольору можна визначити довжинами хвиль світла, його вивчення виходить далеко за межі простої фізики. Багатогранну природу кольору досліджують такі різноманітні галузі, як мистецтво, дизайн, фізика, оптика, хімія, біологія, психологія, антропологія та лінгвістика. Значення кольору очевидне не тільки в його візуальній присутності, але і в його культурному, психологічному та мовному значенні.

Роль кольору в житті людини, менталітеті, культурі й психології завжди викликала глибоке захоплення. Це захоплення призвело до всебічного дослідження того, як колір сприймається, використовується та називається в різних мовах та культурах. Колір можна розглядати як багатогранний феномен, який служить засобом вираження емоційного й ментального стану людини, рис характеру, а також соціальних і культурних аспектів суспільства [13]. За К. Юнгом, поняття кольору відноситься до сфери реальності, яка залишається напрочуд невловимою для усвідомлення, навіть якщо постійно проникає в людський досвід і розкриває себе повсякденно [43].

У галузі лінгвістики колір стає обширною сферою вивчення, оскільки саме тут розкривається концепція «кольорових термінів». Розвиток та використання кольорових термінів у мові дає уявлення про пізнання людини, мовну еволюцію та культурні відмінності, адже кольорові терміни відображають не тільки те, як люди описують кольори, але й значення, які вони їм надають. У кольорі є здатність як до логічного, так і до чуттєво-образного способів осягнення світу, а це означає, що кольори можна розглядати як місток між невербальним, чуттєво-образним пізнанням світу й сферою вербального вираження [34].

Отже, якщо порівнювати концепти кольору та кольорових термінів, можна стверджувати, що колір – це більш фізичний феномен, а кольоровий термін – радше мовне явище, що використовується в різних мовах для позначення або опису кольорів. Кольори існують у природному світі незалежно від мови, а от кольорові терміни є продуктом мови та культури.

Для позначення кольорових термінів існує кілька мовознавчих назв, найпоширенішими серед яких є кольоропозначення, колороніми, кольороназви, кольоронайменування, кольоративи, терміни кольору, кольорові, або колірні прикметники, кольористична лексика, прикметники зі значенням кольору, назви кольору, колірні терміни, кольористична лексика, хроматизми, а також кольорові, або колірні епітети.

Такі назви прийшли до лінгвістики із мистецтва, зокрема живопису, напряду пов'язаного з кольором. Так, там існують такі феномени як колір та кольорит. Концепція останнього означає комплексний взаємозв'язок кольорів, що може впливати на сприйняття та пізнання світу, зокрема в емоційному та сенсорному аспектах [8, с. 67].

За дефініцією, запропонованою І. Ковальською, колороніми (від лат. color – колір, гр. *onima* – ім'я) – це лексеми, денотативним значенням яких є ознака кольору [13]. Так, на думку Т. Семашко, кожному кольору можна приписати кілька назв, причому кожне слово визначає різні аспекти смислового поняття. Набори синонімів для назв кольорів не є статичними; їх можна збагачувати новими словами, потенційно відкидаючи усталені або ті, що вийшли з повсякденного використання. І хоча в мові існує певна кількість усталених кольороназв, перелік таких назв залишається відкритим і підлягає поповненню, причому це розширення може відбуватися через прийняття нових назв для конкретних відтінків кольорів або метафорично, шляхом проведення паралелей між певним об'єктом і кольором, на який він схожий [35].

Б. Берлін та П. Кей у своєму дослідженні висунули поняття основного кольорового терміна, яке має основні характеристики: застосовується до обширних категорій об'єктів, є монологічним (а отже, його значення не можна передбачити зі значень його частин), його значення не охоплюється жодним іншим кольоровим терміном, а також він є психологічно яскраво вираженим (тобто згадується на початку списків кольоротермінів, стабільно використовується великою кількістю носіїв мови та вживається в ідіолектах) [47]. І хоча різні мови можуть похвалитися великим набором кольорових слів, вони зазвичай зберігають обмежену кількість

основних кольорових термінів. В англійській мові, наприклад, налічують одинадцять таких термінів: чорний, білий, сірий, червоний, синій, зелений, жовтий, коричневий, оранжевий, рожевий і фіолетовий [58]. Чорний, білий, сірий, червоний, жовтий, зелений і коричневий кольорові терміни походять із давньоанглійської мови або ще більш раннього періоду. Цікавим є той факт, що початково ці терміни (окрім червоного) були наділені значеннями, не пов'язаними з відтінками, а вже під час середньоанглійського періоду поступово перейняли значення, пов'язані з відтінками. Фіолетовий та оранжевий були запозичені з латинської та арабської одразу з відтінковим значенням, а термін «рожевий» з'явився пізніше – уже в шістнадцятому столітті [52]. Слов'янські мови ж нараховують дванадцять основних кольорових термінів, і в цьому списку синій поділяється на світло- та темно-синій [58].

1.2 Дослідження підходів до класифікації кольоропозначень

Колороніми як підмножина термінів, пов'язаних із кольором, виявляють унікальну мовну та семантичну різноманітність, що вимагає систематичного вивчення та класифікації, саме тому одним з основоположних заходів у вивченні лексичної семантики таких одиниць є їхня класифікація.

Усі кольоропозначення заведено поділяти на хроматичні й ахроматичні. Ахроматичні включають в себе всі відтінки сірого, де найсвітліший – білий, а найтемніший – чорний колір. По суті, відрізняються між собою вони лише ступенем світлоти. Такі номінації, як кольоровий відтінок, чистота чи насиченість кольору їм не притаманні. Ахроматичні кольори є нейтральними, а тому легко поєднуються з багатьма відтінками. Крім того, вони не змінюються залежно від освітлення – завжди сприймаються однаково.

Хроматичні ж кольори являють собою кольори спектру: червоний, синій, зелений, жовтий, жовтогарячий, фіолетовий, блакитний. Вони вже визначаються такими характеристиками як насиченість, світлість та відтінок. Для регулювання насиченості кольору до хроматичного відтінку необхідно в певній пропорції додати ахроматичний: чим більший буде відсоток ахроматичного кольору в утвореному

відтінку, то менш насиченим він стане. Серед хроматичних кольоропозначень виділяють три первинні: жовтий, синій і червоний – їх неможливо отримати шляхом змішування інших кольорів, проте змішуючи їх, можна досягти утворення майже всієї кольорової палітри [30].

За класифікацією, запропонованою Т. Семашко [34], кольоропозначення можна поділити на групу ядерних (основних) та периферійних, а також абстрактних та конкретних. Іншою варіацією поділу на абстрактні й конкретні є ще поділ на безпосередні та опосередковані відповідно.

Число ядерних кольоропозначень охоплює кольори давнього походження й складається з дев'яти кольорів у чистому вигляді, без відтінків, серед яких білий, чорний, сірий, синій, червоний, зелений, жовтий, коричневий і голубий. Цікавість цього «ядра» колоронімів полягає в тому, що вони еволюціонували, щоб охопити низку образних конотацій, заснованих на асоціативному ряді, що відображає використання та значення таких кольорів. Так, наприклад, червоний може означати почесний (червоний куточок), або сигналізувати про заборону (червоний колір світлофору), а жовтий може співвідноситись із хворобливістю (жовте обличчя) або навіть божевільням (жовтим домом раніше називали божевільню) [72].

Група ж периферійних колоронімів включає в себе всі інші кольори, які містять сему з відтінком ядерного кольору, а також можуть нести в собі додаткові сенси. Такі кольоропозначення семантично тісно пов'язані з основними кольоропозначеннями, при цьому основні, або ядерні, колороніми є первинними, а периферійні по відношенню до них – вторинними. До периферійних кольорів належать, наприклад, карий, бежевий, фіолетовий. Вважається, що чим далі від центру розташована назва кольору, то менше конотативних сем вона містить, а відповідно – у вживанні таких колоронімів все більш значущим стає мотиваційний фактор [34]. Таким чином, на думку І. Чумак-Жунь, є ще й найвіддаленіша периферія, до якої належать кольори з найменшою частотністю вживання та активністю [41]. Серед таких кольорів – персиковий, шоколадний, лососевий.

Якщо ж говорити про поділ колоронімів на конкретні (опосередковані) та абстрактні (безпосередні), то абстрактні (безпосередні) є стилістично

нейтральними, можуть сполучатися з величезною кількістю лексем, адже являють собою так звану «наївну картину» кольорового світу, основні кольори спектру, а саме: чорний, червоний, білий, синій, зелений, сірий, жовтий, а також голубий. Абстрактні кольори, які складають більшість базових колірних термінів, містять в собі колективний та індивідуальний досвід, функціонують в ідіомах та фразеологізмах, є дуже часто вживаними.

Конкретні (опосередковані) кольоропозначення містять досить явну семантику, стійку асоціацію, є менш уживаними та розповсюдженими, ніж абстрактні. Їх іще називають колоронімами зі вторинною колірною семантикою, адже такі назви кольорів зазвичай утворені від певних іменників і є вмотивованими назвою того предмету, від якого були утворені. До таких кольорів належать, приміром, салатний (утворено від «салат»), кремовий (від слова «крем»), морквяний (від слова «морква»), латунний (від «латунь»). Ця група є значно більшою, ніж група абстрактних кольоропозначень, і кількість таких кольороназв постійно збільшується, оскільки утворюються вони від назв найрізноманітніших предметів [35].

Якщо розглядати класифікацію кольоропозначень за походженням, О. Крижанська виділяє групу первинних та вторинних українських колоронімів. Ця класифікація, по суті, є аналогічною поділу кольороназв Т. Семашко на конкретні (опосередковані) та абстрактні (безпосередні), адже вторинні – це зокрема ті назви, що утворені від подібності до певного предмету, а походження первинних не має прив'язки до явищ чи предметів, а просто означає безпосередньо колір (синій, червоний, зелений тощо) [16]. Однак О. Крижанська більш детально розглядає підгрупи вторинних, або похідних кольоропозначень. Так, до них належать:

а) кольоропозначення, що отримали свою назву за колірною схожістю до іншого предмету (кавовий, сапфіровий, кораловий, лаймовий);

б) кольоропозначення, що суб'єктивно оцінюють якість (зелененький, сизенький);

в) кольоропозначення на вказівку відтінку або поєднання кількох кольорів та відтінків (синьо-жовтий, жовтувато-зелений, червоно-рожевий);

г) кольоропозначення, що описують забарвлення певного предмету, при цьому не називаючи конкретний колір (блідий, яскравий, пістрявий, рябий, строкатий, різнобарвний, безколірний);

г) слова іншомовного походження, які набули кольорового смислу (теракот, індиго, фуксія);

д) кольоропозначення, що описують ступінь прояву певного кольору (сіруватий, сірісінький, сірющий) [15].

Українська лінгвістка О. Дзівак також виділяє так зване ядро колоронімів, у яке входять чорний, білий, сірий, червоний, синій, зелений, жовтий та голубий кольори. Усі ж інші кольори, на думку мовознавиці, складають периферію, вказуючи на відтінки кольорів ядра. Кольори ядра демонструють кілька відмінних рис, ключовими характеристиками серед яких є:

а) вони є семантично непрозорими, тобто їхнє значення розпізнають за допомогою етимологічного аналізу;

б) вони є стилістично нейтральними («*червоне небо*» є нейтральним, на відміну від «*кривавого*», хоча обидва означають відтінки червоного);

в) можуть формувати ідіоматичні одиниці («*синя птиця*» як символ щастя, «*чорним по білому*» як ознака абсолютної ясності);

г) можуть формувати порівняння («*чорний як смоль*», «*білий як крейда*»);

г) мають непохідну основу, хоча самі можуть утворювати величезну кількість похідних, у тому числі й термінологічні одиниці (чорнота, чорненький, чорноморський, чорнобривець, чорнозем, чорнослив, чорнокнижник);

д) володіють абстрактним характером колірних характеристик, що допускає різноманітні поєднання (наприклад, «*зелений*» є більш універсальним, ніж «*оливковий*» чи «*лаймовий*»);

е) мають гнучку семантичну структуру;

є) володіють широким асоціативним полем.

Периферійні кольоропозначення можна описати наступними характеристиками:

а) вони є семантично вмотивованими, мають внутрішню форму («м'ятний» утворено від «м'ята», «оливковий» – від «олива»);

б) володіють значно вужчим асоціативним полем порівняно з кольорами ядра, адже колір тепер набагато конкретніше описаний;

в) мають похідну основу (гарбуз – гарбузовий, слива – сливовий), але самі можуть утворювати меншу кількість похідних;

г) включення кожного члена периферії в синонімічний ряд, зосереджений навколо колороніма з числа «ядерних», на залежній позиції [6, 7].

Продовжуючи вивчати думки науковців щодо класифікації колоронімів, можемо відзначити, що І. Бабій ділить колороніми на два види:

1) кольоротерміни, що вказують на певну колірну характеристику феномена об'єктивної дійсності. Ці кольоротерміни охоплюють як невмотивовані (червоний, синій, зелений), так і вмотивовані кольоротерміни (багряний, пісочний). У цю категорію також входять колороніми, що позначають інтенсивність ознаки кольору (жовтуватий, прижовклий), складні назви кольорів (блакитно-рожевий, зелено-чорний), а також лексеми різних граматичних форм (білий, білизна);

2) кольоротерміни, що вказують на забарвлення предмета без уточнення певної характеристики кольору. До цієї категорії входять:

а) колороніми, що пояснюють глибину кольору, не називаючи певної ознаки (світлий, насичений, яскравий);

б) колороніми, що вказують на забарвлення, набуте під впливом вітру, сонця чи інших погодних умов (опалений, обвітрений, засмалений);

в) колороніми, що описують поєднання кількох неназваних кольорів (плямистий, покраплений);

г) колороніми, що описують забарвлення, але не пояснюють конкретних кольорів (різноколірний, барвистий, різномастий);

г) колороніми, що суб'єктивно оцінюють відтінки кольорів (м'який, різкий);

д) колороніми, що ідентифікують відтінки забарвлення (збляклий) [2].

Мовознавець В. Горобець категоризує колороніми на 5 груп:

1) невмотивовані колороніми, у яких основним значенням слова є саме колірна ознака (жовтий, червоний, синій тощо);

2) вмотивовані колороніми, що вказують на забарвлення, схоже на певний об'єкт. Такі об'єкти, що дають назви вмотивованим кольоропозначенням, теж діляться на кілька груп:

- а) листя рослин (бамбуковий);
- б) квітки рослин (волошковий, ліловий);
- в) плоди рослин (абрикосовий, лимонний, кукурудзяний);
- г) зола (попільний);
- г) пташине пір'я (фламінговий);
- д) види каменів (графітовий);
- е) кров (кривавий);

3) колороніми, що виражають глибину колірної характеристики (ніжно-жовтий, світло-синій);

4) колороніми на позначення перехідних кольорів або тонів, пов'язаних з основним кольором (блакитно-синій, жовтий із червоним);

5) терміни, що вказують на наявність кольорового забарвлення, але не пояснюють, що це за колір, а лише висловлюють насиченість кольору (світлий, яскравий) або тип забарвлення (геометричний) [35].

1.3.Лінгвокультурні аспекти репрезентації кольоропозначень в англійській та українській мовах

Вивчаючи концепт мовних одиниць, маємо розуміти, що йдеться не лише про символи, а також про значення: у кожному слові зашифроване певне семантичне значення, і часто для його розуміння необхідно звернутися до лінгвокультурних особливостей. Так, на сприйняття мовної одиниці впливають менталітет, звички, що набувалися роками, культурно-генетичний код нації. За лінгвокультурологічним підходом В. фон Гумбольдта, в основі якого лежить антропоцентризм, мову необхідно вивчати в дуже тісному зв'язку з культурою, способом мислення й свідомістю людини, її духовним світом. Науковець

стверджує, що культура й мова нероздільні, вони співіснують, здійснюючи одна на одну взаємний вплив, тож немає сенсу вивчати їх окремо: «будь-яке вивчення національної своєрідності, що не використовує мову як допоміжний засіб, було б марним, оскільки тільки в мові відображено національний характер» [59, с. 303].

Кольоропозначення є культурно маркованими, відображають національні цінності, а тому в різних мовах мають безліч конотацій та асоціацій. За Р. Бартом, колороніми наповнені певним сенсом – цей сенс мінливий, містить у собі різноманітні соціокультурні уявлення й закріплює їх у парадигмі смислового й ціннісного ставлення до реальності [46]. Щоби краще зрозуміти, у чому полягає різниця між значенням та сприйняттям кольорів у різних країнах, звернемося до принципу культурного релятивізму, запропонованого американським лінгвістом Ф. Боасом [48]. За цим підходом неможливо оцінювати кожен культуру за єдиним чітко визначеним шаблоном, адже кожна з них унікальна та неповторна, а отже, характеризуватися має лише на основі власних засад та принципів, а не за універсальними критеріями. Перегукується ця ідея й з гіпотезою Сепіра-Ворфа, або гіпотезою лінгвістичної відносності, де зазначається, що пізнання особою світу та формування людської свідомості залежить від структури мови, а тому основні категорії довкілля люди сприймають по-різному залежно від мови, якою розмовляють [4]. Таким чином, кольори різні народи можуть ідентифікувати та розуміти по-різному, а також наділяти їх відмінним значенням. Звісно, деякі кольори можуть мати спільне значення для різних націй, але зустрічаються й суттєво відмінні деталі.

Для детального вивчення лінгвокультурних характеристик кольору було обрано чотири найпоширеніші основні кольори: синій, червоний, чорний та білий. Такий вибір ґрунтується на їх універсальній присутності в культурах та різноманітних, іноді суперечливих символічних значеннях. Зосереджуючись на обмеженій палітрі кольорів, дослідження має на меті забезпечити поглиблений аналіз складної взаємодії між мовою та культурою, розкриваючи шари значень, якими наділені ці основні кольори.

1.3.1 Функціонування синього кольору в англійській та українській лінгвокультурах

Синій колір здебільшого має однакові характеристики в усіх мовах світу. Він символізує спокій, вірність, чесність, гідність, щирість, мудрість, натхнення, впевненість та стабільність, хоробрість, самовідданість, це колір постійності та незмінності [63]. Крім того, завдяки зображенню Діви Марії в християнському звичаї в синьому плащі, цей колір став ще й символом жіночності, витонченості, святості та чистоти [40]. Зберігаються семантичні особливості синього кольору в англійському понятті «*black and blue*» та його українському відповіднику «*синець*», адже синій може символізувати ще й удар. Синій колір виступає одним з найуживаніших відтінків у дизайні національних прапорів: 75 країн світу включили синій колір у свої стяги, символізуючи такі якості, як рішучість, процвітання, волю, удачу, єднання. Окрім держав, синій та його відтінки використовують також у прапорах великих політичних та гуманітарних організацій, серед яких ЮНЕСКО, ООН і НАТО, адже синій являє собою частину великого цілого. Крім того, він символізує велику кількість водних ресурсів країни, включаючи океани, моря, озера та річки [61].

Використовують синій і безліч відомих ІТ компаній, як-от Facebook, Microsoft, Intel, LinkedIn. А. Порожнюк зауважує, що в різних мовах може існувати різна кількість назв на позначення кольорів [29], що підтверджується тим фактом, що для українських *синього* (який має на увазі більш темні відтінки) та *блакитного* (*голубого*) – світліших відтінків – в англійській існує лише один еквівалентний *blue* (тут світліший тон передається словами «*light blue*») [51]. Перші асоціації, що виникають при згадці про синій та блакитний, стосуються води та неба, адже різні відтінки синього розкривають морську глибину та небесну височінь, символізуючи нескінченність, уяву й натхнення [36]. Цікаво, що аристократія в багатьох європейських мовах, у тому числі в англійській та українській, метафорично передається через блакитний колір: «*blue-blooded*» і «*блакитна кров*» відповідно.

Що ж стосується відмінних характеристик вищезазначеного кольору в українській та англійській мовах, то в англійській він символізує ще й депресію,

хандру та меланхолію. В американській культурі міцно закріпилися вирази «*singing the blues*» та «*feeling blue*», що в українській мові з синім кольором ніяк не пов'язані й перекладаються простими «сумувати», «тужити», «жалітися». Звідси походить і стиль музики блюз – скорочення від англійського «*blue devils*», що, за дефініціями Collins English Dictionary [74], означає депресію та меланхолію, а також напад білої гарячки (тут бачимо вже протиставлення українського колороніму «білий» англійському «blue»), що не випадково, адже синій в англійській мові пов'язаний також із п'янством. У США й Англії навіть існує словосполучення «*blue hour*», яке означає час, коли люди, повертаючись з роботи, ненадовго заходять до пабу з метою розвіятися й забути про сум.

В українській традиції цей колір часто використовується в народних вишивках як символ порятунку від хвороб та знайдення спокою для душі [42]. Також синій може означати, що людина надмірно худа («худий, аж синій», «сині діти») або дуже розлючена («посинілий від злості»). Крім того, в українській культурі синій може асоціюватися з постом, а також зі смертю та жалобою – хустинки такого кольору, так само як і чорного, під час трауру носять жінки Галичини [37].

1.3.2 Функціонування червоного кольору в англійській та українській лінгвокультурах

Червоний колір та його відтінки широко застосовуються як в українській, так і в англійській мовах. Зокрема, в одинадцяти томах «Словника української мови» одну четверту від загальної кількості кольоропозначень становлять саме різноманітні відтінки червоного кольору [72]. У Біблії ж вони складають цілих три чверті від сумарного числа згаданих колоронімів. Значення червоного кольору є надзвичайно суперечливими, часом навіть полярними. Так, його використовують для позначення чогось божественного, застосовують в іконописі, убачають у ньому божественну енергію, свободу, життєдайне тепло, любов Господа до людей (адже він пролив свою кров задля порятунку всього живого), у червоних ризах правиться служба в церквах на Великдень. Однак він також позначає одразу чотири смертні

гріхи. Крім того, червоним та чорним змальовують диявола й пекло (на позначення полум'я). Багато гріховних розваг, як-от казино, теж зображено в червоно-чорних тонах [10, 36, 40]. Червоний – колір як любові, так і болю; як радості та свята, так і помсти, ворожнечі, гніву та агресії; як воєнної слави, так і насильства. Це також колір політики – його можна побачити на 77% прапорів [61]; це колір революції та непокори; для своїх логотипів його використовують безліч брендів, приміром Coca-Cola (символ свята) й McDonalds (задоволення тут і зараз). У вбранні англійських супергероїв Супермена, Людини-павука й Залізної людини теж присутній червоний колір. Це також міжнародний символ заборони, зупинки й попередження: згадаймо отруйне червоне яблуко в середньовічних лицарських романах та казках, відомі кожному мухомори, застережні знаки на дорогах. У Сполучених Штатах червоний разом із білим та синім характеризує гордість за державу й патріотизм [49].

Різницю у вживанні червоного в мовах, обраних для порівняльного лінгвістичного аналізу, можемо простежити через ідіоми та фразеологізми з елементом кольору (або ж навпаки – без його збереження в мові перекладу). Приміром, «*red-letter day*» означає пам'ятний день, коли відбувається важлива подія. Український відповідник «*червоний день календаря*» зберігає сенс і сам колоронім. Аналогічно «*red in the face*» зі значенням знітитися, бути збитим з пантелику, українською передається через відтінки того ж кольору: «*побагровілий*», «*червоний, як рак*». Схожа ситуація з ідіомою «*to see red*», що можна перекласти як «*побагровіти від злості*», таким чином зберігши багряний – один із численних відтінків червоного. «*To be shown the red card*» стосується спортивної термінології й означає, що спортсмена усунено, нашою мовою перекладається ледь не дослівно – «*отримати червону картку*». «*Catch someone red-handed*» має на увазі застати когось на місці злочину, і передати це українською можна або взагалі без збереження колоративу, але з ідіоматичним значенням і клішованими формами – «*спіймати на гарячому, за руку*», або ж спробувати перекласти більш дослівно, вживаючи похідні від слова «кров» як ще одного відтінку червоного – «*схопити зі скривавленими руками*». Однак такий переклад є

суто контекстуальним, тож застосувати його вдасться лише до невеликої кількості ситуацій, а вважати універсальним варіантом аж ніяк не можна. В англійській культурі, до речі, існує таке поняття як *«red brick universities»* – шість найпрестижніших університетів Великобританії [65]. Перекладається ця група навчальних закладів дослівно: *«університети з червоної цегли»*.

Натомість таємниче англійське *«red-eye»* українською звучить просто як *«нічний рейс»*, без ідіоматичних виразів і вживання кольорів. *«Red herring»*, що означає не надто важливе питання, яке відволікає слухача від основної теми, в українській мові також не зберігає ані колороніма, ані, власне, прямого відповідника слова *«herring»* – *«оселедець»*, і звучить як *«підсадна качка»* або ж просто *«обманний маневр»*. Словосполучення *«red tape»* означає надмірну увагу до правил і паперів, часто на шкоду для простих людей, і знову ж таки, в українському перекладі червоного кольору не стосуватиметься – звучатиме просто як *«канцелярищина, бюрократія, бюрократичні замашки, паперова тяганина»*. Два схожі за звучанням вирази *«to be in the red»* та *«to be out of the red»* є семантично протилежними, адже перший означає бути в боргу, а другий – сплатити борг. Перекладемо їх відповідно *«піти в мінус, зазнати збитків»* та *«ліквідувати заборгованість»* – в обох випадках жоден з відтінків червоного зберегти не вдалося.

1.3.3 Функціонування чорного кольору в англійській та українській лінгвокультурах

Чорний колір є більш однозначним: у всіх мовах він означає щось темне, негативне, невідоме. Він має виражену конотацію, його важко неправильно розтлумачити. Він асоціюється з трауром, агресією, відчаєм та мороком, усіма злими силами, смертю всьому живому, оскільки живе любить світло, а чорний – його повний антипод [36]. Чорний на контрасті з білим означають постійну боротьбу дня й ночі, світла й темряви, добра й зла, правди й неправди. Сатану, або ж диявола, традиційно зображують чорним, тобто це ще й колір гріха. Утім, церква асоціює його ще й із літургією та покайням, а монахи-бенедиктинці носили

чорний одяг на знак своєї скромності та неவிбагливості, відмови від розкошів життя. Крім того, це колір мистецтва – зокрема тих його видів, які хочуть показати, що вони пропагують протест (до таких належать панк, хардрок і хеві-метал). Чорний – колір елегантності й креативності, що вдало використовує у своєму дизайні українська мережа Інтернет-банкінгу «Монобанк» [40]. Чорний часто використовується серед кольорів української вишиванки, і це не даремно, адже для українців він асоціюється із землею та плодovitістю, тож вважається, що якщо в елементі одягу присутній чорний колір, власник буде багатим [42].

Різницю між уживанням колоронімів в українській та англійській мовах розглянемо, знову ж таки, на прикладі ідіоматичних та клішованих одиниць. Варто зауважити, що часто сам колоронім у таких фразях зовсім не означає безпосередньо названий колір, а вживається радше для створення переносного значення. Добре відоме в авіасфері словосполучення «*black box*» українською мовою перекладається дослівно – «чорний ящик» або «чорна скринька» (формальна назва – бортовий самописець), хоча цікаво, що насправді нічого спільного з чорним він не має – колір такого пристрою для запису параметрів польоту зазвичай червоний чи помаранчевий. Ще один загальновживаний термін «*blacklist*» із прямим відповідником «чорний список» уживається на позначення списку людей, яким відмовлено в певних діях. «*Black market*» – він же «чорний ринок» – позначає нелегальну торгівлю. «*Black swan*» – «чорний лебідь» – вказує на певну аномалію, дуже рідкісний феномен. «*Black ingratitude*» означає чорну, тобто велику невдячність, «*black day*» – «чорний день», іншими словами, жахливий, страшний, «*black magic*» – «чорна магія», що здійснюється задля завдання шкоди. Ще одним показовим прикладом є *Black Death* – вона ж «Чорна смерть» або «Чорний мор» – загальновідома назва чуми, що заповонила Європу, Азію й Африку в 1347–1353 роках.

«*Blackmail*» же в перекладі не збереже кольорову одиницю й звучатиме просто як «шантаж», а англійське «*black frost*» означає просту ожеледицю. Аналогічно – «*black lie*», що перекладається як «брудна, низька брехня», «*to look black*» – «виглядати похмурим, незадоволеним», «*to look at the black side of things*»

– «сприймати ситуацію несимістично», «*devil is not so black as he is painted*» – «не такий страшний чорт, як його малюють», «*black sheep*» – «паршива вівця», «*two blacks do not make a white*» – «злом зла не виправив», або «чужий гріх свого не спокутує», або ж у зворотному напрямку – «чорна смуга» з української відтворюватиметься англійською як «*a run of bad luck*» (у всіх цих випадках у перекладі не зберігається сам колоронім, утім замість нього фігурують слова, семантично й символічно пов'язані з чорним і згадані вище). На противагу вищезгаданому «*red-letter day*», що позначає святковий, урочистий день, існує так званий «*black-letter day*» – будній, нічим не примітний день.

1.3.4 Функціонування білого кольору в англійській та українській лінгвокультурах

Білий колір також є більш-менш універсальним і набуває доволі схожих значень у різних мовах та культурах. Перш за все, він розглядається як протиставлення чорному, а отже – несе в собі семантику чогось світлого, доброго, чистого.

У різних культурах, включно з українськими традиціями, білий колір з давніх-давен відігравав значну роль у різних містичних практиках. Він використовувався в ритуалах, спрямованих на виклик позитивних сил, захист від злих духів і божеств і символізував чистоту й життя. Вважалося, що білий колір приваблює доброзичливих богів і відлякує злих. Крім того, він служив талісманом від зловмисного погляду, пропонуючи захист людям, тваринам і домівкам, прикрашеним білою фарбою або амулетами. У ритуалах жертвоприношень вибір білих тварин розглядався як засіб пожертвування, щоби вшанувати добрих богів і духів, підкреслюючи символічну силу, пов'язану з кольором [13].

Утім, незважаючи на стандартне протиставлення білого й чорного як добра та зла, білий колір містить у собі цілий спектр асоціацій, як позитивних, так і негативних. З одного боку, він символізує непорочність, незаплямовану чистоту та простоту, його часто пов'язують з новими починаннями (існує навіть колокація «*почати все з білого/чистого аркуша*»), він позначає впевненість, просвітлення та

проникливість. Моральність, свобода, цілеспрямованість й організованість також асоціюються з білим.

Проте в певних контекстах він також може здаватися суворим, холодним, віддаленим, безособовим та ізольованим, як величезна порожня кімната, позбавлена тепла. Його досконалість може викликати дискомфорт, він може виглядати надто штучним або стерильним, суперечити людському прагненню до тепла та недосконалості [64].

У царині маркетингу та брендингу білий колір використовується для передачі інформації про безпеку, чистоту та контрастність, слугуючи полотном для багатьох знакових логотипів, наприклад таких брендів як Ford, Starbucks, Levi's, Volkswagen та Lego. У дизайні слугує нейтральним фоном, дозволяючи іншим елементам займати центральне місце.

Що ж до різниці сприйняття кольору між культурами, західні культури зазвичай пов'язують білий із весіллями, лікарнями та ангельською символікою, що символізує чистоту та мир. А ось у кількох східних культурах білий колір пов'язаний із темами смерті та горя, поширеними на похоронах і траурних ритуалах (на відміну від нашої культури, де таким символом трауру виступає антипод білого – чорний) [53].

Якщо розглядати вживання колороніма «білий» та його відтінків в українській та англійській мовах, вони теж мають чимало схожих колокацій. Так, наприклад, спільним для обох мов є явище «*white lie*» – «білої брехні», тобто обману, який не приносить шкоди, а здійснюється у благо, з гарними намірами, приміром, щоб не засмучувати людину чи не завдавати їй болю. Цікаво, що в українській мові його ще інколи називають «святою брехнею», що знову ж таки, уособлює світлу конотацію білого кольору. Крім того, англійське «*whitewash*» та українське «відбілювати» можуть нести як пряме значення з надання білизни певним предметам, так і переносне з прикривання помилок та промахів, намагання показати щось кращим, ніж воно є насправді – наприклад, відбілення репутації. «*White knight*» означає людину, яка приходить на допомогу в складній ситуації, і тут можемо відшукати майже прямий відповідник в українській мові – «лицар на

білому коні», де збережено як семантику, так і кольоровий компонент, хоча й перенесено його з лицаря на тварину. Крім того, в бізнес-англійській такий ідіоматичний зворот може означати ще й людину, яка рятує компанію від поглинання або інших фінансових труднощів [73]. «*Людьми в білих халатах*» традиційно іменують лікарів, однак в англійській мові, на відміну від української, «*men in white coats*» – це саме лікарі психіатричного спрямування, тоді як в нашій культурі білий халат – символ людини, пов'язаної з медициною незалежно від конкретної галузі. «*White flag*» в багатьох культурах світу, включаючи англійську, є символом припинення боротьби, визнання поразки. Знаходить це своє відображення й в українській – ми в подібних ситуаціях теж «*викидаємо білий прапор*».

Звісно, знаходимо й багато прикладів, де в порівнюваних мовах у вживанні колоронімів не вдається встановити повну відповідність. Так, англійське «*white coffee*» в українській означає «*каву з молоком*» – як можемо побачити, сам білий колір у перекладі не збережено, однак колоронім передається через об'єкт, що має забарвлення подібного кольору. «*White-livered*», або ж «*to show white feather*» в англійській означає боягузливу, легкодуху людину, що в українській мові передається кількома цікавими ідіоматичними одиницями, як-от «*свої міні боїться*», «*сліпе очі витріщило*», «*заяча душа*». Утім, можемо побачити, що кольоровий компонент у всіх трьох відсутній. «*White elephant*» є безглуздою річчю, абсолютно непотрібним подарунком – в перекладі не зберігає не лише колір, а навіть саму фразеологічну одиницю, відтворюючись в українській радше описово.

«*Білі мухи*» на позначення снігу в англійській передаються просто як «*snowflakes*», а «*white Christmas*» в українській – «*засніжене Різдво*», що знову ж таки, проводить паралель між снігом як явищем і білим як кольором його забарвлення, і ця паралель працює для обох досліджуваних мов. Цікавим спостереженням за так званими «сніжними» кольоративами є те, що в словнику ескімосів є аж сімнадцять слів для вираження різних білих відтінків снігу, тоді як люди на північному заході Сполучених Штатів зазвичай покладаються лише на 4 або 5 таких термінів [64], що говорить про те, що кольори виступають не лише

лінгвістичними одиницями, а й віддзеркалюють культурні сутності та колективні уявлення.

Висновки до Розділу 1

Важливо розрізняти такі поняття як колір та кольоровий термін. Перше – поняття фізичного світу, а друге – лінгвістичного, працює для можливості описати потрібні відтінки. Нами було досліджено кілька основних класифікацій колоронімів. Перш за все, вони діляться на хроматичні й ахроматичні (що регулюється наявністю насиченості кольору). Більшість мовознавців сходиться на тому, що кольоропозначення варто поділяти на ядерні (основні) та периферійні, а також абстрактні/безпосередні/первинні та конкретні/опосередковані/вторинні. Більш частотними у вживанні вважаються абстрактні, але за кількістю наявних кольорових одиниць більше є конкретних, утворених шляхом алюзії на предмет з навколишнього світу. Вторинні, або ж конкретні, діляться на такі, що названі за колірною схожістю до певного об'єкту, такі, що дають суб'єктивну оцінку якості, вказують відтінок чи поєднують кілька відтінків та кольорів, такі, що вказують на забарвлення без назви конкретного кольору, що описують насиченість кольору, а також слова іншомовного походження, які стали кольоропозначеннями.

До вивчення функціонування колоронімів виділяють два основні підходи. Перший – теорію універсальності, запропоновану Берліном та Кеєм, за якою існує поняття основного кольорового терміну, і в різних мовах функціонує приблизно однакова кількість таких термінів. Другий – про те, що кольоропозначення є культурно маркованими одиницями, які в різних мовах мають численні конотації й асоціації. Різниця може й сприйняття кольорів у межах одного мовного простору: наприклад, у людей із такими захворюваннями як дальтонізм і синестезія. Часто колороніми вживаються не стільки на позначення конкретного кольору, скільки для створення переносного значення: тоді в перекладі замість колороніма можуть фігурувати слова, пов'язані з ним семантикою та символами.

РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ КОЛОРОНІМІВ В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ДРУГОТВОРАХ

2.1 Вплив національно-культурних чинників на обрання способів перекладу кольоропозначень

Під час перекладу завжди потрібно звертати увагу як на мовне, так і на культурне поле, ураховуючи особливості спілкування людей у різних країнах і велике коло різноманітних позамовних чинників, що складають культуру. Колір теж значною мірою пов'язаний із культурою, тому для адекватного віддання кольоропозначень необхідно заглибитися в семантичні, граматичні й лінгвокультурні особливості кольорової лексики [17].

Як нам відомо, переклад є трансформацією тексту певної мови в текст іншою мовою [32, с. 6], тож успішність цієї трансформації залежить від практичної й теоретичної віддаленості мовних систем, сприйняття оригіналу перекладачем та його розуміння культурного поля мови оригіналу, наявності фонових знань, які необхідні для підбору адекватних еквівалентів. Отже, виконуючи переклад, треба брати до уваги не лише лексичний, а також семантичний склад тексту. Через різницю в мовно-культурній спадщині часто неможливо підібрати точні лексичні відповідники, адже те, що є цілком очевидним та зрозумілим для однієї аудиторії, може бути абсолютно чужим для іншої, а тому, перекладаючи текст лише з огляду на лексичний склад, тлумач ризикує втратити його сенс. Таким чином, при роботі з текстом фахівець не просто здійснює переклад окремих одиниць, а пише новий текст, зберігаючи значення, але змінюючи форми. Іншими словами, один і той самий текст, перекладений кількома мовами, може дуже сильно різнитися залежно від обраних способів передачі інформації [19]. Переклад так чи інакше прив'язаний до оригіналу, однак має й певну міру автономності, і визначається вона вправністю перекладача загалом і його культурною обізнаністю зокрема.

Особливо яскраво це простежується в перекладі художньої літератури, яка рясніє метафорами, епітетами, порівняннями й фразеологізмами. Так, основним

завданням тут буде зберегти настрій твору, символічність, авторський стиль та справити на читача враження, еквівалентне тому, яке він би отримав від прочитання оригіналу, а також не змінити сенсу твору та зберегти наближеність до оригіналу, тобто передати «систему понять у їх взаємовідношеннях і способах вияву цих взаємовідношень» [12, с. 401]. Дуже важливо помітити всі реалії, зокрема й асоціативні, які найчастіше перекладаються не спеціальним еквівалентом, а радше описово.

Колористичні реалії також існують і досить часто зазнають чималих змін у перекладі через абсолютно різне сприйняття того чи іншого кольору в різних культурах [42, с. 222]. Так, наші зорові органи можуть сприймати тисячі відтінків кольорів, однак класифікувати їх можуть не однаково не тільки різні народи, а й представники однієї нації. Особа з дальтонізмом фізично не зможе сприймати кольори так само, як люди без цього захворювання, а людина із синестезією, або ж «кольоровим слухом» – здатністю чути кольори (наприклад, жовтогарячий віддає відчуттям тепла, а синьо-зелений – холоду), може щоразу сприймати один колір по-різному [54]. У багатьох мовах світу існує всього кілька кольорів, а безліч відтінків не виокремлюються взагалі, тоді при перекладі доведеться описувати кольори, невідомі для світосприйняття представників таких мов, удаючись до текстур, характеристик, властивостей та призначення предметів [51]. Колір, що в нашому традиційному уявленні є жовтим, іменований зеленим у японській культурі; в англійській є лише слово «blue» на позначення синього й блакитного, а в корейській і в'єтнамській існує одне слово на позначення зеленого й синього кольорів, оскільки різниці між ними ці народи не вбачають [45]. Усі ці деталі необхідно враховувати навіть коли йдеться не про ідіоми й фразеологізми, а й просто про відтворення найменування кольору певного предмета, адже в них зберігається інтелектуальна, культурна, соціально-історична спадщина народу, що знаходить своє відображення в численних метафорах, епітетах, фразеологізмах, порівняннях, прислів'ях і приказках. Таким чином, саме від достатньої обізнаності перекладача в культурних кольорових реаліях залежить адекватність їхнього перекладу.

За Д. Катаном, існує три види перекладу одиниць із культурним елементом: переклад для культури (translation for cultures), переклад з культури (translation from cultures) та переклад між культурами, або ж міжкультурний переклад (translation between cultures). Коли обирають переклад для культури, слід дотримуватися однієї з двох основних стратегій перекладу: форенізації (очуження) або доместикації (одомашнення). Першу використовуємо, якщо хочемо підкреслити різницю між культурами, другу – якщо бажаємо зменшити її. У випадку перекладу з культури доведеться пояснити міжкультурну різницю, не одомашнюючи й не очужуючи переклад. Якщо ж маємо справу з перекладом між культурами, потрібно створювати так званий міжкультурний простір, адекватно оцінюючи різницю між двома мовами й культурами та обираючи посередній, нейтральний для мов оригіналу та перекладу варіант відтворення одиниці оригіналу [62].

Як ілюстрацію першого різновиду – перекладу для культури – розглянемо приклад із роману С. Кінга «11.22.63». Герої твору влаштовують традиційну в США й Канаді *Sadie Hawkins Dance* [84, с. 315], для відтворення якої перекладач обрав стратегію очуження, передавши як «*танцювальна Вечірка Сейді Гокінс*» [80, с. 262]. Справа в тім, що однією з головних героїнь роману була саме жінка на ім'я Сейді, і це свято влаштовували на її честь, а тому назва стала цілком природньою для читачів. Якби персонажа звали інакше, такий переклад був би абсолютно незрозумілим для українськомовного простору. Утім, навіть незважаючи на умову знайомства аудиторії з цим іменем, перекладачеві все одно довелося пояснювати реципієнту чужу для нього реалію, виносячи тлумачення у зноски: «*танцювальний вечір, куди дівчата запрошують хлопців, відбувається у листопаді*» [80, с. 657]. Із пояснення розуміємо, що йдеться про цілком відомий українському читачеві білий танець, а отже, доходимо висновку, що натомість тут можна вдатися до стратегії одомашнення й перекласти реалію з використанням українського колірної відповідника: «*вечір білого танцю*» (переклад наш.— А.У.).

Дуже цікавою в лінгвокультурному аспекті є фразема «чорна кішка», вона ж «*black cat*» – в українській культурі вважається, що коли перед людиною пробігає чорна кішка, це до лиха, до нещастя, а в англійському просторі навпаки – вона

приносить удачу. Саме тому перекладачам варто бути дуже пильними при двосторонньому перекладі цієї лексичної одиниці й звернути увагу на буквально антонімічне відносно своєї культури значення. Розгляньмо цю різницю та обраний спосіб перекладу на конкретному прикладі з твору англійського письменника Джерома К. Джерома «Чоловік, який не вірив в удачу». Головний герой – британець, який розповідає: *“Then there are black cats,” he went on; “they’re said to be lucky”*. При перекладі для української аудиторії потрібно врахувати, що в нашій культурі чорна кішка означає прямо протилежне, а тому перекласти дослівно означає зробити смислову помилку. Нами було обрано вдатися до стратегії перекладу з культури й застосувати трансформацію додавання – зацентувати, де саме чорні коти вважаються вісниками удачі:

*«А щодо чорних котів, – продовжував він, – у нас, у **Британії**, як ти знаєш, вони приносять щастя»* (переклад наш.— А.У.). Так, у наведеній цитаті не зазначається країна, однак висновок зроблено з загального контексту твору, де було названо чимало містечок Британії – таким чином ми природньо вплітаємо цю деталь у переклад, додаючи ненав’язливе, цілком розмовне (адже це цитата саме з діалогу) *«як ти знаєш»*. Як наслідок – український читач уже не сприймає це як чомусь у корені неправильну аксіому своєї культури, а вкотре усвідомлює, що йдеться про іншу країну, а отже, і відмінні тлумачення традицій та символів. Наведений вище приклад яскраво ілюструє другий вид за Д. Катаном – переклад з культури.

Переклад між культурами додатково ускладнений тим, що необхідно підготувати такий друготвір, який буде однаково зрозумілим як читачеві мови перекладу, так й аудиторії мови оригіналу. Тут завдання тлумача полягає в оцінці прозорості кожної культурної одиниці для обох аудиторій та визначенні, які додаткові деталі він має внести, а які, навпаки, можна вилучити. Прикладом цього підходу може стати таке речення:

*«The Battle of Blue Waters (a battle between the armies of the Grand Duchy of Lithuania and the Golden Horde fought **on the banks of the Syniukha River, Ukraine**) was mentioned during the negotiations at the White House»*

– «Під час обговорень у Білому домі (*резиденції Президента США*) згадали битву на Синіх Водах між Великим князівством Литовським та Золотою Ордою) (переклад наш.— А.У.).

При здійсненні перекладу враховано, що інформація про те, що битва на Синіх Водах відбулась на берегах річки Синюхи в Україні, явно зрозуміла місцевому читачеві, на відміну від пересічного американця чи англійця, а отже, її можна вилучити. Натомість уточнено, що Білий дім – резиденція американського президента, адже це хоча і є доволі відомою у світі назвою, може викликати певні питання в аудиторії перекладу. Щоби їх попередити, завбачливо додано примітку про резиденцію президента. Таким чином, обидві аудиторії – оригіналу та перекладу – отримують усю необхідну для розуміння культурну інформацію, а речення при цьому не обтяжене зайвими даними.

2.2 Проблема класифікації перекладацьких трансформацій, застосовних до кольоропозначень

Колороніми як лексичний шар становлять унікальний виклик для перекладачів, вимагаючи делікатної взаємодії мовної спритності та культурної чутливості. Переклад колоронімів включає більше, ніж передачу буквальних еквівалентів; це вимагає складного розуміння культурних, психологічних та емоційних нюансів, пов'язаних із кожним відтінком. Невід'ємною частиною відтворення таких одиниць у мові перекладу стане застосування перекладацьких трансформацій, адже словникові відповідники не завжди наявні або підходять за стилістичними, граматичними або лексичними умовами тексту.

За О. Селівановою, трансформації виявляються ефективними засобами переходу від одиниць оригіналу до їхніх еквівалентів у перекладі за умови збереження контексту. Згідно з його концепцією, ці трансформації взаємодіють на формальному та семантичному рівнях, здійснюючи зміни як у формі, так і в значенні оригінальних мовних одиниць, при цьому зберігаючи зміст оригіналу й забезпечуючи адекватність перекладу [33, с. 536]. У своєму дослідженні ми оглянемо найпоширеніші класифікації таких трансформацій, детальніше

зупиняючись на тих, які є застосовними безпосередньо до перекладу кольорових одиниць.

Досить вичерпну класифікацію наводять Т. Левицька й А. Фітерман, розрізняючи три види трансформацій: граматичні, лексичні та стилістичні. Серед граматичних виділяють додавання й опущення, перестановки слів у реченні та заміни речень, серед лексичних – конкретизацію, генералізацію, додавання й заміну, а до стилістичних відносять описовий переклад, компенсацію та синонімічні заміни [18, с. 56].

Р. Міньяр-Білоручев також ділить перекладацькі трансформації на три види, однак якщо граматичні й лексичні найменування об'єднують його класифікацію із попередньою розглянутою, третій вид – стилістичні – науковець замінює на семантичні. Дещо відрізняється й набір перетворень, які вчений відносить до кожного з видів. Так, серед граматичних він виділяє заміну членів речення й частин мови, членування та об'єднання речень, а також пасивізацію. Список лексичних трансформацій у нього коротший: лише конкретизація та генералізація, а до семантичних лінгвіст відносить антонімічний переклад, синонімічні та метафоричні заміни, компенсацію та логічний розвиток [22, с. 96].

Я. Рецкер ділить трансформації усього на два види: граматичні та лексичні. До лексичних учений відносить генералізацію, конкретизацію, компенсацію та диференціацію, а серед граматичних виділяє заміни членів речення чи частин мови [31, с. 87].

А ось класифікація Ж. Дарбельне і Ж.-П. Віне дещо відрізняється своїм підходом від усіх розглянутих вище. Так, мовознавці ділять такі трансформації на дві групи: технічні прийоми прямого та непрямого перекладу. До прийомів прямого перекладу приписують калькування, дослівний переклад та запозичення, а до непрямого, за їхнім вченням, належать еквіваленція (часто використовується для перекладу метафор, ідіом – перекладачем підбирається еквівалент в іншій мові, який передав би іншими словами той же сенс), адаптація (заміна певних моментів оригінального тексту на такі, що будуть зрозумілими аудиторії мови перекладу), транспозиція (зміна частин мови) та модуляція (аналог логічного, або смислового

розвитку, коли перекладач через аналіз причинно-наслідкових зв'язків у реченні передає сенс оригіналу зовсім через інші лексико-граматичні одиниці, проводячи заміни причини наслідком чи навпаки; процесу – наслідком, чи навпаки; причини – процесом, чи навпаки. Вихідна одиниця мовлення в мові перекладу таким чином зовсім не схожа на подану в оригіналі, але логічно витікає з нього) [71, с. 84-93].

Якщо розглядати зазначені класифікації на матеріалах кольористичних одиниць, варто виокремити вибірку трансформацій, застосовних до перекладу таких одиниць, адже цілком логічно, що коли йдеться про переклад таких лексичних явищ, як окремих кольорів, важко говорити про застосування трансформацій об'єднання чи членування речень.

Так, у перекладі колоронімів застосовною є трансформація **заміни частин мови** (вона ж **конверсія**):

«*Silence Is **Golden***» [82, с. 88] – «*МОВЧАННЯ – **ЗОЛОТО***» [79, с. 64] – прикметник передається іменником у перекладі.

Заміна членів речення, що включає в себе зміну синтаксичної структури, теж знаходить своє місце в перекладі кольоропозначень:

«*Do you know anyone who sees sunshine where others see **dark clouds**?*» [82, с. 45]

– «*Чи знаєте ви когось, хто бачить промені сонця там, де іншим видніються лише густі **темні хмари**?*» [79, с. 34] – виражений колоронімом додаток змінюється в перекладі підметом.

Прослідковуємо в перекладі кольорів і прийом **калькування**, коли структура речення передається буквально, слово за словом відтворюється структура оригіналу:

«*He was holding the hand of a sneaker-wearing **Snow White***» [84, с. 192]

– «*За руку він тримав **Білосніжку** в кросівках*» [80, с. 157].

Так само бачимо й використання прийому **перестановки**, коли змінюється порядок слів у конструкції:

«*I walked around the corner of the big **green-painted** cube of a building*» [84, с. 93]

– «Зайшов за ріг великої, **пофарбованої зеленим**, квадратної будівлі» [80, с. 71].

Удаються перекладачі й до **конкретизації**, уточнюючи кольори та їхні відтінки порівняно з оригіналом:

«*The film has wonderfully glorious shots, with high **dark/light** contrast*» [85, с. 128]

– «У фільмі є прекрасні кадри, з високим контрастом **чорного й білого**» [81, с. 160].

Знаходимо й приклади **генералізації**, коли конкретний відтінок перекладач зводить до більш загального кольору:

«*I had no doubt there was going to be a run on a certain **dark red** paperback at the area bookstores*» [84, с. 249]

– «Я не сумнівався, що в довколишніх книгарнях спалахне попит на певну невеличку книжечку в м'якій **червоній** обкладинці» [80, с. 205].

Зустрічаємо у тексті також чимало прикладів **додавання**:

«*Below this, hanging from the big sign on hooks, was a smaller orange sign*» [84, с. 142]

– «Під цією великою вивіскою, на гачках, висіла менша, помаранчевого **кольору**» [80, с. 114].

На противагу додаванню, звісно, використовують і трансформацію **опущення**, вилучаючи певну лексичну одиницю з тексту оригіналу:

«*I paused with a cup of **black coffee** suspended halfway between the saucer and my lips*» [84, с. 676]

– «Я застиг з чашкою **кави**, завислою у півдорозі між блюдцем і моїми губами» [80, с. 574].

Модуляція, або **логічний (смісловий) розвиток**, або ж **функціональна заміна** (надалі в дисертації використовуватимемо саме цей термін) як спосіб перекладу фраз з кольоровим компонентом теж стає в нагоді для перекладачів:

«*It said **SILVER CERTIFICATE** above Abe Lincoln's picture, and to his left there was a big **blue** 5*» [84, с. 32]

– «На ній понад Ейбом Лінкольном був напис **ЗАБЕЗПЕЧЕНО СРІБЛОМ**, а лівіше портрета велика **синя** цифра 5» [80, с. 27].

Крім того, інколи (хоча й не так часто) при відтворенні колоронімів використовують антонімічний переклад:

«The photo **wasn't color**, but his eyes were light enough to make me pretty sure they were either blue or gray» [84, с. 391]

– «Фото **чорно-біле**, але очі в нього були достатньо світлими, аби я вирішив, що вони або блакитні, або сірі» [80, с. 329].

2.3 Способи збереження прикметників-кольоропозначень

Найчастіше колороніми вживаються саме на позначення прикметників, що описують відтінки об'єктів. Окрім основних кольорів (червоний, синій, жовтий, зелений, білий, чорний, сірий), підібрати еквіваленти до яких, як правило, не складає багато труднощів, у мові часто можна натрапити на варіації тисяч відтінків цих кольорів. Точну кількість таких відтінків порахувати неможливо, фактично, вона обмежена лише багатством уяви та словникового запасу автора в оригіналі й перекладача в друготворі. Передати відтінки можна кількома способами: підібрати неповний синонім до основного кольору, відтінок якого шукаємо; використати словосполучення, об'єднавши кілька лексем, що вказують на колір. Тут можуть бути як безпосередньо два чи більше кольорів, так і колір із додаванням конкретизуючого прикметника. Серед таких прикметників на позначення відтінків можна виокремити ще кілька груп:

- конкретизуючий прикметник, що вказує на насиченість чи інтенсивність кольору:

«Frank Dunning was halfway down on the right, now wearing tailored gray slacks, a white shirt, and a **dark blue** tie» [84, с. 141]

– «Френк Даннінг сидів майже посередині, праворуч, зараз на ньому були явно зшиті на замовлення сірі штани, біла сорочка й **темно-синя** краватка» [80, с. 113].

«*He was once more looking reet in dark slacks, white shirt, blue tie, and a sport coat in a **light gray** windowpane check*» [84, с. 149]

– «*І знову він мав кльовий вигляд: чорні штани, біла сорочка з синьою краваткою й краткований **світло-сірим** смужечками піджак спортивного крою*» [80, с. 119].

В обох наведених прикладах тлумач обирає для кольоропозначень буквальний переклад як найпростіший, найбільш очевидний й адекватний у такому випадку, але в другому реченні використовує примітну модуляцію для опису візерунку піджака: англійське «windowpane check» означає велику клітку, але замість дослівного «піджака у світло-сіру велику клітку» фахівець звертається до суто українського слова «краткований», що означає строкатий, тобто в клітинку, і дозволяє собі перетворити саме слово «клітка» на «смужечки», адже попередньо пояснив вигляд візерунка словом «краткований». Таким чином, речення звучить більш природньо для українськомовної читацької аудиторії.

«*I had once again seen No Suspenders and his crew outside the **Sleepy Silver Dollar***» [84, с. 145]

– «*Я знову бачив Безпідтяжка і його компанію перед «**Тьмяним срібним** доларом*» [80, с. 116].

Для конкретизації відтінку срібного кольору автором було використано слово «sleepy», що в певних контекстах може набувати значення тьмяного, чим і скористалися як письменник, так і перекладач.

- прикметником, що конкретизує відтінок, є власне ще один колір, що існує й самостійно:

«*The interior of the bus was a fug of **blue-gray** smoke*» [84, с. 141]

– «*У салоні автобуса було важко дихати від **сіро-блакитного** диму*» [80, с. 113].

Тут об'єднано два кольори, що сукупно утворюють новий відтінок, який перекладач зберігає в друготворі, залишивши відтінок аналогічним оригінальному, змінивши лише порядок названих кольорів, що, утім, на нашу думку, у даному випадку на зміну сприйняття кольору не вплинуло.

«An ugly **yellowish-red** stain was oozing through the bandages» [84, с. 500]

– «Бридка **жовто-червона** рідина просочилася крізь пов'язку» [80, с. 420].

Знову ж таки, в об'єднанні двох кольорів для отримання нового відтінку перекладач удається до буквального перекладу, однак ми би запропонували змінити основний колір «жовтий» на відтінок «жовтуватий». Він більш влучно відображатиме семантику англійського «yellowish» – пожовклого відтінку, який часто використовується для позначення нездорового стану, що ми й спостерігаємо в контексті розглянутого речення.

- прикметники, що вказують на відтінки, побачені в навколишньому світі й описані посередництвом алюзій на об'єкти звідти:

«One of the guys who got on ahead of me flashed a **canary-colored** bus pass» [84, с. 141]

– «Один із тих парубків, що увійшли поперед мене, коротко показав усім **канарково-жовтий** проїзний квиток» [80, с. 113].

Птаха канарка має жовте забарвлення, тож на позначення проїзного цього кольору автор вирішив обрати саме такий спосіб словотвору кольорового прикметника. Цікаво, що саме слово «yellow» письменник оминув, а перекладач ужив його у своїй роботі, зберігши як звернення до кольору канарки, так і безпосередньо назвавши цей колір, імовірно, для більшої зрозумілості.

«She couldn't have been more than sixteen, with large dark eyes and smooth **coffee-colored** skin» [84, с. 262]

– «Мала не більше шістнадцяти років, з великими темними очима і гладенькою шкірою **кольору кави**» [80, с. 216].

На відміну від попереднього прикладу, перекладачеві не вдалося зберегти безпосередньо прикметник, однак конотацію з описом кольору розкрито.

«His face was **corpse-white** except for his lips, now as purple as those of a kid who has been gobbling **huckleberries**» [84, с. 191]

– «Лице в нього було **біле, як у трупа**, тільки губи мав пурпурні, як в дитини, котра щойно жменями їла **чорниці**» [80, с. 156].

Для тлумачення відтінку перекладач використав порівняння, загалом зберігши всі лексичні одиниці оригіналу. Крім того, уваги тут заслуговує слово «huckleberries» на позначення ягоди, що в англійській мові у своєму словотворі ніяк не пов'язана з кольорами, але в українській має пряме відношення до чорного кольору як у назві, так і в реальному забарвленні, що й відтворено перекладачем через слово «чорниці».

Окрім розглянутих способів перекладу прикметників з кольоровим елементом, часом вони можуть перекладатися й іншими частинами мови для кращого розкриття семантики:

*«His duds were much nicer than mine, but the dim overhead bulbs made his complexion look **yellow**»* [84, с. 114]

– *«Костюм на ньому був набагато гарніший за мій, але тьмяні лампи над головою надавали **жовтизни** його обличчю»* [80, с. 89].

Можливий переклад і в протилежному напрямку: іменник (не обов'язково навіть кольоровий) можна перекласти прикметником з елементом кольору:

*«Her **blush** darkened to an alarming shade of firebrick»* [84, с. 297]

– *«Їй без того **розчервоніле** лице її потемнішало до тривожного кольору вогнетривкої цегли»* [80, с. 247].

2.4 Тактики відтворення фразеологічних зворотів та ідіом з кольоровим компонентом

Ідіоми (вони ж фразеологізми з культурним елементом) є лінгвістичними компонентами, що пояснюються в контексті культури [66, с. 5]. На думку М. Карін, ідіоми надають інформацію про систему концептів певного суспільства [50, с. 495], а Р. Шмідт і Дж. Річардс визначають ідіому як групу слів, що являє собою єдину одиницю й не може бути розшифрована через окремі слова-складники цієї групи [68]. Учені Х. Джексон й Е. Зе Амвела [60], а також Л. Грант і Л. Бауер [57] так само сходяться на думці, що ідіома є сталим висловом, значення якого неможливо або дуже складно розпізнати за семантикою окремих компонентів. Підсумовуючи розглянуті трактати вчених-лінгвістів про ідіоми, можна визначити дві їхні основні

характеристики: вони несуть певне культурне значення і їх не можна зрозуміти, якщо розглянути лише значення окремих слів.

Це, у свою чергу, значною мірою впливає на вибір стратегій і тактик їхнього перекладу. Перш ніж узятися за пошук еквіваленту ідіоматичної одиниці, перекладач повинен цілковито розтлумачити її значення в мові оригіналу, звернутися до лінгвокультурних джерел для кращого розуміння, а потім уже здійснити переклад під призмою знання культури. Фахівець завжди повинен вміти розрізняти предметний компонент фразеологізму, тобто пряме, буквальне значення кожного слова, і образний компонент – переносне, справжнє значення фрази. У перекладі фразеологізмів основна увага приділяється саме образному компоненту – він має залишитися аналогічним оригіналу, а ось способи його вираження, вони ж предметні компоненти, можуть змінюватися, хоча й уважається, що найкращим способом перекладу ідіоми є саме той, у якому збережено і образний, і предметний компоненти. Утім, це зовсім не означає, що такий переклад завжди буде адекватним і правильним. Щодо колоронімів у складі фразеологізмів та ідіом, складність полягає ще й у зазначеному вище різному сприйнятті одних і тих самих кольорів у різних суспільствах. Крім того, їхні функції в складі таких висловів можуть бути різними: як вказівка реального кольору (*as black as night* – чорний, як ніч, *as black as coal* – чорний, як вугілля), так і надання певного емоційно-експресивного забарвлення (*black day* – чорний день, дуже важкі часи, *white-knuckle ride* – дуже захопливий, але й сильно нервовий досвід).

За Р. Зорівчак [9], В. Карабаном [11], О. Ткачик та О. Ляпіною [38], до перекладу ідіом можна підходити фразеологічно й нефразеологічно. До фразеологічного способу звертаємось тоді, коли ідіома в мові перекладу має **повний еквівалент**, значення якого залишатиметься незмінним незалежно від контексту, при цьому зберігається емотивне, семантичне, дистрибутивне й структурне значення фразеологізму мови оригіналу, а також коли має лише **частковий відповідник** зі збереженням певних (але не всіх) лексичних, граматичних чи лексико-граматичних одиниць мови оригіналу.

Крім того, можемо говорити про таке поняття, як **індивідуальний еквівалент**, що означає, що перекладач сам створює авторську ідіому, так званий неологізм у галузі фразеології, що буде передавати компонентну складову оригінальної ідіоматичної одиниці. Утім, тут тлумачеві варто бути дуже уважним та обережним, прораховуючи культурне сприйняття аудиторії перекладу, адже створена ним ідіома має бути зрозумілою й викликати відчуття й образність, аналогічні тим, які викликає оригінальна ідіоматична одиниця.

I. Корунець серед способів фразеологічного перекладу виділяє також пошук **фразеологічного аналогу**. Аналог, на відміну від еквіваленту, дозволяє змінювати предметний компонент, замінюючи його на інший, семантично аналогічний, але не однаковий. Тут можуть відбуватися зміни й у синтаксичному складі ідіоми [14].

Нефразеологічно ж перекладати доведеться, коли оригінальна ідіома не має жодних еквівалентів чи аналогів у мові перекладу. Тоді на допомогу приходить **описовий переклад**, який ще називають **дескриптивною перифразою** [9]. Варто зауважити, що переважає саме такий спосіб перекладу фразеологізмів.

На кольоропозначення це накладається наступним чином: у мові перекладу підбирають словесну колірну одиницю з аналогічним значенням:

*«They'll swear it until they're **blue in the face**»* [84, с. 698]

– *«Вони в цьому клястимуться, аж **синітимуть**»* [80, с. 593].

Якщо такої одиниці не існує, її замінюють неколірним еквівалентом:

*«Then one day, **out of the blue**, I got a call from him saying he and Marina were living on Elsbeth Street in Dallas»* [84, с. 655]

– *«А тоді одного дня він мені **зненацька** дзвонить і каже, що тепер вони з Мариною живуть на Елсбет-стріт у Далласі»* [80, с. 555].

Можливі й випадки, коли кольоровий елемент буде збережено, однак сам колір змінено, як-от у Кінга:

*«Several of her teeth were gone, and she had the fading remains of a **black eye**»* [84, с. 313]

– *«В роті її не вистачало кількох зубів, а під оком відчувтав **синець**»* [80, с. 260].

Беручи до уваги контекст, перекладач передає англомовне «black eye» як «синець», таким чином уживаючи інше кольоропозначення, але зберігаючи семантику вислову.

У нашому дослідженні фразеологічного й нефразеологічного способів перекладу ідіоматичних одиниць з кольоровим елементом [39] на прикладі цитат із роману С. Кінга, а також Д. А. Нормана, Т. Еріксона та С. Гокінга можна прослідкувати ілюстрацію перерахованих шляхів перекладу кольорових елементів. Приміром, фахівець підбирає влучний повний еквівалент для перекладу наступної фрази:

*«Don't just look at the picture, read it, man. It's right there **in black and white!**»*
[84, с. 551]

– *«Не дивіться тільки на фото, ви прочитайте, гаразд? Там все написано, **чорним по білому!**»* [80, с. 466].

Як результат, в обох мовах збережено сенс ідіоми, який полягає в записі певної інформації для підтвердження та максимальної ясності, а також ужито одні й ті ж лексичні одиниці.

«Black-bag job» в англійській мові означає вторгнення до замкненого приміщення, в основному це стосується поліції, метою якої є вилучення документів. Перекладач відтворює цю ідіому нефразеологічно – дескриптивно, втрачаючи кольоровий компонент, що пояснюється тим, що українська мова дійсно не має ідіоматичного відповідника. Примітно, що тлумач використовує тут слово «нелегальне», що є виправданим, адже таке вторгнення дійсно вважається незаконним, оскільки проводиться за відсутності власника (якщо ні, то така ідіоматична одиниця не застосовується):

*«I don't mean the actual **black-bag job**, nothing like that»* [84, с. 309]

– *«Я не маю на увазі **нелегальне вторгнення до будинку**, ні, нічого й зблизька такого»* [80, с. 257].

Англійське слово «colorless» у переносному сенсі вживається на позначення людини нудної, тієї, якій не вистачає індивідуальності та цікавинки. Саме в цьому значенні його й використовує С. Кінг, а перекладач відтворює цю одиницю

дослівно, адже її повний український відповідник «безбарвний» має те ж саме семантичне значення:

*«It was a respectful yet flat mode of address he had probably learned in the Marines. **Colorless** was the best word for him»* [84, с. 401]

– *«Усе промовлялося з ввічливою, проте беземоційною інтонацією, якої він, либонь, навчився у морській піхоті. Для нього самого найкраще пасувало визначення **безбарвний**»* [80, с. 336].

Ідіому «to see pink elephants» перекладач теж передає дослівно, адже в українській мові існує евфемізм, тотожний англійському вислову як за лексичним, так і за семантичним складом. Цей фразеологізм означає бачити речі, яких не існує в реальності, які живуть лише в уяві. Цікаво, що в обох мовах він часто стосується видінь, які з'явилися саме від алкогольних галюцинацій, однак у цьому творі значення генералізовано до чогось незвичайного.

*«I figured if I hadn't lost my mind already, I was probably going to be okay for a while longer. Unless I saw **a parade of pink elephants** or a UFO hovering over John Crafts Auto, that was»* [84, с. 37]

– *«Я міркував собі так: якщо я досі не зсунувся з глузду, то все зі мною, либонь, буде гаразд і бодай трішки далі. Тобто допоки не **побачу процесію рожевих слонів** або НЛО, зависле над автосалоном Джона Крафтса»* [80, с. 23].

У наступному прикладі спостерігаємо за описовим перекладом для англійської ідіоми «black-tie event»:

*«I remember that she started with a **black-tie ball**»* [82, с. 155]

– *«Я пам'ятаю, як спочатку вона говорила про **костюмовану вечірку**»* [79, с. 117].

«Black-tie event» означає подію з дуже суворим дрес-кодом, що включає смокінги й краватки для чоловіків та довгі сукні для жінок. Утім у книзі перекладач відтворює цю ідіому дещо хибно, називаючи подію костюмованою вечіркою, що відсилає радше до якихось карнавалів та тематичних вечірок, аніж до офіційного вбрання. Не можна стверджувати, що такий переклад є критично неправильним, адже за контекстом автор просто розповідає про різні варіанти вечірок, які

обговорювали учасники зустрічі. Однак беручи до уваги те, що наступним варіантом було названо вечірку в античному стилі (що вже сама по собі є костюмованою), варто було би, на нашу думку, усе ж обрати переклад «офіційний захід», що стало би прикладом нефразеологічного описового перекладу без збереження колороніма. Якщо ж основним завданням ставиться саме збереження елемента кольору, тоді можемо запропонувати варіант «вечірка в чорних фраках» – тоді це вже був індивідуальний еквівалент.

Англійська ідіома «*bluecollars and whitecollars*» має буквально дослівний переклад «сині та білі комірці», що вказує на представників фізичної й розумової праці відповідно. С. Кінг використовує цей фразеологізм двічі, але перекладач щоразу застосовує різні стратегії відтворення. Так, для першого розглянутого нами речення фахівець удається до підбору часткового еквівалента (адже вилучає в перекладі слово «*workers*»):

*«In every small city there are one or two borderland joints where **bluecollar and whitecollar workers** meet as equals, and this looked like that kind of place»* [84, с. 149]

– «У кожному містечку є один-два проміжні заклади, де, як рівні, можуть зустрічатися **сині й білі комірці**, і цей виглядав закладом саме такого типу» [80, с. 120].

Утім, у наступному реченні він вирішує використати описовий переклад, тобто не застосовувати еквівалентну ідіому, а пояснити читачеві її значення, що, на нашу думку, є вдалою ідеєю з точки зору розуміння аудиторією написаного.

*«Standing outside the latter, a quartet of **blue collar gents** was taking the afternoon air and staring at my convertible»* [84, с. 115]

– «Перед останнім стояв кuartет **джентльменів пролетарського вигляду**, котрі дихали вечірнім повітрям й роздивлялись на мій кабріолет» [80, с. 90].

Ще один приклад різного відтворення одного англійського ідіоматичного слова можемо побачити в наступних реченнях:

*«He and the kids were loading it with boxes while the old lady stood nearby on the **just-greening** crabgrass, leaning on her cane and wearing a stroke-sneer that could have masked any emotion»* [84, с. 367]

– «Він разом з дітьми вантажив туди коробки, тимчасом як стара леді, спираючись на ціпок, стояла поряд на тільки-но **зазеленілому** бур'яні з паралітичним усміхом, що приховував будь-яку емоцію» [80, с. 308].

Тут слово «greening» має пряме значення зеленого кольору, що й відображає перекладач у своїй роботі, однак крім цього, green/зелений може набувати ще й переносного значення «молодий, незрілий, недосвідчений», і саме таку гру слів застосовує С. Кінг у ще двох реченнях:

«That was our **greening**, a chance to linger a little and think things over before we were forced into a decision neither of us wanted to make» [84, с. 356]

– «Воно притримало нас у **недозрілості**, надало шанс трішки позовікати, подумати перед тим, як прийняти те невідворотне рішення, приймати якого ніхто з нас не хотів» [80, с. 298].

«I didn't notice that she wasn't smiling, and **had no idea** that our little period of **greening** was over» [84, с. 367]

– «Я не помічав, що вона не посміхається, я **зеленого поняття не мав**, що наш з нею період **дозрівання** вже закінчився» [80, с. 308].

В обох реченнях значення пов'язане саме з незрілістю стосунків двох людей, причому сам контекст та додаткова інформація в реченнях підштовхує перекладача до вибору дещо відмінних слів, які хоч і є спільнокореневими та схожими за значенням, однак перше (недозрілість) вказує на етап розвитку стосунків, а друге (дозрівання) – на процес їхнього становлення. Крім того, некольорову англійську колокацію «had no idea» перекладач відтворив кольоровою ідіомою «зеленого поняття не мав», що є хоч і не дуже вживаною, але цілком реальною аналогією поширеного «і гадки не мав» (на нашу думку, саме на цьому варіанті й варто зупинитися, оскільки він є більш знайомим для широкої аудиторії, а колоронім «зелений» тут виглядає дещо дивно).

Продовжуючи досліджувати семантику зеленого кольору в оригіналі й перекладі, ми звернули увагу на різноманіття евфемізмів для долара – традиційної американської валюти:

*«She got what she wanted, dropped the wallet back into her purse, then held a **greenback** high over her head»* [84, с. 630]

– *«Знайшовши, що шукала, вона кинула гаманець назад до сумочки, а потім підняла над головою руку з **зеленавчиком**»* [80, с. 534–535].

Як відомо, доларові купюри мають зелене забарвлення, тому й автор використовує цей колір у своїх висловах на їхнє позначення, а перекладач уміло підхоплює цю ініціативу, підбираючи влучні еквіваленти. Цікаво, що на відміну від цілком реального оригінального «greenback», слово «зеленавчик» у перекладі є авторським неологізмом, адже проведені нами пошуки засвідчили, що загалом в українській мові його не існує. Отже, можемо говорити про використання тлумачем індивідуального еквівалента. «Greenback» можна було би перекласти сленговими «бакс» або «зелень», однак перше слово підходить гірше через втрату кольорового елементу, а друге не надто вписується в загальне обрамлення речення та дисонує з наявним перед доларом артиклем «а», який означає однину, а висловити її через збірний іменник «зелень» не вдається. Саме тому, на нашу думку, обраний перекладачем «зеленавчик» є досить влучним: одночасно цікавим з лінгвістичної точки зору й таким, що зовсім не чинить перешкод у розумінні його значення, адже «гаманець» у тому ж реченні цілком очевидно вказує на те, що йдеться про гроші.

Крім цього, доларові купюри згадуються Кінгом ще раз, і вже з іншим евфемізмом, але цього разу перекладач вдається до буквального перекладу, використовуючи повний еквівалент:

*«He considered this for a moment, then put a thumb on the stray twenty and pulled it into the group with its little **green friends**»* [84, с. 333]

– *«На якусь мить він замислився, а потім, придавивши великим пальцем безпритульну двадцятку, навернув банкноту до гурту її **зелених подружок**»* [80, с. 278].

Знову вдається перекладач до підбору повного еквіваленту, коли працює з ідіомою на позначення кращого життя деінде для вираження ідеї, що інші варіанти, можливості чи місця не завжди кращі, ніж те, що вже маєш, а інколи навіть гірші:

*«The grass is not always **greener** on the other side»* [82, с. 120]

– «Трава не **зеленіша** на тому березі» [79, с. 90].

При проведенні аналізу нами також було виявлено випадок, коли при перекладі кольорової ідіоми кольоровий компонент з'являвся в мові друготвору:

«*Otherwise, there's a risk that he'll run out the **back door***» [82, с. 189]

– «*А інакше він просто вийде через **чорний хід***» [79, с. 148].

Клішована одиниця «back door» може означати як в прямому сенсі бічні, запасні двері, так само і в ідіоматичному сенсі вказувати на образ виходу через задні двері для вираження ідеї можливого уникнення чогось небажаного чи неприємного. Власне, саме в такому сенсі й уживає цю ідіому Т. Еріксон, а перекладач відтворює її за допомогою часткового еквіваленту, додаючи кольорову лексичну одиницю, таким чином зберігаючи образність і символізацію способу уникнення або обходу негарної ситуації.

Частковий відповідник для передачі в перекладі кольорової ідіоми обирає також фахівець, що працював над відтворенням «Короткої історії часу. Від великого вибуху до чорних дір» від С. Гокінга:

«*It might seem a bit like **looking for a black cat in a coal cellar***» [83, с. 49]

– «*Це видається трохи схожим на те, як **шукати чорну кішку в темній кімнаті***» [78, с. 108].

Використана автором ідіома передає образ шукання чогось вкрай важкодосяжного. Тут «coal cellar» (вона ж «темна кімната») є місцем, де важко впізнати чорну кішку через її забарвлення та обмежену видимість у темряві. Власне, єдине, що відрізняє підібрану перекладачем ідіоматичну одиницю від повного еквіваленту – передача «coal cellar» як «темна кімната», що, до речі, додає іще один колоронім у цю ідіому й виглядає дуже знайомо для української аудиторії.

Переносне значення золотого кольору відображає у своєму романі С. Кінг:

«*She was holding out a pen and little pad with a cross-eyed cartoon kid on the cover. SKOOL DAZE, it said below his loopy grin. DEAR OLE **GOLDEN SNOOZE DAZE***» [84, с. 625]

– «Сейді тримала ручку і маленький записничок з косооким хлопчаком з якогось мультика на обкладинці. СТАРІ ШКІЛЬНІ ДЕНЬКИ було написано під тим усміхненим хитруном. **ЗОЛОТІ ДРІМОТНІ ЧАСИ**» [80, с. 530].

Як бачимо, і в оригіналі, і в перекладі збережено значення золотого кольору як чогось прекрасного, безтурботного, ідеального. Тут перекладач удається до буквального перекладу, адже це той випадок, коли ідіома має однакову семантику в обох культурах розглянутих мов, при цьому зберігаючи ще й той самий предметний компонент. Єдине, у чому ми би посперечалися – це віддання некольорової лексики у змісті слів на обкладинці записника. Із контексту очевидно, що їх писала дитина, отож в оригінальній версії вони мають чимало помилок, пов'язаних з різницею між звучанням та написанням слів. Проте тлумач жодної помилки не відтворив, що хоч і не надто суттєво, але впливає на сприйняття моменту. Саме тому ми пропонуємо відобразити в перекладі певні помилки, виниклі на розбіжностях в орфоепічному й орфографічному відтворенні слів української мови. Наприклад, замість «*часи*» можна було би вжити доволі поширене серед дітей «*чяси*», у слові «*шкільні*» вилучити м'який знак, залишивши «*шкілні*», а в «*деньках*» замінити часто плутані «е» та «и»: «*диньки*». Крім того, на нашу думку, «*дрімотні*» – одиниця дещо складна для лексикону дитини, а тому можна обмежитися простішим «*сонні*».

Крім того, образне значення золотого кольору передає ідіомою й Д. А. Норман, а перекладач обирає для її перекладу вживання повного еквівалента, що має в українській мові значення, повністю ідентичне англійському – принцип, якого варто дотримуватися завжди, якщо хочеш досягнути мети:

«If you want a **golden rule** that will fit everybody, this is it» [85, с. 227]

– «Якщо шукаєте універсальне **золоте правило**, то ось воно» [81, с. 275].

С. Кінг уживає кілька, на перший погляд, схожих ідіом: «with flying colors» і «flying under false colors». Звісно, якщо придивитися уважніше, можна помітити, що різниця все ж є навіть у наповненні їх окремими компонентами, не кажучи вже про абсолютно відмінну семантику.

«Harry Dunning graduated **with flying colors**» [84, с. 18]

– «*Garri Dannin* випустився **блискуче**» [80, с. 6].

«With flying colors» в англійській мові означає зробити щось із відзнакою, досягнути високих результатів, що перекладач й пропонує у своєму варіанті. На жаль, прямого колірної відповідника українська мова не має, тож фахівець вирішив перекласти нефразеологічно, підібравши слово, яке найкраще описує сенс ідіоми, що, на нашу думку, є цілком вдалим рішенням. Крім того, слово «блиск» викликає певну асоціацію з яскравими кольорами. Утім, в Україні ми маємо дипломи й атестати з відзнакою, й у цієї відзнаки є свій колір – червоний. Тож, можливо, даний вислів було би доцільно перекласти саме із застосуванням цього кольору. Таким чином, могли би отримати такий варіант: «*Garri Dannin* закінчив курс **із червоним дипломом/атестатом**» - в такому варіанті перекладу можна було би застосувати метод підбору перекладацького аналогу.

Що ж до «flying under false colors», автор уживає його двічі з мінімальною різницею: наявністю чи відсутністю слова «under», що, однак, не впливає на розуміння ідіоми – так чи інакше, вона означає вдавати із себе того, ким ти не є насправді.

«*You certainly couldn't accuse the bastard of **flying under false colors**, or going the anonymous route*» [84, с. 444]

– «Цього сучого сина не можна було звинувачувати в тому, ніби він **прикривається чужим ім'ям** або підповзає анонімними манівцями» [80, с. 374].

«*There are lots of memories here for Sadie, many of them connected to a man she still has feelings for. A nice man and a lovely teacher, but one who arrived **flying false colors***» [84, с. 422]

– «Тут чимало спогадів для Сейді, багато з них пов'язаних з деяким чоловіком, до якого вона все ще має почуття. Гарний чоловік і чудовий вчитель, але сягнув успіху **під фальшивим прапором**» [80, с. 355].

У першому випадку було обрано описовий, або нефразеологічний спосіб перекладу, а в другому підібрано ідіому-аналог в українській мові. Так, у перекладі однієї англійської ідіоматичної одиниці фахівець удався до різних способів, однак обидва, на нашу думку, є цілком вдалими в тлумаченні її змісту. Утім, дещо спільне

між цими варіантами все ж є – відсутність кольорової одиниці в обох видах перекладу через її брак у мові друготвору.

Прикладом перекладу за допомогою підбору фразеологічного аналогу є наступна ідіоматична одиниця:

«*Your Blue friends **aren't flying around up there in the blue, blue sky***» [82, с. 197]
– «*Ваші СИНИ друзі ніколи **не носять розжеві окуляри***» [79, с. 154].

Так, про безпосередньо фразеологічний еквівалент з такими ж лексичними, граматичними й семантичними компонентами тут не говоримо, однак із підбором аналогу перекладач упорався дуже добре. Використана ним ідіома є добре зрозумілою для української аудиторії, а заміна кольорової одиниці іншою ще й допомагає уникнути тавтології, наявної в оригінальному тексті.

«*Often **red lights** would strobe in through my drawn curtains as the cops arrived*» [84, с. 378]

– «*Часто за моїми затуленими шторами миготіли **червоні спалахи**, це прибували коп*» [80, с. 318].

Червоний – сигнал небезпеки як в англійській, так і в українській культурах. Саме про таку небезпеку попереджають червоні вогні поліцейських машин, що їх часто помічає головний герой Кінгівського «11.22.63» у розглянутій вище цитаті, адже поліція просто так не приїжджає. Перекладач використовує буквальний спосіб перекладу, не вдаючись до жодних трансформацій, які, імовірно, тут і не потрібні, якщо розглядати ці спалахи просто за їхнім прямим кольором. Однак ми пропонуємо все ж звернутися до значення ідіоми «*to see the red light*» і зупинитися на варіанті «*червоні вогні небезпеки*», який буде дуже схожим на розглянутий переклад, однак за рахунок перекладацької стратегії додавання підкреслить, що ж означають ці вогні, і таким чином збереже сенс саме ідіоматичної конструкції.

Подібним чином згадує червоний колір й Т. Еріксон у своєму «В оточенні ідіотів»:

«*My dad will also stop at a **red light** in the middle of the night*» [82, с. 87]
– «*Тато зупиняється на **червоне світло** вночі*» [79, с. 64].

Тут червоне світло вжито на позначення заборони, і перекладач добирає для цієї ідіоми повний еквівалент, адже в обох досліджуваних нами мовах і значення ідіоматичної одиниці загалом, і червоного кольору загалом ідентичні.

Якщо червоний – про небезпеку та заборону, то зелений на протипагу йому – про надання дозволу. Саме з таким посилом знову звертається до ідіоматичного значення зеленого кольору С. Кінг:

*«The little man with the thinning hair was perfectly capable of **green-lighting** a home invasion»* [84, с. 251]

– *«Чоловічок з рідіючим волоссям цілком здатний **дати зелене світло** вламунню в будинок»* [80, с. 207].

Дійсно, зелене світло в цій ідіомі означає дозвіл чи як мінімум відсутність заперечень та заборон на певні дії (хай навіть і протиправні). Перекладач удається до підбору повного фразеологічного еквіваленту зі збереженням кольорового компоненту. Використовує при цьому конверсію, замінюючи віддієслівний іменник «green-lighting» сполукою дієслова й іменника з прикметником.

На прикладі двох речень, де уживається одна й та ж ідіоматична одиниця, розглянемо один обраний тлумачем спосіб перекладу, але з різним вихідним лексичним результатом:

*«He used expressions that I also used to use about certain types of people: “arrogant windbags,” “**red-tape jackasses**,” “rude bastards,” and “tedious blockheads.”»* [82, с. 10]

– *«Характеризуючи певні типи людей, Стуре використовував ті самі вирази, що і я: «кляті ідіоти», «стадо віслюків», «брудні виродки» та «нудні амеби»»* [79, с. 5];

*«But those **red-tape jackasses**, well...»* [82, с. 283]

– *«Ох, які ж вони **бюрократи**...»* [79, с. 226].

«Red tape» в англійській мові означає бюрократію, канцелярщину, чітке, аж надмірне слідування правилам, чиновницькі затримки й формалізм. Передати цю англomовну кольорову ідіому зі збереженням кольорового компоненту неможливо, адже в українській мові вона має лише нефразеологічні некольорові відповідники.

Власне, тлумач і вдається до нефразеологічного перекладу двічі, але в обох випадках втрачає частину ідіоми. Так, у першому прикладі «jackasses» він передає як «стадо віслюків», а «red-tape» як характеристику таких віслюків втрачає повністю. У другому ж прикладі ситуація обернена дзеркально: у перекладі з'являються «бюрократи» як відповідник для «red-tape», але ніяк не відтворено «jackasses».

Отже, можемо говорити не лише про нефразеологічний спосіб перекладу та втрату колороніма, а ще й про втрату самої ідіоми (чи її відповідника) в перекладі. Ми пропонуємо свої варіанти перекладу для обох прикладів: можна було б узяти щось на кшталт «тупі бюрократи» або «віслючі чинуші» – такі опції цілком вписуються в стилістику твору та розглянутих речень зокрема, а також передають обидві лексичні одиниці, вжиті для утворення цього словосполучення в оригіналі: «бюрократи» чи «чинуші» відповідають «red-tape», а «тупі» або ж «віслючі» збережуть сенс ужитого в оригіналі «jackasses».

Висновки до Розділу 2

За Девідом Катаном ми виокремили три види перекладу для одиниць із культурним елементом: переклад для культури (translation for cultures), переклад з культури (translation from cultures) і переклад між культурами, або ж міжкультурний переклад (translation between cultures). У перекладі для культури застосовують одну з двох стратегій перекладу: форе́нізацію (очуження) для підкреслення різниці між культурами чи домести́кацію (одомашнення) для її зменшення. У перекладі з культури треба пояснити міжкультурну різницю без одомашнення та очуження, а в перекладі між культурами – створити міжкультурний простір, оцінивши різницю між двома мовами й культурами, а також зробивши висновки, які додаткові деталі доведеться внести, а які можна вилучити. Під час перекладу варто обов'язково звертати увагу на різницю в мовно-культурному просторі.

Адекватність перекладу залежить від близькості чи віддаленості мовно-культурних систем, наявності в перекладача фонових знань і розуміння

культурного поля мов оригіналу й перекладу. Основним завданням перекладача є збереження авторського стилю, настрою й символічності твору, його семантики й наближеності до оригіналу, а також створення враження, аналогічного тому, яке отримує реципієнт, читаючи текст мовою оригіналу.

Найчастіше кольоропозначення висловлені прикметниками. Такі прикметники-колороніми можуть означати як основні кольори палітри, так і їхні численні відтінки. Відтворити відтінки в перекладі можна кількома способами: шляхом підбору неповного синоніма до основного кольору або використанням словосполучення, що містить кілька лексем, які вказують на колір. Цими лексемами можуть бути як просто два чи більше кольорів, так і колір з додаванням конкретизуючого прикметника. Виділяють три групи таких прикметників: прикметник, що вказує на насиченість чи інтенсивність кольору; власне ще один колір, що існує й самостійно; прикметник, що вказує на відтінки, побачені в навколишньому світі, й описує їх через алюзії на об'єкти звідти. Крім того, прикметники-кольоропозначення можна перекласти іншими частинами мови, а інші частини мови (навіть без кольорового елементу) – прикметником зі вказанням кольору.

Вагомим пластом лексики при дослідженні кольорових одиниць є ідіоми. Ідіоми (вони ж фразеологізми з культурним елементом) є лінгвістичними компонентами, що пояснюються в контексті культури. Дослідження численних учених-лінгвістів сходяться в одній точці: ідіоми є культурно маркованими сталими висловами, значення яких не можна розпізнати, орієнтуючись на окремі компоненти. Саме тому при перекладі таких одиниць головне – зберегти образний компонент, тобто сенс, а предметні, тобто словесні, за необхідності можна змінювати. До функцій кольоропозначень в ідіомах і фразеологізмах належать необхідність зазначити реальний колір, а також надання вислову емоційно-експресивного забарвлення.

Ідіоми перекладають фразеологічно й нефразеологічно. Фразеологічний спосіб стане в нагоді, якщо ідіома має повний або частковий ідіоматичний відповідник у мові перекладу, або ж фразеологічний аналог. Ще одним варіантом

фразеологічного перекладу може стати підбір індивідуального еквіваленту, вигаданого самим перекладачем. Нефразеологічний знадобиться, якщо ідіома не має жодних еквівалентів чи аналогів у мові друготвору – у цьому випадку вдаються до описового перекладу, або ж дескриптивної перифрази.

Отже, колороніми можна відтворити одним із трьох способів: знайти в мові перекладу колірну одиницю з аналогічним значенням; якщо такої не існує, замінити неколірним відповідником; зберегти кольоровий елемент, проте зі зміною кольору.

РОЗДІЛ 3. КІЛЬКІСНИЙ ТА ЯКІСНИЙ АНАЛІЗ УЖИВАННЯ КОЛОРОНІМІВ У ТЕКСТАХ РІЗНИХ ЖАНРІВ ТА СТРАТЕГІЙ ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

3.1 Аналіз перекладацьких трансформацій, застосованих до одиниць з кольоровим компонентом

Для виявлення найбільш частотних трансформацій, використовуваних у текстах різних жанрів та стилів, нами було проведено аналіз кількості таких трансформацій, застосованих перекладачами, а також успішності й доцільності їхнього добору.

Створивши вибірку з 418 одиниць колоронімів у 300 реченнях та їхнього перекладу на матеріалі чотирьох творів різних жанрів (психологія, астрономія, дизайн та художній роман), ми виокремили основні перекладацькі трансформації, ужиті тлумачами для відтворення кольорових одиниць українською мовою. Для аналізу було обрано використовувати зведену класифікацію перекладацьких трансформацій, серед якої виділяємо опущення, додавання, функціональну заміну, конкретизацію, генералізацію, транскрипцію, транслітерацію, калькування, заміну частини мови (конверсію), заміну членів речення, адаптацію, антонімічний переклад, описовий переклад, перестановку, компенсацію та нульовий переклад.

Такий вибір трансформацій пояснюється їхньою застосовністю до перекладу безпосередньо кольорових одиниць, які здебільшого являють собою окремі слова або словосполучення, а отже, говорити про переклад суцільних речень та величезне розмаїття трансформацій, які можна застосувати (і, безсумнівно, застосовуються) при його здійсненні, не доводиться.

3.1.1 Варіантні та контекстуальні відповідники

Окрім перерахованих вище трансформацій, варто виокремити ще два способи перекладів кольоропозначень: використання варіантного відповідника (тобто одного із запропонованих для перекладу конкретної одиниці словникового варіанту перекладу) та контекстуального відповідника. До підбору

контекстуального відповідника вдаються, коли словникові варіанти не складають адекватного перекладу й фахівець добирає лексичну одиницю, придатну для перекладу саме в цьому контексті.

Контекстуальні відповідники, у свою чергу, можна поділити на узуальні (використовуються все частіше й можуть навіть згодом бути переведені в розділ варіантних і з'являтися в словниках), а також okazionalni, застосовні лише в конкретному контексті (цілком імовірно, що спектр використання такого варіанта відповідника обмежиться всього одним випадком).

Варіантні відповідники, хоча і є найпоширенішим способом перекладу (серед проаналізованих нами одиниць їх нараховується найбільше – 295), є доволі примітивними й банальними, тож не складають великого інтересу до аналізу. Утім при проведенні аналізу використаних перекладачами варіантних відповідників хотілося би відзначити дуже вмілу роботу з суфіксами.

«*Her **graying** hair was scrooped back from a prematurely lined face*» [84, с. 273]
– «*Лице помережане передчасними зморшками, **сивіюче** волосся туго стягнуте на потилицю*» [80, с. 226].

У наведеному вище прикладі тлумач за допомогою підібраного відповідника з використанням суфікса -юч дуже правильно підкреслює саме процес сивіння, не підмінюючи його поняттям результату (чого можна було би досягти, якби фахівець обрав звичне слово «сиве»). Так само й у наступному реченні, де для англійського суфікса -ish перекладач обирає український відповідник -уват. Таким чином, відтінок збережено за допомогою суфіксів, притаманних англійській та українській мовам:

«*Шкіра під засмагою в неї була **жовтуватою***» [84, с. 238]

– «*The skin under her tan was **yellowish***» [80, с. 287].

В іншому ж випадку навіть для передачі основного англійського кольору gray перекладач обирає використати варіантний відповідник цьому кольору, але з додаванням зменшувально-пестливого суфікса -еньк, що, з нашої точки зору, дуже підходить під «доволі», теж ужите і в оригіналі, і в перекладі:

«*I suspect it's been pretty **gray** since you were sixteen – busy, though*» [84, с. 556]

- «*Маю підозру, воно у вас, відтоді як ви були шістнадцятирічною, доволі **сіреньке** — хоча й клопітке*» [80, с. 470].

Надалі нами буде розглянуто варіантні відповідники точково в поєднанні з використанням інших перекладацьких трансформацій, а зараз зупинимося детальніше на підборі контекстуальних відповідників.

У проаналізованих нами творах знаходимо 20 випадків використання перекладачами контекстуальних відповідників. Із них 10 – узуальні. Так, наприклад, англійське «blue» знаходить у перекладі свій український відповідник «сизий»:

«*He laughed, puffing out clouds of acrid **blue** smoke as he did so*» [84, с. 375]

- «*Він зареготав, разом пихкаючи хмарами їдучого **сизого** диму*» [80, с. 315].

Такий підбір відповідника є цілком логічним, адже сизий колір дійсно за своїм словниковим тлумаченням [72] позначає певний відтінок синього кольору, таке собі сполучення сірого й блакитного, або ж темно-сірого й синього. Такий варіант перекладу колороніма «blue» очевидно може бути використаний не лише в цьому контексті, а отже, не може вважатися okazіональним відповідником, але в той же час є недостатньо поширеним для того, щоб вважатися варіантним відповідником. Отже, його можна назвати узуальним відповідником, що дуже вдало поєднується з лексемою диму та його реальним кольором.

Подібним чином розглядаємо передачу колороніма «white» в українському перекладі як «сивий»:

«*He was wearing a long **white** beard and had a cannula stuffed up his nose*» [84, с. 694]

- «*Він мав довгу **сиву** бороду і трубочку, вставлену в ніс*» [80, с. 590].

Знову ж таки, є сенс говорити про неодноразове використання такого відповідника для перекладу кольоропозначення «white», що робить його саме узуальним відповідником. Утім, жоден із найавторитетніших англomовних словників, серед яких Collins English Dictionary [74], Longman Dictionary of Contemporary English [75], Oxford Learner's Dictionaries [76] та Cambridge Advanced

Learner's Dictionary [73] не дають для цієї одиниці тлумачення, пов'язаних із сивиною, а отже, відносити використаний перекладачем відповідник до варіантних поки що передчасно. Варто відзначити, що вибір такого відповідника цілком осмислений, адже за контекстом можна зрозуміти, що йдеться про вікові зміни чоловіка, і білий – не оригінальний колір бороди, а набутий саме в процесі старіння.

Цікавим поєднанням використання варіантного та контекстуального відповідників для перекладу двох аналогічних одиниць «dark» є наступний приклад:

*«Note the critical role played by music and lighting: **dark**, creepy scenes and **dark**, foreboding music»* [85, с. 124]

– *«Зверніть увагу на роль музики та освітлення: **темні**, моторошні сцени супроводжує **похмура**, загрозлива музика»* [81, с. 154].

Так, в оригіналі автор двічі повторює «dark» для опису як сцен фільму, так і музики, але в друготворі перекладач виконує гарну роботу, добираючи найпростіший варіантний відповідник «темні» для опису сцен, але не повторюючи його ж для характеристики музики, а віддаючи перевагу контекстуальному узуальному «похмура», що по-перше, позбавляє нас непотрібних повторів, які в українській мові сприймаються куди критичніше, ніж в англійській, а по-друге, гармонує з наступним епітетом «загрозлива», ужитим для створення образу музики.

Іще один приклад цікавої роботи з синонімічними кольоровими одиницями можна прослідкувати в того ж таки перекладача:

*«**Bright, highly saturated** hues»* [85, с. 29]

– *«**Світлі, яскраві** відтінки кольорів»* [81, с. 38].

Так, тут в оригіналі вже немає повтору однакових лексем, але вжито два синоніми, і перекладач один із них перекладає як «яскраві», а для іншого добирає контекстуальний узуальний відповідник «світлі». Цікаво, що колоронімом «яскраві» він передає англійське «highly saturated» – тобто сильно насичені відтінки, і це є синонімічною заміною, яка, утім, зовсім не впливає на розуміння речення, на відміну від відповідника «світлі», із яким можна посперечатися, адже

яскраві кольори не завжди дорівнюють світлим, хоча така тенденція й прослідковується.

Контекстуальний узуальний відповідник «каштановий» використовується перекладачем для відтворення двох англомовних одиниць: «brown» та «brownish»:

*«The next item was George T. Amberson's Maine driver's license, which stated I was six feet five, **blue** eyes, **brown** hair, weight one-ninety»* [84, с. 87]

– *«Наступною річчю була водійська ліцензія Джорджа Т. Емберсона, в котрій зазначалося, що я маю зріст шість футів і п'ять дюймів, **сині** очі, **каштанове** волосся і важу сто дев'яносто фунтів»* [80, с. 66];

*«Her **brownish** hair was banged over a huge expanse of forehead in front»* [84, с. 470]

– *«Спереду вона зачісувала своє **каштанове** волосся чубчиком на широчезний лоб»* [80, с. 396].

Згідно з англомовними словниками [73, 74, 75, 76], різниця між кольорами brown та brownish все ж є, адже brownish – більш світлий відтінок коричневого. Відповідно, можемо сміливо говорити про те, що в обох випадках перекладач удався до використання одного й того ж узуального контекстуального відповідника, але ми би запропонували в другому випадку відтворити «brownish» не як «каштанове», а як «світло-каштанове» або ж «темно-русяве волосся», адже воно є темнішим за звичайне русяве але ще не достатньо темне для того, щоб називатися каштановим. Тим паче, можемо побачити, що у двох наведених цитатах ідеться про різних людей, а отже, вони явно можуть мати різні відтінки волосся, тож у перекладача не стоїть задача збереження послідовності відтворення кольорів. У запропонованому нами перекладі ми би теж вдалися до використання контекстуального відповідника.

Певну гру слів застосовує перекладач і при відтворенні складного відтінку:

*«The top of her blue dress was now a **muddy maroon**»* [84, с. 494]

– *«Верх її блакитної сукні став уже **криваво-бордовим**»* [80, с. 416].

Якщо аналізувати значення кольору «maroon» в англійській, бачимо, що це відтінок червоно-пурпурний або ж червоно-коричневий, що загалом цілком

відповідає «криваво-бордовому» відповіднику, підібраному перекладачем. Цікаво, що слово «muddy» як складник кольору перекладач опустив, але від того сам колоронім змін не зазнав, адже у самому бордовому кольорі є певний відтінок бруду, а отже, додавати в переклад ще й «брудний» буде якщо й не надлишковим, то точно не обов'язковим.

Доволі захопливим для аналізу прикладом стане наступне речення:

*«When Oswald was paraded before the press, proclaiming his innocence and displaying a **black** eye, Ruby was there»* [84, с. 724]

– *«Рубі був там, коли Освальда, котрий, демонструючи **підбите** око, оголошував про свою невинність, проводили парадом повз пресу»* [80, с. 614].

Уся цікавість обраного для аналізу тексту в тому, як розглядати цей переклад. Якщо розглядати переклад безпосередньо одиниці «black», то визначаємо підібраний тлумачем відповідник «підбите» як контекстуальний okazіональний, адже навряд чорний колір ще десь будуть відтворювати як «підбитий». Однак достатньо взяти до аналізу переклад не окремого колороніма, а кольорової ідіоми «black eye», ситуація одразу зміниться. Уся справа в тому, що black eye в англійській мові означає синець, а в українській це цілком відповідає підбитому оку. Таким чином, якщо розбирати цей переклад саме ідіоми, обраний відповідник (на відміну від оригіналу, не фразеологічний і не кольоровий) буде вже не okazіональним, а узуальним, що використовується зовсім нерідко. На нашу думку, аналізувати в такому разі варто саме переклад ідіоматичної одиниці, адже вона більш повно розкриває зміст, ніж окремо взяті лексеми «black» та «eye».

У наступному ж прикладі контекстуальний узуальний відповідник використовується перекладачем для відтворення не кольорового елементу «uninspiring bore» відповідником з кольоровим компонентом:

*«The Yellow, on the one hand, will consider **him** to be the most **uninspiring bore** he has ever met»* [82, с. 232]

– *«Втім, на думку ЖОВТОГО, його **СИНИЙ** колега — найбільш монотонна та **сіра** людина, з якою він коли-небудь спілкувався»* [79, с. 186].

Фахівець відтворює кольорове англійське словосполучення некольоровим «монотонна» та кольоровим «сіра людина», адже сірий колір асоціюється з монотонністю, нецікавістю, банальністю, рутиною, а отже, відповідник підібрано дуже вдало. Крім того, англійський займенник «him» тлумач передав українським прикметником «синій», таким чином використавши прийом адаптації, що є абсолютно логічним із загального контексту книги, де розглядаються чотири кольорові психотипи особистості.

Підраховуючи кількість випадків, коли перекладачі вдавалися до підбору okazіональних відповідників, знаходимо їх 10 (включаючи проаналізований вище випадок, де визначення відповідника як okazіонального чи узуального варіюється залежно від способу виділення лексеми для аналізу).

Так, приміром, цікавий англійський відтінок «midnight blue» перекладач передав okazіональним відповідником «темно-синій»:

*«Mine had been red and this one was **midnight blue**»* [84, с. 635]

– *«Мій був червоним, а цей **темно-синім**»* [80, с. 539].

Таким чином, тлумач позбавив читача витонченості відтінку, але натомість зробив його більш доступним до розуміння, звільняючи від необхідності додумувати колір самому. До того ж, midnight асоціюється в нас із темрявою, тож цілком логічно, що перекладач обрав саме таку варіацію перекладу.

Іще одним прикладом використання контекстуального okazіонального відповідника бачимо у відтворенні відтінка «listless gray»:

*«An ancient urine-cake, faded from its bright blue operating color to a **listless gray**, lay in the corner»* [84, с. 688]

– *«Древній пісуар, колись яскраво-блакитний, тепер вицвілий до **свинцево-сірого кольору**, лежить в кутку»* [80, с. 585].

Якщо до перекладу частини «gray» питань немає, то з «listless» усе не так просто. За словниковим значенням, listless означає відсутність енергії, ентузіазму, тобто об'єкт апатичний, бездіяльний, байдужий. Очевидно, що жоден із цих відповідників не підходить для опису кольору пісуара, а отже, вибір перекладачем okazіонального відповідника є більш ніж обґрунтованим. Інше питання – чому

тлумач обрав саме свинець похідним словом для свого відтінку. Імовірно, такий вибір продиктовано кольором свинцю – темно-сірим, до якого цілком міг вилиняти колись яскравий блакитний колір.

До підбору okazіонального відповідника перекладач удається й при відтворенні англомовного «discolored»:

«*The others were **discolored**, one of them almost black*» [84, с. 384]

– «*Решта були **потемнілими**, один з них майже чорний*» [80, с. 323].

Discolored означає той, що втратив свій попередній колір, вилинялий, вицвілий, вигорілий і тому подібне, але конотації темних відтінків цей колоронім не має. Однак у контексті обраного речення бачимо, що один із розглянутих об'єктів за своїм кольором наближений до чорного, а це вже дає право перекладачеві вдатися до okazіонального відповідника «потемнілий», не змінюючи сенсу написаного. Більше того, такий відповідник дійсно виглядає в перекладі більш органічно, ніж будь-який із варіантних відповідників для «discolored», адже вказує на конкретний процес зміни кольору – потемніння – і призводить до набуття одного з предметів майже чорного забарвлення.

Дещо суперечливим з перекладацької точки зору є наступний приклад:

«*He was wearing jeans, a **plaid** shirt, and a string tie*» [84, с. 492]

– «*На ньому були джинси, **байкова** сорочка і краватка-бант*» [80, с. 414].

Справа в тому, що «plaid» за визначенням є тканина з візерунком у клітинку (аналог tartan), а також предмет традиційного шотландського одягу. Обраний перекладачем відповідник «байкова» вказує зовсім не на колір, візерунок чи відтінок, а на вид тканин. Припустимо, що таким чином перекладач робить відсилку до того ж таки шотландського одягу, адже він дійсно виготовляється з щільної тканини, якою є байка, але суть у тому, що цей традиційний одяг теж містить елемент краткованого візерунку, що не передано в оригіналі. Таким чином, робимо висновок, що в обраному способі перекладу okazіональний контекстуальний відповідник з опущенням колороніма межує з перекладацькою помилкою, де відбувається заміна кольору матеріалом. Правильніше було би передати «plaid shirt» як «картата сорочка», або ж «краткована».

Схожа історія відбувається й із перекладом відтінку «khaki»:

«*Pendletons or **khaki** twill is fine for everyday*» [84, с. 91]

– «*Шерстяні або **хакі** годяться на щодень*» [80, с. 70].

На перший погляд, перекладач цілком правильно використовує варіантний відповідник «хакі», однак якщо звернути увагу на речення в цілому, побачимо, що в друготворі відбувається опущення другого виду матеріалу – твілу. Це призводить до непорозуміння, адже в оригіналі автор протиставляє два види матеріалу, а в перекладі через вилучення одного з них може скластися враження, що хакі і є тканиною, а не кольором, і персонаж протиставляє шерсть хакі, тобто матеріал – кольору, таким чином підміняючи категорійні поняття.

3.1.2 Опущення та додавання

Зачепивши перекладацький прийом опущення при розборі попереднього прикладу, вважаємо, доцільним буде перейти до цього виду трансформацій та аналізу використання його в обраних текстах. У нашій вибірці речень з колоронімами таких випадків зафіксовано 25.

Одним із прикладів доцільного використання опущення стало наступне речення:

«*Then, as he slowly lowered his hands, it returned to **green**. But maybe not as **bright a green** as when I'd first noticed it*» [84, с. 683]

– «*А потім, коли цей чоловік повільно опустил руки, там знову усталився **зелений** колір. Хоча, либонь, не такий **яскравий**, як був у ту мить, коли я вперше його помітив*» [80, с. 580].

Перекладач звертається до варіантних відповідників «зелений» та «яскравий», але допускає опущення другого «green», що є цілком виправданим, адже в попередньому реченні вже вказано колір, немає сенсу його повторювати. Це той випадок, коли від відсутності лексичної одиниці сприйняття перекладу полегшується за рахунок уникнення непотрібних повторів, абсолютно недоцільних в українській мові.

Далі перекладач знову вдається до техніки опущення, лиш тепер із жовтим кольором:

«*The **green** swirled into a **pale canary yellow***» [84, с. 683]

– «***Зелень** картки пішла **блідо-канарковими брижами***» [80, с. 580].

Загалом перекладач використовує варіантні відповідники і для перекладу іменника «green», і складного прикметника «pale canary yellow», але опускає жовтий колір. Якщо дивитися на сам по собі канарковий колір, він і є жовтий, тому за рахунок такого опущення переклад багато не втрачає, тим паче автор вдається до компенсації, додаючи лексему «брижі». Утім, ми би замість неї запропонували додати «блідо-канарковою жовтизною» – таким чином із опущення ми змінили би перекладацьку трансформацію на конверсію, тобто заміну частини мови: прикметник «yellow» відтворили би іменником «жовтизна».

До речі, в іншому випадку з використанням канаркового кольору перекладач, навпаки, додає в друготвір відсутній в оригіналі жовтий колір, вносячи більшої конкретики, адже не кожен читач напевне знає колір канарки. Натомість тлумач опускає одиницю «colored» – колоронім, що не вказує безпосередньо на колір, а радше використовується для утворення складених колоронімів, похідних від об'єктів зовнішнього світу. В українській мові його використання не завжди необхідне, що ми й бачимо на цьому прикладі:

«*One of the guys who got on ahead of me flashed a **canary-colored** bus pass*» [84, с. 141]

– «*Один із тих парубків, що увійшли поперед мене, коротко показав усім **канарково-жовтий** проїзний квиток*» [80, с. 113].

Іще одним прикладом безперешкодного опущення є втрата кольору в наступній одиниці:

«*I walked to another **white-painted pole**, this one handy to The Strand*» [84, с. 141]

– «*Натомість я пішов до іншого **смугастого стовпа**, того, що вигідно стирчав біля кінотеатру «Стренд»*» [80, с. 114].

Якщо розглядати лише це речення, може здатися, що перекладач здійснив певне заміщення, замінивши стовп, пофарбований у білий колір, на смугастий

(причому невідомо, якого кольору ті смужки). Саме тому дуже важливим тут є контекст, адже за кілька речень до цього автор вже писав про «**phone poles with the painted white stripe**», які перекладач відтворив варіантним відповідником «**пофарбовані білими смугами телефонні стовпи**». Відповідно, вдруге повторювати повністю таке забарвлення немає сенсу, адже це перевантажить текст. Тож перекладачем вирішено опустити білий колір, але додати з попереднього речення смугастий візерунок, що виглядає абсолютно природно.

Крім того, послуговується тлумач прийомом опущення й для відтворення в перекладі чорної кави:

*«I went back to my little modular apartment, made strong **black** coffee, and sat down with a legal pad»* [84, с. 606]

– *«Я повернувся до своєї квартирки, зробив міцну каву і сів з блокнотом»* [80, с. 514].

Як нам відомо, «**black coffee**» в англійській мові означає каву без молока, на відміну від «**white coffee**», де білий колір якраз вказує на наявність молока. У перекладі фахівцем було прийнято рішення опустити колоронім без жодних пояснень. Загалом такий вибір можна зрозуміти, адже коли говоримо про міцну каву, найчастіше маємо на увазі саме класичну чорну каву без домішок молока, вершків чи подібного, та й використання словосполучення «чорна кава» в українській мові є менш уживаним, ніж в англійській.

Виявлено також випадки, коли складений колір в англійській мові перекладач передає українською спрощено, опускаючи його частину:

*«He bought a Volvo V70, then the country's most popular car, **in metallic silver**, the most popular color at that time»* [82, с. 203]

– *«Він все ж придбав авто — Вольво V70, найпопулярніший автомобіль у Швеції, **сріблястого кольору**, тренду того часу»* [79, с. 160].

Так, «**silver**» перекладач зберігає, замінюючи при цьому іменник прикметником, тобто застосовуючи конверсію, але опускає частину з «**metallic**», додаючи при цьому слово «колір» (застосовуючи ще й стратегію додавання). На нашу думку, англословне «**metallic**» теж можна було би передати за допомогою

заміни частини мови (приметник замінити прислівником), отримавши в результаті такий варіант як «сріблястого кольору «під метал»».

Однак є й випадки опущення колоронімів у перекладі з втратою кольору, коли нічого інше цю втрату не компенсує:

*«It was Jim LaDue, smiling with his football helmet in one hand, a pigskin in the other, and a lock of **black** hair tumbled heroically over his forehead»* [84, с. 395]

– *«На ньому красувався усміхнений Джим Ла-Дью з футбольним шоломом в одній руці, з м'ячем у другій і з кучериком волосся, що героїчно спадало йому на лоба»* [80, с. 332].

Як можна побачити, перекладач взагалі ніяк не передав колір волосся, хоча ніяких підказок щодо нього в тексті немає, а отже, за контекстом читач не здогадається. Не можна сказати, що така втрата є критичною, адже це не впливає на розвиток сюжетної лінії, однак в розглянутому реченні подано опис персонажа, а в такому випадку колір волосся бажано зберегти. На наш погляд, із цією метою можна було підібрати в перекладі варіантний відповідник – темного, чорнявого або смолистого волосся.

На противагу опущенню перекладачі часто застосовують трансформацію додавання, на свій розсуд вставляючи додаткові лексеми в друготвір для полегшення розуміння аудиторією або ж для внесення певних уточнень та деталей. Утім, у проаналізованій нами вибірці прикладів перекладачі вдаються до цієї техніки рідше, ніж до опущення: загальна кількість використання додавання складає 18 разів, причому в більшості з них це повторюване додавання слів на кшталт «кольору», «гами», «відтінку» та подібних. Однак є й більш цікаві випадки використання такої трансформації, наприклад, у нижче наведеній ситуації тлумач з її допомогою деталізує речення:

*«He was very **brown**, but far too thin»* [84, с. 335]

– *«Він був дуже засмаглим, аж **коричневим**, але занадто схудлим»* [80, с. 280].

Одне англійське «brown» перекладач передає одразу двома українськими відповідниками, першим – найпоширенішим варіантним «коричневим», а другим –

контекстуальним узуальним відповідником «засмаглим». Отже, одне з цих слів є доданим самим перекладачем, що є дуже розумною думкою, як і додавання маленького, але дуже влучного «аж», адже таким чином він вказує на насиченість засмаги.

Наступне речення є досить цікавим для перекладацького аналізу, адже в перекладі використано й додавання, і розглянуті раніше контекстуальні й варіантні відповідники:

*«Rosette Templeton's **Crayola** girls were still on the walls, and I somehow found their identical jumpers (Forest **Green** must have been Rosette's favorite crayon) and big **black** shoes comforting»* [84, с. 614]

– *«Пастельні дівчатка Розетти Темплтон все ще залишалися на стінах і якимсь чином їхні одностайні **зелені** сукенки («лісова **зелень**», мабуть, улюблений олівець Розетти) та великі **чорні** бутси діяли заспокійливо»* [80, с. 520].

Некольорове «Crayola girls» в перекладі передано через okazіональний контекстуальний відповідник «пастельні», що є вдалим вибором, що буде значно зрозумілішим для українського читача, аніж далеке й розмите «Crayola», що насправді й не несе в собі особливого сенсу, адже є просто назвою бренду. Тож у цьому випадку відповідник «пастельні» – виключно заслуга перекладача, завдяки якій переклад, можливо, дещо й відходить від оригіналу, але залишає виключно одиниці, легкі для сприйняття аудиторії мови перекладу, адже перекладач цілком міг би використати в друготворі нульовий переклад для назви бренду й передати одиницю як «дівчатка «Crayola» Розетти Темплтон», але такий переклад би просто знищив розуміння речення, а отже, робимо висновок, що використаний перекладачем спосіб перекладу є абсолютно виправданим. Крім того, він вдається до додавання зеленого кольору, описуючи одяг цих дівчаток, що виглядає досить доречно, адже інакше пояснення кольору олівця одразу після згадки про сукні виглядає дещо відірваним та нелогічним. Після додавання ж колороніма «зелені» перед «сукенками» колір олівця як улюблений в арсеналі Розетти виглядає логічним продовженням та поясненням вибору саме такого кольору суконь.

3.1.3 Заміна частини мови (конверсія) та заміна членів речення

Заміни частин мови та членів речення є доволі поширеними трансформаціями в багатьох жанрах, що продиктовано різницею в граматичних структурах української та англійської мов.

Описуючи хвилі й удаючись для цього до вживання складеного колороніма, автор використовує самі лише прикметники, а перекладач дещо змінює це:

*«Huge waves, black at their bases and a **curdled, foamy green** on top, rushed toward me»* [84, с. 166]

– *«Величезні хвилі, чорні біля основ і в **зеленаво-пінявих завитках** на вершечках, котились на мене»* [80, с. 134].

Сам колір перекладач залишає прикметником, але робить доволі цікаву перестановку (як приклад іще однієї вжитої перекладацької трансформації), поєднуючи кілька прикметників для опису хвилі й перетворюючи один із них на іменник. Так, прикметник «**curdled**», ужитий безпосередньо на початку такого опису, тлумач переносить на кінець, відтворюючи як «завитки», а «**foamy**» й «**green**» міняє місцями, додатково забарвлюючи колір суфіксом «ав», тим самим дещо пом'якшуючи його, що є гарним рішенням, ураховуючи, що будь-який колір води, змішаний із піною хвиль, здаватиметься світлішим, чого перекладач і досягає своїм «зеленаво» замість звичайного «зелено».

Помічаємо також заміну іменників прикметниками:

*«The town around that jagged **greenbelt** seemed to consist solely of **sooty grays and blacks** under a sky that had been stained **urine yellow** by the stuff billowing from all those smokestacks»* [84, с. 112]

– *«Здавалося, місто обабіч цього **пояса** з рваними краями складається лише з **чорних і кіптяво-сірих відтінків**, тоді як завдяки димам, що бухали з усіх тих труб, небо над ним бовваніло насичене **жовтим кольором сечі**»* [80, с. 89].

Так, замість англійських іменникових «grays and blacks» перекладач обирає використати українські прикметники «чорних і кіптяво-сірих», розумно додаючи слово «відтінків». В українській мові такі кольори виступають саме в ролі прикметника, частина мови, на відміну від англійської, не визначається варіативно,

тож таке перекладацьке рішення є єдино правильним – натомість він додає «відтінки» для компенсації відсутності іменника. Крім того, у цьому реченні застосовано опущення колороніма «green», коли йдеться про зелений пояс, але це не впливає на розуміння, адже кількома реченнями раніше автор, описуючи місто, уже згадував «*an artery of **green** running through the center of town*» [84, с. 112], у перекладі чого тлумач знову ж таки вдався до конверсії – іменник «green» замінив на прикметник «зелена», указавши, що «*через середмістя тягнулася якась **зелена** артерія*» [80, с. 87], окрім конверсії використавши ще й перестановку. У перекладі ж останнього колороніма в розглянутому прикладі («urine yellow») фахівець знову застосовує трансформацію перестановки та додавання, вводячи в переклад слово «кольором».

Доволі цікавим є наступний приклад, де слово «whites» ужито в значенні білого халату, що є не найпоширенішим, але цілком усталеним словником його українським варіантним відповідником. Проте навіть при використанні найстандартнішого способу перекладу колороніма перекладач удається до конверсії, передаючи англомовний іменник словосполученням іменника з прикметником, де роль колороніма виконує саме прикметник:

«*Mr. Dunning wore spandy-clean clean **whites***» [84, с. 139]

– «*Містер Даннінг був одягнений у такий чистесенький, що аж боляче дивитися, **білий халат***» [80, с. 111].

Іще один приклад відтворення англомовного іменника-колороніма поєднанням іменника з прикметником в українській продемонстровано нижче, коли перекладач передає «blackness» як «чорна темрява». На нашу думку, такий переклад є дещо надлишковим, адже містить у собі два слова з досить схожою семантикою, і одне з них можна було би вилучити, залишивши лише «в темряві», або ж додавши «в суцільній темряві», якщо є необхідність указати на ступінь:

«*My inside life was **blackness**, voices, and flashes of understanding*» [84, с. 580]

– «*Внутрішнє життя проходило в **чорній темряві**, яку прохромлювали голоси й спалахи розуміння*» [80, с. 491].

Дієприкметники з кольоровим компонентом, ужиті в тексті наукового жанру, перекладач відтворює за допомогою заміни їх на поєднання прикметника з іменником:

*«Stars moving away from us will have their spectra shifted toward the **red** end of the spectrum (**red-shifted**) and those moving toward us will have their spectra **blue-shifted**»* [83, с. 24]

– *«Зорі, які віддаляються від нас, матимуть спектри, кольори яких зміщені до **червоного** краю спектру (**червоний зсув**), а ті, які наближаються до нас матимуть спектр **із синім зсувом**»* [78, с. 56].

Тут відбувається робота з такими астрономічними термінами як «blue-shifted» та «red-shifted», які дійсно звучать значно природніше в поєднанні прикметника з іменником, адже це коротше й лаконічніше, а ці характеристики є необхідними для текстів наукового стилю.

Цікаво прослідкувати за тактикою відтворення в перекладі перехідних станів зміни кольору. Із цією метою розглянемо кілька прикладів:

*«I've seen adults **become white** in the face, wiping their foreheads»* [82, с. 120]

– *«Я бачив на власні очі, як **біліло** обличчя»* [79, с. 90];

*«I lay watching the smoke drift up and **turn blue** in the occasional moonlight»* [84, с. 479]

– *«Я лежав, дивлячись, як угору спливає дим, **синіючи** у випадкових променях місячного сяйва»* [80, с. 404];

*«The card in his hatband swirled, **turned yellow**, swirled back toward **green**»* [84, с. 687]

– *«Картка на його капелюсі завихрилася, **пожовкла**, потім завихрилася назад до **зеленого** кольору»* [80, с. 584];

*«Cords stood out on his neck; his face **was** once more a **bright, steaming red**»* [84, с. 459]

– *«На шиї в нього напнулися жили; обличчя знову **розчервонілося**; він буквально **пашів**»* [80, с. 387].

Примітно, що в усіх цих реченнях на позначення зміни кольору авторами використано поєднання дієслова й прикметника, тобто колір скрізь позначається лише прикметником. Певну закономірність прослідковуємо й у перекладах: всюди тлумачі вдаються до заміни частини мови для колороніма: в першому прикладі «become white» відтворюється дієсловом «біліло», в другому – «turn blue» передається дієприслівником «синіючи», у третьому для перекладу «turned yellow» перекладач знову вживає дієслово «пожовкла», так само як і в четвертому для передачі «was a bright, steaming red» використовує дієслово «розчервонілося». Такі перетворення є цілком пояснюваними, адже українська мова в цьому плані багатша за англійську й може похвалитися дієсловами-колоронімами на позначення зміни кольору. В англійській такі лексичні одиниці теж існують (наприклад, *blacken*, *redde*), але їх значно менше й уживаються вони рідше. При цьому українська мова теж може запропонувати кальку з англійської варіації словосполучення дієслова й кольорового прикметника, передаючи їх, приміром, як «стаючи синім» або «стала жовтою», але на нашу думку, це звучить зовсім не так милозвучно й перевантажує текст додатковими повторами. Утім, є в розглянутих прикладах і виняток із такого способу перекладу: «swirled back toward green» тлумач відтворює як «завихрилася назад до зеленого кольору», не змінюючи частин мови й удаючись буквально до дослівного перекладу з додаванням слова «кольору». Однак тут, на наш погляд, це дійсно більш вигідно й вдало, адже якщо передавати колоронім через дієслово (наприклад, «потім знову позеленіла»), доведеться пожертвувати наявним некольоровим дієсловом «завихрилася», що ніби й нестрашно – позбавляє нас тавтології, але за контекстом важливо, що картка змінювала колір (на цьому будується певна сюжетна лінія) саме через завихрювання, чи то закручення, а отже, цю одиницю бажано зберегти в перекладі.

Іще одну тенденцію до заміни частини мови в перекладі створюють колороніми, утворені за допомогою алюзій на предмети довкілля посередництвом називання самого предмету й слова «colored»:

«She couldn't have been more than sixteen, with large dark eyes and smooth coffee-colored skin» [84, с. 262]

– «Мала не більше шістнадцяти років, з великими темними очима і гладенькою шкірою **кольору кави**» [80, с. 216];

«A **mud-colored** station wagon pulled up to the curb in front of 2703» [84, с. 405]

– «До будинку № 2703 під'їхав і став на узбіччі легковик-універсал **кольору бруду**» [80, с. 340];

«It was a **cream-colored** Lincoln with a green license plate» [84, с. 520]

– «То був **кремового кольору** «Лінкольн» із зеленими номерними знаками» [80, с. 438];

«A little girl with **carrot-colored** hair» [84, с. 135]

– «Маленька дівчинка з **морквяного кольору** волоссям» [80, с. 109].

В усіх цих випадках дієприкметник «colored» змінено в українській мові іменником «кольору», а для компонентів, що утворюють колоронім в цілому, у трьох випадках із чотирьох застосовано перестановку. Пояснюється така закономірність тим, що те, що дуже гармонічно звучить дієприкметником в англійській, буде здаватися зовсім безглуздом в українській без здійснення жодних змін. Єдиним більш-менш придатним відповідником без зміни частини мови міг би стати «забарвлений», і тоді ми мали би колороніми на кшталт «кремово-зabarвлений», «морквяно-зabarвлений» тощо, але їх не назвеш цілком адекватними й милозвучними. Відповідно, заміна частини мови в такому словопоєднанні є найбільш адекватним та доцільним варіантом перекладу, який і обирає перекладач. До речі, такі відповідники можна поділити на дві підгрупи: ті, у яких частина мови змінюється лише для «colored» (mud-colored – кольору бруду, coffee-colored – кольору кави), та ті, де зміни стосуються ще й самого іменника, що висловлює об'єкт, алюзією на який утворено колір (cream-colored – кремового кольору, carrot-colored – морквяного кольору) – у цьому випадку можемо говорити про подвійну конверсію, тобто для обох складових колороніма. Однак тут вибір підгрупи вже радше умовний, адже в більшості випадків вони є взаємозамінними: наприклад, для перекладу «lemon colored» можемо вільно взяти як «лимонного кольору», так і «кольору лимону».

Заміна членів речення є значно менш поширеною трансформацією при перекладі колоронімів, аніж заміна частин мови. У нашій вибірці прикладів її використання зафіксовано всього 4 рази порівняно з 36 випадками вживання конверсії.

*«Thus, the **colorful** plumage on male birds was selectively enhanced through the evolutionary process» [85, с. 65]*

– *«Саме тому оперення птахів-самців набуло впродовж селективного процесу еволюції **насичених кольорів**» [81, с. 83].*

У наведеному прикладі прослідковується, що колоронім «colorful» в оригіналі виконував роль означення, а в перекладі виступає додатком. Тут, до речі, прослідковуємо одночасно ще й заміну частини мови – прикметник змінюється поєднанням прикметника й іменника.

Подібним чином й у наступному прикладі «anti-black» в англійському оригіналі виступає означенням, а в українській мові відтворюється як додаток. Так само перекладач вчиняє й із аналогічним за структурою «anti-integration», передаючи його як «проти десегригації». Така заміна членів речення є цілком логічною, адже змінена граматична структура є більш милозвучною та часто вживаною в нашій мові, аніж буквальна передача «анти-чорні» та «анти-десегрегаційні»:

*«A ... fascist who has encouraged JFK to invade the peaceful peoples of Cuba and who has formented **anti-black**, anti-integration “HATE-SPEAK” all over the south» [84, с. 461]*

– *«Фашисту, який підбивав ДжФК вдертися в мирну країну Кубу, тому, який викликав брожіння по всьому півдню своїми «ПРОМОВАМИ НИНАВИСТІ» **проти чорних**, проти десегригації» [80, с. 389].*

3.1.4 Конкретизація та генералізація

Конкретизація та генералізація – дві протилежні за функцією трансформації, якими теж нерідко послуговуються перекладачі для відтворення колоронімів. Так, функцією таких трансформацій є уточнення відтінків кольорів або ж навпаки –

зведення їх до чогось більш загального, коли в конкретиці, на думку тлумача, немає необхідності. Серед аналізованих нами кольорових одиниць виділено 10 випадків вживання конкретизації та 4 – генералізації. З такого підрахунку можна зробити висновок, що до уточнення відтінків перекладачі все ж вдаються частіше. Так, наприклад, «white-faced» конкретизується до «блідого лиця» – тобто за допомогою використання контекстуального узуального відповідника відбувається цілком доцільне уточнення того, що відтінок білого набутий шкірою саме через певні фізичні відчуття, імовірно, біль. Таким чином, бачимо, що шкіра не світла через європеїдну расу (а це один з поширених способів вживання колороніма білий в обох досліджуваних мовах), а саме збідлила. Варто також зауважити, що окрім конкретизації, тут можна виокремити ще й заміну членів речення: присудок змінюється означенням, а також заміну частини мови: замість складеного прикметника в перекладі вжито поєднання простого прикметника з іменником:

«He was **white-faced** and groaning» [84, с. 629]

– «Лице той мав **блїде**, стогнав» [80, с. 533].

Використовує перекладач прийом конкретизації й для відтворення англійського «yellow»:

«There were streamers of **yellow and silver**—Denholm High's colors—strung from the trees» [84, с. 293]

– «Майорїли звисаючі з дерев **золотаві й сріблясті** стрічки — кольори Денгольмської школи» [80, с. 243].

Для «silver» фахівець підбирає варіантний відповідник «сріблясті», а ось для «yellow» використовує прийом конкретизації, передаючи його через узуальний контекстуальний відповідник «золотаві». Саме по собі поєднання золота й срібла, золотистого й сріблястого кольорів в українській мові дуже часте, зокрема й у літературі. Тут же бачимо поєднання витонченого сріблястого й простого звичного жовтого. Для уникнення певного дисонансу таких поєднань тлумач конкретизує «yellow» до «золотоваго», відновлюючи звичні аудиторії кольорові образи.

Колоронім «gray» перекладач вдало конкретизує до «спохмурнілого», обираючи при цьому варіантний, але не кольоровий відповідник. Особливо

хотілось би відзначити таку деталь, як додавання слова «раптом». Тлумач спокійно міг би обмежитися звичайним «похмурий», але він наголошує на тому, що день став таким зовсім несподівано, вказуючи на швидкість зміни погоди. Такий прийом надає тексту більшої художності навіть порівняно з оригіналом, що є дуже вдалим для тексту художнього стилю.

*«I saw women wearing overcoats and galoshes taking in laundry on a **gray** afternoon when rain threatened»* [84, с. 244]

– «Я бачив жінок у комбінезонах і калошах, котрі знімають білизну серед раптом **спохмурнілого** дня, коли ось-ось почнеться дощ» [80, с. 201].

Ще раз не зовсім стандартно відтворює «gray» у друготворі перекладач у наступному прикладі, передаючи стандартний сірий як попелястий, що саме в конотації опису кольору волосся є дуже вдалим вибором. Окрім усього іншого, відтінок попелу ще й добре гармонує з відтінком сталі, а саме їх поєднує тлумач у своєму конкретизованому відповіднику:

*«His **iron-gray** hair hung in snaggles around his beard-scruffy cheeks»* [84, с. 38]

– «Його **сталево-попелястого кольору** волосся кудлилося навкруг порослих бородою щік» [80, с. 23].

Так само впадає в око робота з сірим кольором уже в іншого перекладача, цього разу в жанрі дизайну. Тут ситуація дещо інша, адже сам по собі цей колір в оригіналі відсутній, а ось у перекладі з'являється. «Shading» означає роботу зі світлом та тінями, затемнення, тушовку, а ось тлумач передає його як «відтінки сірого», що виглядає неймовірно органічно в контексті протиставлення його кольору. Таким чином, на нашу думку, в перекладеній версії цей контраст навіть більш виражений і зрозумілий читачеві з першого слова, ніж в оригіналі:

*«From a cognitive point of view, color added no value that **shading** could not provide»* [85, с. 9]

– «Із погляду когнітивної науки колір не додавав жодної переваги, якої не можна було б забезпечити **відтінками сірого**» [81, с. 15]

В романі Стівена Кінга досить часто фігурує поділ людей на раси, задля чого існує багато використань колоронімів «black» та «white», що, звісно, не може

оминути перекладач. У даному випадку політкоректність не є причиною для вибору для перекладу нейтральних «афроамериканців» чи подібного, адже це зруйнує стиль, який так старанно вибудовував автор і який зобов'язаний зберегти хороший перекладач. Саме тому тлумачеві важливо максимально зберегти всі посилання на расовий поділ, що він і робить, удаючись до конкретизації й уточнюючи, що «black fellers» – саме чорношкірі, а не, до прикладу, темноволосі:

*«It wouldn't need to be funny **black fellers**, either»* [84, с. 361]

– *«Та й не треба перетворюватися на кумедних **чорношкірих**»* [80, с. 303].

Знову вдається до прийому конкретизації перекладач при необхідності пояснити, що «white-haired» – це саме сивий чоловік, а не блондин, адже в іншому випадку зник би той шарм опису людини у віці, досягнутий завдяки літературному «сивочолому»:

*«A glance into the glassed-in booth just beyond the produce section showed a **white-haired** gentleman»* [84, с. 138]

– *«Погляд у заклеєну кабінку зразу за овочевою секцією виявив **сивочолого** джентльмена»* [80, с. 111].

У деяких випадках перекладач навпаки, намагається уникнути надмірних описів, генералізуючи колоронім до чогось простішого:

*«Ellie might not notice that she was doing so with **bloodshot** eyes and mints on her breath»* [84, с. 423]

– *«Еллі може й не помічати, що в неї **червоні** очі, а віддих густо відгонить м'ятою»* [80, с. 356].

«Bloodshot» перекладач передає дещо спрощено – самим лише кольором «червоний», який, до речі, навіть не було названо в оригінальному реченні. Звісно, ми не забуваємо, що колір крові, згаданий у першоджерелі, саме червоний, тож така генералізація цілком виправдана, тим паче що словосполученням «червоні очі» в українській мові дійсно часто описуються наслідки недоспаних ночей чи затяжного плачу. Можна було би описати це як «налиті кров'ю очі», але тоді дещо змінився би контекст, адже таке словосполучення вживається радше для опису злості й роздратування, а не втоми чи страждань, тож воно не підходить сюди суто

конотаційно, хоча і є прямим відповідником оригінальної фрази. Інший варіант – спробувати прописати, що жінка не помічає, що «в очах у неї вже капіляри луснули від втоми», але найкращим, хоч і найпростішим варіантом перекладу буде все ж ужитий тлумачем колоронім.

Іще одним прикладом генералізації в перекладі стало наступне речення:

*«The cinematographer can make skillful use of contrasts – light and dark, **subtle grays** – to convey an image's emotional tone»* [85, с. 128]

– *«Кінематограф може зіграти на контрасті світлого й темного, а також на **відтінках сірого**, щоб передати емоційне забарвлення картини»* [81, с. 160].

«Subtle grays», що відсилає нас до м'яких, ніжних, спокійних, світлих відтінків сірого, перекладач вирішує звести просто до «відтінків сірого», що включають у себе значно більшу палітру значень. Утім у цьому випадку це не настільки важливо, а в певному сенсі навіть краще, адже коли говоримо про контраст між кольоровим та чорно-білим кіно (а в тексті йдеться саме про це), немає сенсу вдаватися в такі подробиці, як точні відтінки сірого – достатньо самої вказівки на те, який це колір і що він має численні відтінки, що й робить перекладач, використовуючи ще й трансформацію додавання.

Нижче розглянуте речення пістрявіє великою кількістю трансформацій, до яких удався перекладач, відтворюючи його українською: тут і членування, і модуляція з повною зміною семантичної структури, і, зрештою, опущення й генералізація. Тлумач вилучає слово «primary», позбавляючи читача уточнення про те, що яскраві кольори є саме первинними, тобто не утвореними шляхом змішування з іншими, але цілком імовірно, і сам автор не розглядав це настільки глибоко. Так само перекладач здійснює генералізацію, передаючи приглушені пастельні кольори як помірні, а погано освітлені як темні. Загалом можна було би зберегти й прямий переклад, не генералізуючи опис кольорів, але обраний фахівцем метод перекладу є більш лаконічним і таким, що точно не вводитиме аудиторію в оману своїм описом:

«Although most films today are shot **in color**, the director and photographer can dramatically impact the film by the style of lighting and color. **Bright primary colors** are the one extreme, with **subdued pastels or dimly lit scenes** another» [85, с. 128]

– «І хоча більшість сучасних фільмів знімають **у кольорі**, режисер та оператор можуть надати стрічці драматизму завдяки обігруванню освітлення і кольорів: від **яскравих до помірних або темних**» [81, с. 159].

3.1.5 Функціональна заміна

Звісно, трапляються випадки, коли для адекватного перекладу потрібно повноцінно змінити структуру речення – тоді тлумачі вдаються до функціональної заміни. У проведеному аналізі нами виявлено 8 таких випадків.

«He had the fair skin that's every easy blusher's bane, and his scowling face was **bright red** all the way to his thinning hair» [84, с. 407]

– «Шкіру він мав дуже світлу, ту, що є прокляттям усіх запальних осіб, тому, коли Лі обернувся, його перекривлене злістю лице вже горіло, **червоність** заходила аж у глибоке рідючого волосся на голові» [80, с. 341].

«Bright red» у перекладі відтворено спочатку через дію («вже горіло») – в українській мові дійсно часто вживається таке дієслово для опису розчервонілого обличчя. Однак перекладач цим не обмежився: далі він називає сам колір, але вже у вигляді іменника, пояснюючи так звану ділянку, яку охоплює це почервоніння. Виглядає така структура досить органічно, адже залишити текст друготвору лише з одним із обраних тлумачем засобів передачі кольору було би, з одного боку, недостатньо художньо (якщо залишити лише яскраво-червоний колір обличчя, що простягнувся аж до волосся), а з іншого, не надто вичерпно (якщо обирати дієслово й пояснювати, що обличчя горіло аж до рідючого волосся на голові) – та й виглядала би така структура дещо дивно.

У наступному розглянутому прикладі перекладач знову проводить функціональну заміну, передаючи перше сіріюче ранішнє світло як «перші промені світанку». Так, це відбувається шляхом втрати безпосередньо колороніму, але не змінює сенс навіть незважаючи на заміну структури; при цьому робить речення

простішим і більш звичним для сприйняття українського читача, наповнюючи його додатковими нотками художності:

*Little by slowly, I told myself as I plodded across town to Deke's in the **first gray light** of morning. Little by slowly.* [84, с. 519]

– «Потроху-помалу, – нагадував я собі, плентаючись з першими **променями** світанку через усе місто до Діка. – Помалу-потроху» [80, с. 437].

У наступному прикладі перекладач знову передає фразу з кольоровим компонентом без його збереження. Саме по собі довге речення в оригіналі автор розбиває у своєму перекладі на три, удаючись до членування, і використовує чимало функціональних заміन (не лише із кольором), що значно полегшить сприйняття читачем. Так, англійське ідіоматичне «put anyone into a big, gray funk» фахівець передає нефразеологічним «впадати у розпач», що не викликає зайвих питань ані по структурі, ані по лексичному наповненню:

*«Badly conceived behavioral design can lead to great frustration, leading to objects that have lives of their own, that refuse to obey, that provide inadequate feedback about their actions, that are unintelligible, and all in all, **putting anyone** who tries to use them **into a big, gray funk**»* [85, с. 80]

– «Погано продуманий на поведінковому рівні дизайн дуже дратує користувачів. Нам здається, що об'єкти починають жити власним життям, вони не піддаються контролю, не реагують на наші команди, їх неможливо зрозуміти. Ми **впадаємо в розпач**» [81, с. 103].

Нижче розглянутий приклад став досить цікавим з точки зору кількості перекладацьких трансформацій, використаних тлумачем:

*«**Bright** colors and **bright** lighting versus **dark, gloomy** colors and lights all exert their visceral influence»* [85, с. 124]

– «**Яскраві** кольори і **багато світла**— або ж **похмурі сутінки**, усі ці аспекти працюють саме на нашу інстинктивну реакцію» [81, с. 154].

Починає перекладач з підбору варіантного відповідника для «bright colors», далі опускає колоронім «dark» і передає «bright lighting» як «багато світла», що і є функціональною заміною, яка дозволяє уникнути тавтологій зі словом «яскравий».

Наостанок фахівець ще й підбирає контекстуальний оказіональний відповідник «сутінки» для англійського «colors».

3.1.6 Антонімічний переклад та описовий переклад

Антонімічний переклад є не настільки розповсюдженим для перекладу кольорових одиниць, адже належить до лексико-граматичних трансформацій, тобто працює більше з перебудовами в граматичній структурі в поєднанні з лексичними одиницями. Утім нам усе ж вдалося віднайти 2 випадки використання антонімічного перекладу: один із них ми вже згадували, коли розглядали класифікацію перекладацьких трансформацій, а інший пропонуємо дослідити зараз:

«He was Harry to the life, except this version's hair was almost completely black instead of almost all gray» [84, с. 139]

– *«Він виглядав точнісіньким Гаррі, хіба що волосся в цій його версії було майже цілком чорним, а не ледь не повністю сивим»* [80, с. 111].

Навіть на цьому прикладі можна побачити, що антонімічний переклад тут ужито не стільки для перекладу конкретно кольороніму, скільки для словосполучення з ним, коли стверджувальна конструкція «instead of almost all gray» передається заперечною «а не ледь не повністю сивим». Тут хотілось би відзначити, що така сполука двох заперечних часток дещо ускладнює сприйняття, тому для спрощення, можливо, варто залишити лише одну, таким чином отримавши «а не майже повністю сивим». Для того ж, щоб уникнути повторень слова «майже», яке також уживається з чорним кольором, ми би вдалися до антонімічного перекладу й там, маючи на виході «ледь не цілком чорним». Таким чином, мали би двічі вжитий антонімічний переклад і, не змінивши майже нічого, а лише помінявши місцями деякі лексичні одиниці, зробили би речення значно легшим для читача.

Описовий переклад, який загалом є досить поширеною трансформацією при перекладі, в нашому аналізі має скромних 3 випадки (якщо не враховувати розглянуті в другому розділі приклади перекладу ідіоматичних одиниць).

«They wore **blackface**, sang and danced» [84, с. 360]

– «Танцюють і співають з **обличчями, пофарбованими на чорне**» [80, с. 302].

Так, перекладач зберігає в друготворі колоронім, при цьому пояснюючи, що чорний колір обличчя не є природним, а лише результатом нанесення фарби. Примітно, до речі, що в англійській це слово дійсно означає техніку нанесення макіяжу, за допомогою якої світлошкірого актора перетворюють на темношкірого для ролей афроамериканців.

Іще один приклад описового перекладу знаходимо в книзі в жанрі психології, де через експлікацію перекладач пояснює ужитий автором колоронім «Blues» на позначення одного з чотирьох кольорових психотипів людей. Тут же він використовує й заміну частини мови. На нашу думку, тлумач суттєво допомагає аудиторії (особливо тій, що незнайома з самим твором, а лише розглядає окремі речення без прив'язування до контексту), обираючи пояснити, ким є ті самі «Blues», замість звичайного перекладу варіантним відповідником «Сині»:

«Of course, **Blues** can't turn off their feelings completely» [82, с. 83]

– «Звичайно, **люди «синього» типу поведінки** не можуть повністю відключити свої відчуття» [79, с. 62].

3.1.7 Транскрипція, транслітерація, калькування

Розглядаючи лексичні трансформації, ми нарахували 8 випадків використання транскрипції: **Greenville Avenue** – **Грінвіл-авеню**, **Walgreens** – **Волгрінз**, **Bluebird Lane** – **Блуберд-лейн**, **Greentown** – **Грінтаун**, **Blackwell Street** – **Блеквел-стріт**, **Red Sox hat** – картуз «**Ред Сокс**», **Mike Green** – **Майк Грин**, **Thomas Gold** – **Томас Гольд**. Щоправда, у двох останніх зазначених прикладах ми би посперечались із правильністю передачі колоронімів. Так, за правилами транскрипції слова мають відображатися в мові перекладу за своїм звучанням, а отже, Green має завжди транскрибуватися як Грін, що ми й бачимо в більшості випадків у нашому аналізі, окрім одного, де перекладач вирішив відтворити його як Грин. Іще одну неточність знаходимо у відтворенні прізвища Gold, коли

перекладач додає пом'якшення після звуку «л», яке відсутнє в англійському оригіналі.

Однак випадків перекладу за допомогою транслітерації суттєво менше: усього один для передачі прізвища: *Randall Pink* – Рендалл **Пінк**.

Крім того, нами було виявлено 17 випадків перекладу за допомогою калькування. Здебільшого воно було застосоване для перекладу власних назв: *Jolly White Elephant* – «Безжурний білий слон», «*Purple People Eater*» – «Пурпуровий людоджер», *Black Friday* – Чорна П'ятниця, *Brownian motion* – броунівський рух, «*Little Green Men*» – «Маленькі Зелені Чоловічки». А ось для перекладу аббревіатури *LGM* (розшифровкою якої і є «*Little Green Men*») перекладач використовує нульовий переклад, залишаючи її в друготворі поданою латиницею.

3.1.8 Адаптація, компенсація, перестановка слів у реченнях

Серед іншого, ми зафіксували 4 випадки адаптації, коли перекладач замінює певні лексичні одиниці мови оригіналу в мові перекладу іншими, які, на його думку, будуть більш зрозумілими для аудиторії перекладу (при цьому залишає їх у межах того ж ієрархічного рівня).

«*A large young woman wearing a **lime-green** smock and white Nancy Nurse shoes*» [84, с. 206]

– «Дорідна молода жінка у **салатовому** халаті й білих туфельках медсестрички Ненсі» [80, с. 168].

Загалом лаймово-зелений теж є цілком зрозумілим кольором для українського читача, тому можна було би дібрати й варіантний відповідник для його відтворення, однак салатовий для мови перекладу є ніби більш звичним та частіше вживаним.

«*The new one was **industrial gray**, hardly an exciting color*» [84, с. 517]

– «Новий був **офіційного сірого**, аж ніяк не життєрадісного кольору» [80, с. 435].

Тут основний колір – сірий – залишається в перекладі без змін, працює тлумач лише з так званою характеристикою цього кольору, зміщуючи «*industrial*»,

що міг би бути переданий як «промисловий», «фабричний», «виробничий» або навіть «технічний», до «офіційного».

А ось у наступному прикладі шляхом використання адаптації відбувається повноцінна заміна кольору, коли автор обирає оказіональний контекстуальний відповідник, який навряд буде ще десь використано для подібного відтворення цієї лексичної одиниці:

*«The contrast with her **creamy** skin and gorgeous eyes was jarring»* [84, с. 384]

– *«Такий контраст на тлі її **оксамитової** шкіри й прекрасних очей просто вражав»* [80, с. 323].

Двічі перекладачі вдавалися до прийому компенсації, урівноважуючи відсутність певного елементу мови оригіналу в мові перекладу появою іншого:

*«My mind kept returning to the little side-o'-the-road church. Very likely a **black** church. **They** probably swung the hymns in a way the white folks never would»* [84, с. 589]

– *«Думки мої все верталися до тієї придорожньої церкви. Дуже ймовірно, що **негритянської**. Там **чорні люди**, мабуть, співають гімни з отим своїм драйвом, якого білим відтворити ніколи не вдається»* [80, с. 499].

«Black church» перекладач відтворює контекстуальним узуальним відповідником «негритянська», таким чином втрачаючи колоронім, однак потім додає його, передаючи «they» у наступному реченні як «чорні люди».

Так само в наступному прикладі, коли тлумач спочатку застосовує опущення, вилучаючи в перекладі один із повторів колороніма, а потім компенсує його прислівником «чимраз», таким чином уникаючи тавтологій і забезпечуючи повну передачу сенсу оригіналу:

*«The light from the star would appear **redder and redder** and fainter and fainter»* [83, с. 47]

– *«Світло від зорі здаватиметься чимраз **червонішим** і слабшим»* [78, с. 100].

Також ми виявили 14 випадків застосування синтаксичних перестановок при перекладі речень з кольоровим компонентом. Так, наприклад, «threadbare **bile-**

green carpet» [84, с. 357] перекладач відтворює як «*кольору зеленої жовчі килим*» [80, с. 297], по-перше, додаючи слово «колір», а по-друге, міняючи місцями іменник із кольоровим прикметником. Подібним чином перестановку застосовує й при відтворенні «*big green-painted cube of a building*» [84, с. 93] як «*великої, пофарбованої зеленим, квадратної будівлі*» [80, с. 71], «*the White Horse Tavern*» [84, с. 358] як «*харчевня «Білий Кінь»*» [80, с. 301], «*blue-gray smoke*» [84, с. 141] як «*сіро-блакитний дим*» [80, с. 113], а також «*orange-clad hunters*» [84, с. 240] як «*вбрані у помаранчеве мисливці*» [80, с. 198]. У наступному ж прикладі перекладач поєднує одразу кілька трансформацій, здійснюючи перестановку слів у реченні, а також міняючи частини мови для «сірого «банкiрського» костюма»:

«*One was of George de Mohrenschildt, wearing a banker-gray suit with a white hankie in the breast pocket*» [84, с. 398]

– «*Одне з них зображувало Джорджа де Мореншильда в сірому «банкiрському» костюмі з білою хустинкою в нагрудній кишені*» [80, с. 334].

Отже, можемо прослідкувати, що в усіх розглянутих випадках перестановка або в принципі не впливає на сприйняття, або є цілком обґрунтованою якраз із точки зору полегшення розуміння читачем написаного.

Нижче наведено діаграму 3.1, що унаочнює кількісне застосування перекладацьких трансформацій у проаналізованих нами творах.

Рисунок 3.1

Вона демонструє, що найпоширенішим способом перекладу кольоропозначень став підбір варіантного відповідника, що пояснюється в першу чергу певною відірваністю кольорових одиниць від можливості аналізувати їх із граматичної точки зору (не завжди, але досить часто). Отже, колороніми при перекладі розглядаються перш за все як лексичні одиниці, що й зумовлює такий вибір способу відтворення в друготворі.

3.2 Лексико-семантичне поле колоронімів у текстах оригіналу та перекладу

3.2.1 Семантичні зрушення при перекладі кольоропозначень

При перекладі колоронімів можуть виникати так звані семантичні зрушення, коли перекладачі по-різному передають один і той самий колоронім у різних ситуаціях. Семантичні зрушення в перекладі, особливо в контексті передачі кольорів, можуть виникати з різних причин і вносити значні відмінності у сприйняття тексту читачем. Такі зрушення можуть бути обумовлені кількома факторами:

Специфіка культурного кольорового спектра.

Різні мови та культури можуть мати різні слова для опису тих самих кольорів через індивідуальне сприйняття відтінків та значення, яке вони їм надають. Семантичні зрушення в цьому випадку вказують на багатогранність та варіативність сприйняття кольорів у різних культурах та мовах. Вони виражають не лише різноманіття мовних варіантів, але й глибокі культурні та емоційні аспекти, які впливають на вибір слів при перекладі. Наприклад, українське «коричневий» може включати в себе відтінки, які англійське «brown» відрізняє від «chestnut» чи «brunette».

Контекстуальні відтінки.

Кольори можуть мати різні відтінки в залежності від контексту, і перекладач обирає той варіант, який найкраще передає зміст. Наприклад, українське «червоний» може відповідати англійському «red», але у певних випадках може бути використано і «crimson» або «scarlet».

Ідіоматичність та виразність.

Як ми вже дослідили, кольорова лексика часто використовується в ідіомах та виразах. Семантичні відмінності в цьому випадку можуть виражати культурні аспекти, адже деякі ідіоми можуть бути унікальними для конкретної мови чи культури. Перекладач повинен не лише враховувати основне значення кольору, а й усі ідіоматичні та виразні відтінки. Зрушення можуть виникати через різницю в уживанні або розумінні ідіоматичних виразів.

Лінгвістична експресивність.

Мова має експресивні або емоційні відтінки, які можуть варіюватися в залежності від мови оригіналу та перекладу. Оригінал може використовувати кольоровий вираз для створення атмосфери, яку перекладач повинен передати. Зберегти емоційний відтінок допоможе вибір конкретних кольорів у перекладі. Семантичні зрушення в таких випадках можуть бути обґрунтовані відмінністю у виразі емоцій, які викликають ті чи інші кольори в різних мовах. Тлумач повинен враховувати цю лінгвістичну експресивність для забезпечення відтворення адекватної емоційної реакції в читача.

Так, у розглянутих нами творах перекладачі відтворюють чимало поширених відтінків різними лексичними одиницями: «black» знаходить своє відображення як «чорний», «підбитий», «негритянський», а в певних випадках узагалі не перекладається колоронімом, оскільки йдеться про ідіоматичні одиниці, як-от «blackjack», що в українській означає карткову «гру в очко».

«Blue» ж перекладачі відтворюють як «синій», «голубий», «блакитний» та «сизий»; «gray» – «сивий», «сірий», «попелястий», «брудний», «спохмурнілий», «сивуватий», «сіренький»; «brown» – «коричневий», «каштановий», «брунатний», «засмаглий»; «white» – «білий», «білявий», «блідий», «сивий», а дець, знову ж таки, опускався зовсім, наприклад, «whiteboard» має не кольоровий український відповідник «дошка»; «red» – «червоний» та «рудий»; «silver» – «срібний» та «сріблястий»; «colorful» – «кольоровий», «яскравий», «барвистий», «насичених кольорів»; «orange» – «помаранчевий» та «оранжевий». У випадку з останнім названим кольором хотілося би відзначити, що перекладач художнього тексту Кінга в основному використовує саме «помаранчевий», згадуючи про існування «оранжевого» всього один раз, у той час як у перекладі тексту в жанрі дизайну перекладач постійно звертається саме до нього.

І навіть коли говоримо зовсім про не основні кольори, а лише певні не найпоширеніші відтінки, перекладачі теж удаються до варіативності в пошуку відповідників. «Red hot» відтворюють як «розпечений до червоного» та «червоногарячий», а також дієсловом «розжеврітися», а «blackened» – «почорнілий» та «закопчений», при тому, що обидва з цих відповідників уважаються колоронімами, хоча другий, можливо, і не таким очевидним, адже з чіткого чорного в оригіналі мігрує в «закопчений».

3.2.2 Компаративний аналіз активності функціонування колоронімів у текстах різних жанрів

Із чотирьох розглянутих нами жанрів найактивніше застосування колоронімів виявлено в романі С. Кінга «11.22.63», написаного в художньому стилі. Хоча їхня кількість (1274 одиниці) поступається твору Еріксона (1715

одиниць), їхнє використання є значно різноманітнішим. Тут автор активно використовує кольоропозначення як для виконання їхньої первинної функції – вказівки кольору об'єктів, що нас оточують, так і для створення певної атмосфери та надання тексту емоційно-експресивного забарвлення. Уваги варте те, що саме в цьому творі поряд з основними кольоропозначеннями найбільше вживаються й другорядні та похідні, що пояснюється художністю. Текст рясніє ідіоматичними висловами з використанням кольорокомпоненту, що також (хоча й у меншій кількості) спостерігається в тексті в галузі психології, який у нашому аналізі посідає друге місце.

Безпосередньо за кількістю вжитих кольоропозначень «В оточенні ідіотів» Т. Еріксона безперечно посідає перше місце, адже суттю цього твору є дослідження чотирьох кольоротипів особистості. Відповідно, недивно, що повторення кольоропозначень у ньому захмарне. Однак слід відзначити, що в абсолютній більшості вжиті в цьому творі колороніми означають саме типи особистості, а отже, не складають значного інтересу до аналізу. Так, серед 358 випадків уживання колороніма «blue» у тексті 356 вказують на один із кольоротипів, і письменник вживає такі методи вираження: *a Blue, Blues, Blue person, Blue People, Blue guys, Blue traits, Blue Group*. Лише двічі цей колоронім використано в ідіоматичному сенсі, при тому, що обидва рази його повторено в одній фразеологічній одиниці («*your Blue friends aren't flying around up there in the **blue, blue** sky*» [82, с.197]).

Із зеленим ситуація трохи краща: із 380 випадків використання колороніма «green» 5 реально вказують на колір предметів, ще 3 віддано під ідіому про те, що «*grass is not automatically greener on the other side*» у різних її варіаціях, і цілих 372 знову ж таки лише вказують на один із чотирьох кольоротипів.

Жовтий колір, з одного боку, є рекордсменом, адже його автор повторює цілих 486 разів, однак лише 3 з них є не на позначення особистості, і всі 3 стосуються кольору жовчі (*yellow bile*).

Ситуація з червоним кольором дуже схожа: 479 повторів, однак лише 3 з них чимось відрізняються від загальної маси: тут ми бачимо згадку про червоне світло світлофора, а також подвійне повторення ідіоматичного «*red-tape jackasses*».

Беручи до уваги таку статистику, говорити про високу продуктивність функціонування колоронімів не доводиться, хоча не можна заперечувати того факту, що метою книги було саме розкрити через ці кольори психологію людей, і така мета досягнута. Крім того, як нами вже було зазначено, у творі доволі активно вживаються метафорично-фразеологічні одиниці з кольоровим компонентом, що підвищує загальну статистику активності функціонування кольоропозначень.

Останню сходинку досліджуваної активності ділять між собою «Емоційний дизайн» Д. А. Нормана та «Коротка історія часу. Від великого вибуху до чорних дір» С. Гокінга. Що стосується наукового тексту в галузі астрономії, за загальною кількістю використання колоронімів він явно виграє (309 одиниць), адже текст про чорні діри за замовчуванням матиме велику кількість згадок чорного кольору. Дійсно, нами зафіксовано 242 випадки вживання чорного кольору (включаючи зміст і назву твору), однак із них лише 6 було використано на вказівку кольору, все інше ж – багаторазове повторення терміну «чорна діра». Крім того, автор 14 разів згадує білий колір, із яких 8 називає такий термін як «білий карлик» («white dwarf»), іще 1 – «біле світло», і лише 5 вказують на колір поза термінологією. 34 рази С. Гокінг використовує червоний та його похідні, із яких 19 – вказівка кольору, а ще 15 – у складі термінів (13 – «червоний зсув» («red shift») та його похідні («red-shifted») і 2 – «infrared»). Ще 9 разів використовує синій, із яких 7 – на позначення кольору й лише 2 – терміну «синій зсув» («blue shift») та його похідних («blue-shifted»). Також учений 8 разів уживає «green», із яких 7 – на позначення кольору і 1 – для утворення прізвища. 1 раз автор згадує жовтий колір, а також ультрафіолетове випромінювання, але жодного разу не називає не основні кольори. Що ж стосується «Емоційного дизайну» Д. А. Нормана, загальна кількість колоронімів у ньому менша (усього 104 одиниці), але різноманіття їхнього використання значно ширше: більша кількість згаданих кольорів та відтінків та наявність ідіоматичних зворотів.

Точну кількість ужитих авторами кольорових одиниць подано в діаграмі 3.2.

Рисунок 3.2

Ця діаграма засвідчує кількісний кольорокомпонентний склад текстів, обраних для аналізу, і демонструє, що найбільш багатими на кольоропозначення стали твори Т. Еріксона «В оточенні ідіотів, або Як зрозуміти тих, кого неможливо зрозуміти» та С. Кінга «11.22.63», а твори С. Гокінга та Д. А. Нормана містять їх суттєво менше.

Висновки до Розділу 3

Найпоширенішим способом перекладу кольоропозначень став підбір варіантного відповідника, що пояснюється тим, що, по-перше, у розглянутій нами вибірці чимало прикладів, де підбору відповідника цілком достатньо, а подальші перекладацькі модифікації не потрібні. По-друге, перекладацькі трансформації рідко існують відособлено. Найчастіше для того, щоби досягнути адекватного перекладу, тлумачам потрібно вдаватися до поєднання кількох трансформацій, і досить поширеним явищем є саме підбір варіантного відповідника, який після потрібно обробити з використанням трансформації, змінюючи, до прикладу, розстановку слів чи частини мови. Наступною за частотою застосування при перекладі колоронімів стала конверсія, трохи рідше вживають опущення та додавання, калькування, синтаксичні перестановки та добирають контекстуальні

відповідники. Ще менше за частотністю конкретизацій та функціональних замінів, інші ж трансформації застосовуються зовсім рідко.

Крім того, у перекладі повсякчасно використовується таке явище як семантичне зрушення, завдяки якому перекладачам вдається відтворити точні відтінки значень, експресивність та емоційність, закладені автором тексту оригіналу, а також уникнути зайвих лексичних повторів.

Провівши аналіз уживання кольоропозначень у творах художнього, наукового, психологічного жанрів та в галузі дизайну, а також перекладу таких одиниць, ми дійшли висновку, що найяскравіше вони відображені саме в текстах художнього стилю. Це обумовлено перш за все самою специфікою художнього стилю, багатого на численні мовні засоби, епітети, метафори й фразеологізми, у тому числі й із кольоровим компонентом. У матеріалі наукового стилю нами було виявлено велику кількість термінопозначень з кольоровим компонентом, що, знову ж таки, є характеристикою цього стилю. Отже, специфіка вживання кольоропозначень прямо пов'язана зі специфікою стилів та жанрів, у яких вона використовується.

ВИСНОВКИ

1. Під час підготовки магістерської дисертації нами було розглянуто провідні класифікації кольоропозначень, виведено спільні риси між дослідженнями різних науковців на цю тему та погруповано їх на хроматичні й ахроматичні, а також на розряд ядерних (основних) та периферійних. Крім того, проведено порівняльний аналіз розглянутих класифікацій та систематизовано їх до єдиної форми. Таким чином, маємо розряд абстрактних, або ж безпосередніх, або первинних кольоропозначень, що позначають безпосередньо колір, а також конкретних, або опосередкованих, або ж вторинних, утворених від назви предмету з подібним кольором.

2. Було вивчено вплив культурного коду на функціонування колоронімів у досліджуваних мовах. Розглянувши велику кількість клішованих словосполучень з кольоровим компонентом в обох досліджуваних мовах, можемо дійти висновку, що кольори мають певні спільні значення для різних культур та мов, але існують також принципово відмінні, і це варто враховувати при роботі з іншомовним текстом.

3. Було опрацьовано різні способи перекладу лексичних одиниць з культурним компонентом. Ми дійшли висновку, що перекладаючи текст, фахівець має основне завдання: зберегти авторський стиль, символізм і настрій, а також спорідненість із оригіналом і враження, яке справляє на аудиторію оригінальний твір. Переклад повинен бути прив'язаний до оригіналу, але в той же час мати автономність, і міра цієї автономності залежить від вправності тлумача, його фонових знань, словникового запасу, обізнаності в культурі обох мов, а також практичної й теоретичної віддаленості мовних систем. Нами було досліджено підхід Д. Катана до перекладу культурномаркованих одиниць, за яким існує три види перекладу таких одиниць: переклад для культури (*translation for cultures*), переклад з культури (*translation from cultures*) та переклад між культурами, або ж міжкультурний переклад (*translation between cultures*). У першому вдаються до однієї з двох основних стратегій перекладу: фореізації (очуження) з метою підкреслити міжкультурну різницю чи доместикації (одомашнення) для її зменшення. У перекладі з культури необхідно пояснити міжкультурну різницю, не

вдаючись у крайнощі у вигляді одомашнення чи очуження, а в перекладі між культурами – адекватно оцінити різницю між мовно-культурними просторами й визначити, які лексичні одиниці можливо вилучити, а які треба додати для загального розуміння тексту. Таким чином, створюють так званий міжкультурний простір з нейтральним перекладом лексичних одиниць оригіналу.

4. Було розглянуто основні класифікації перекладацьких трансформацій, створено їхній зведений список та проведено аналіз їхнього застосування при перекладі кольорових одиниць у текстах різних жанрів. На матеріалах вибірки речень з кольоровим компонентом та їхніх перекладів з 4 творів було встановлено найчастотніші перекладацькі трансформації та способи перекладу, до яких удавалися тлумачі при відтворенні оригінальних текстів мовою перекладу. Нами було зроблено висновок, що найчастіше підбір варіантного або контекстуального відповідника для кольорової одиниці поєднується з певною лексичною, граматичною чи лексико-граматичною трансформацією перекладу.

5. Було опрацьовано основні способи перекладу ідіоматичних одиниць з кольоровим компонентом. Ми дослідили трактати провідних вчених-лінгвістів (Р. Шмідт і Дж. Річардс, Л. Грант і Л. Бауер, Х. Джексон й Е. Зе Амвела), які сходяться на тому, що ідіоми – це сталі вислови, значення яких закладено у фразі загалом, але не в окремих словах. Окремі слова найчастіше взагалі не впливають на тлумачення ідіом, тому беручись до перекладу, фахівці мають провести доперекладацький аналіз тексту, якомога глибше зрозуміти семантику фрази й лише потім узятися за пошук відповідника. Предметний компонент (окремі слова) в перекладі можна замінити, проте образний (загальне значення) зберегти потрібно обов'язково. Колороніми у фразеологізмах й ідіомах потрібні для відтворення реального кольору та надання вислову емоційно-експресивного забарвлення. До найоптимальніших тактик перекладу ідіоматичних одиниць із кольоропозначенням можна віднести тактики відворення фразеологічно й нефразеологічно. Фразеологічно – коли ідіома має повний або частковий ідіоматичний еквівалент або аналог у мові перекладу, а нефразеологічно, або ж описово (дескриптивно), треба відтворювати, якщо жодних еквівалентів чи аналогів у мові перекладу не

існує. Також нами встановлено способи відтворення безпосередньо кольоропозначень в ідіоматичних одиницях: шляхом пошуку в мові перекладу колірної одиниці з аналогічним значенням; заміни її неколірним відповідником, якщо такої не існує; збереження кольорового елементу при зміні безпосередньо кольору. Також нами розглянуто всі вищезазначені способи перекладу з детальним аналізом на прикладах з ілюстративного матеріалу.

6. Було проаналізовано, наскільки активною та гнучкою є функціональність кольоропозначень у розглянутих нами жанрах. Шляхом компаративного аналізу визначено, що найфункціональнішими колороніми є в художніх текстах, наступну сходинку посідає психологічний твір, а далі – науковий у сфері астрономії та в галузі дизайну. Таке явище пояснюється жанровою та стилістичною приналежністю текстів та їхніми характерними рисами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко Т. В. Специфіка перекладу фразеологізмів з колірною лексикою. *V Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Освітній процес: погляд зсередини»* (Дніпро, 20-21 грудня 2012 р.). Дніпро. 2012.
2. Бабій І. М. Семантика, структура та стилістичні функції назв кольорів у сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 1997. 21 с.
3. Бойко Л., Сабліна С. Фразеологічні одиниці з компонентом «кольороназва» в мовній картині світу українців. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2015. С. 43–50.
4. Гіпотеза Сепіра – Ворфа. *Літературознавча енциклопедія: енциклопедія у 2 т.* / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 608 с.
5. Горобець В. Й. З історії назв кольорів в українській мові. *Культура слова*. 1977. № 12. С. 56–65.
6. Дзівак О. М. Лексика на позначення кольору в сучасній українській літературній мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 1974. 19 с.
7. Дзівак О. М. Про систему назв кольорів у сучасній українській літературній мові. *Українське мовознавство*. 1975. № 3. С. 25–31.
8. Закович М. М., Зязюн І. Я. та ін. Культурологія: українська та зарубіжна культура : навч. посібник. Київ : Знання, 2004. 567 с.
9. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія (на матеріалі перекладів творів української літератури англійською мовою). Львів : Видавництво при Львівському державному університеті видавничого об'єднання «ВИЩА ШКОЛА», 1983. 175 с.
10. Історико-культурологічні аспекти семантики кольору. URL : https://www.koloristika.in.ua/t_kak.php (дата звернення: 17.10.2023).
11. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 577 с.
12. Кобякова І. К. Авторське коментування пейзажних образів (на матеріалі поетичного дискурсу корелюючих мов). *Наукові записки Кіровоградського*

державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія Філологічні науки (мовознавство) : збірник наукових праць. 2011. № 96 (3). С. 401–404.

13. Ковальська І. В. Колористика як перекладознавча проблема (на матеріалі українських і англomовних художніх текстів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.16 “Перекладознавство”. Київ, 2001. 19 с.

14. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник 5-те вид., виправ. і допов. Вінниця : Нова Книга, 2017. 448 с.

15. Крижанська О. М. Джерела збагачення української колірної лексики. *Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії*. 2003. № 11. С. 84–91.

16. Крижанська О. М. Яким буває червоне? (Синонімічні кольороназви в українській мові). *Урок української*. 2001. № 2 (24). С. 22–24.

17. Лазуткіна Ю. А. Переклад кольористичних гештальт-образів української та німецької поезії : наукова робота / наук. керівник Дегтярьова Л. І. 2017. 42 с.

18. Левицкая Т. Р., Фитерман А. М. Теория и практика перевода с английского языка на русский. М. : Издательство литературы на иностранных языках, 1963. 263 с.

19. Линтвар О. М. До проблеми художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. 2012. № 30. С. 144–147.

20. Лисенко Л. О. Концепт колір в англomовній фразеологічній картині світу як прояв національної специфіки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. 2015. № 59. С. 125–128.

21. Лонська Л. І. Українські фразеологізми з компонентом на позначення кольору в культурно-етнічному висвітленні. Мова у слов'янському культурному просторі. Умань, 2002. С. 66–67.

22. Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный перевод. М. : Воениздат, 1980. 237 с.

23. Ніколаєва Н. М. Етимологія лексем на позначення кольору. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. Луцьк, 2012. № 6 (231). С. 224–229.

24. Ніколаєва Н. М. Функціонування лексико-семантичних класів лексеми чорний в сучасній українській мові. *Питання мовознавства* : зб. наук. пр. : філологічні науки (мовознавство). Кіровоград, 2011. № 95 (2). С. 252–256.
25. Онопрієнко Т. М. Епітетні засоби створення кольорової палітри художнього тексту. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2007. № 33. С. 128–131.
26. Панченко О. І. Специфіка концепту кольору у сучасній англійській мові. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Сучасні тенденції розвитку мов*. 2011. № 6. С. 167–170.
27. Парфьонова Т. Б. Колоративи – компоненти ФО. *Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Т. Шевченка. Серія : Філологічні науки*. Луганськ, 1998. № 9. С. 135–139.
28. Попова А. О. Етнокультурний аспект англійських фразеологічних одиниць із компонентом кольоропозначення. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. Бердянськ, 2010. № 23. Ч. 2. С. 543–548.
29. Порожнюк А. Червона барва в мовній палітрі. *Урок української*. 2000. № 1. С. 28–29.
30. Прокопович Т. А., Каленюк О. М., Вахрамєєва Г. І. Основи кольорознавства та декоративно-прикладного мистецтва : навч. посіб. Луцьк : Поліграфічний центр «Друк Формат», 2019. 91 с.
31. Рецкер Я. И. Пособие по переводу с английского языка на русский язык. М. : Просвещение, 1982. 104 с.
32. Рудь Н. П. Функції колоронімів в англійській та українській мовах. *Нова філологія*. Запоріжжя, 2009. № 36. С. 137–140.
33. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2011. 844 с.
34. Семашко Т. Ф. Особливості семантики та функціонування слів-колоративів в українській фразеології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. Київ, 2008. 27 с.
35. Семашко Т. Ф. Проблема визначення статусу кольоропозначень як лінгвістичних одиниць. *Науковий часопис Національного педагогічного*

університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. 2011. № 7. С. 352–356.

36. Символіка кольорів. URL : <http://about-ukraine.com/simvolika-koloriv/> (дата звернення: 16.10.2023).

37. Символіка Українського прапора: Жовтий та блакитний кольори в міфології та психології. URL : <https://ua.ua/top/10355/> (дата звернення: 17.10.2023).

38. Ткачик О. В., Ляпіна О. В. Прагматико-стилістичні особливості перекладу англomовних фразеологізмів-колоронімів українською мовою в художніх творах. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Філологічні науки*. 2014. № 3. С. 186–193.

39. Урсул А. В., Глінка Н. В., Америкідзе О. С. Фразеологічний та нефразеологічний способи перекладу ідіоматичних одиниць з кольоровим компонентом. *Advanced Linguistics*. 2023. № 11. 7 с.

40. Червоний – не любов, а чорний – не журба: повна історія кольорів від Олександра Трегуба. 2020. URL : <https://platfor.ma/topics/knowledge/najyaskravishyj-tekst-v-istoriyi-oleksandr-tregub-vse-shho-treba-znaty-pro-kolory/> (дата звернення: 17.10.2023).

41. Чумак-Жунь І. І. Лексико-семантичне поле кольору в мові поезії І. А. Буніна: склад, структура, функціонування. Дис. ... канд. філол. наук: Київ, 1996. 212 с.

42. Що символізують та означають кольори візерунків на вишивці? URL : <https://2kolyory.com/cho-oznachayut-kolory-vizerunkiv/> (дата звернення: 21.09.2023).

43. Юнг К. Г. Спогади, сновидіння, роздуми. Київ : Airland, 1994. 405 с.

44. Adams F. M., Osgood C. E. A cross-cultural study of the affective meanings of colour. *Journal of cross-cultural psychology*. 1973. № 4. P. 35–56.

45. Ball P. Colours: Differing points of hue. 2012. URL : <https://www.bbc.com/future/article/20120427-when-is-a-colour-not-a-colour> (дата звернення: 19.10.2023).

46. Barthes R. The Semiotic Challenge. *University of California Press*. 1994. 293 p.

47. Berlin B., Kay P. Basic Color Terms: their universality and evolution. *University of California Press*. Berkeley, 1969. 178 p.
48. Boas F. The Mind of Primitive Man. *Macritchie Press*. 2008. 300 p.
49. Bourn J. Color Meaning: Meaning of The Color Red. 2011. URL : <https://www.bourncreative.com/meaning-of-the-color-red/> (дата звернення: 21.09.2023).
50. Carine M. Idioms. In P. Strazny (Ed.), *Encyclopedia of Linguistics*. New York : Fitzory Dearborn, 2005. URL : <http://www.gigapedia.com> (дата звернення: 14.10.2023).
51. Casaponsa A, Athanasopoulos P. The words that change what colours we see. *Lancaster University*. 2018. URL: <https://www.bbc.com/future/article/20180419-the-words-that-change-the-colours-we-see> (дата звернення: 15.09.2023).
52. Casson, R. W. Color shift: evolution of English color terms from brightness to hue. Hardin, C.L., Maffi, L. (eds.) *Color Categories in Thought and Language*, Cambridge University Press, Cambridge. 1997. P. 224–239.
53. Cherry K. The Meaning of the Color White. Color Psychology of White. 2023. URL : <https://www.verywellmind.com/color-psychology-white-2795822> (дата звернення: 19.09.2023).
54. Cytowic R. E. Synesthesia. *The MIT Press Essential Knowledge Series*. Cambridge, MA : The MIT Press, 2018. 288 p.
55. Da Pos O., Green-Armytage P. Facial expressions, colours and basic emotions, *Colour: Design & Creativity*. 2007. No. 1. P. 1–20.
56. Fetterman A. K., Robinson M. D., Gordon R. D., Elliot A. J. Anger as Seeing Red: Perceptual Sources of Evidence. *Social Psychology and Personality Science*. 2011. No. 2 (3). P. 311–316.
57. Grant L., Bauer L. Criteria for re-defining idioms: Are we barking up the wrong tree? *Applied Linguistics*. 2004. Vol. 25, No. 1. P. 38–61.
58. Hardin C. Berlin and Kay Theory. *Encyclopedia of Color Science and Technology*. Springer, New York, 2014.

59. Humboldt W. V. On Language: On the Diversity of Human Language Construction and Its Influence on the Mental Development of the Human Species. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. 296 p.
60. Jackson H, Zé Amvela E. Words, meanings and vocabulary: An introduction to modern English lexicology. 2nd ed. London, England & New York, NY : Continuum International Publishing Group, 2007. 260 p.
61. Kaityn S. Country Flags With Blue. *World Facts*. 2019. URL : <https://www.worldatlas.com/articles/country-flags-with-blue.html> (дата звернення: 10.10.2023).
62. Katan D. Translating Cultures, An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators. Manchester : St. Jerome Publishing, 2004. 380 p.
63. Meaning Of Blue: Color Psychology And Symbolism. URL : <https://www.sensationalcolor.com/meaning-of-blue/> (дата звернення: 19.09.2023).
64. Meaning Of White: Color Psychology And Symbolism. URL : <https://www.sensationalcolor.com/meaning-of-white/> (дата звернення: 19.09.2023).
65. Paul E. What is a red brick university? List of red brick universities. 2021. URL : <https://www.theuniguide.co.uk/advice/choosing-a-course/what-is-a-red-brick-university-list-of-red-brick-universities> (дата звернення: 21.09.2023).
66. Rakhieh Belal M. M. A., Alshammari J., Al-Saidat E., Rabab'ah Khalid A. Translation of Cultural Bound Color-Based Idioms: A Case Study of Jordanian BA English Students. 2014. URL : <https://www.researchgate.net/publication/280597546> (дата звернення: 14.10.2023).
67. Regier T., Kay P. Language, thought, and color: Whorf was half right. *Trends in Cognitive Sciences*. 2009. No. 13 (10). P. 439–446.
68. Richards J. C., Schmidt R. Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics. 3rd ed. England : Pearson Education Limited, 2002. 595 p.
69. Sandford J. L. Her blue eyes are red. An idealized cognitive model of conceptual metonymy in English. *Colour Studies: A broad spectrum*, 2014. Wendy Anderson, Carole P. Biggam, Carole Hough, Christian J. Kay Anderson et al. (eds.). P. 109–125.

70. Sandford J. L. Turn a colour with emotion: a linguistic construction of colour in English. *Journal of the International Colour Association*. 2014. No. 13. P. 67–83.
71. Vinay J. P., Darbelnet J. A Methodology for Translation (Translated by Sager & Hamel). John Benjamins Publishing, 1995. P. 84–93.

Лексикографічні джерела

72. Словник української мови в 11 томах (СУМ-11). АН УРСР, Інститут мовознавства. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
73. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/>
74. Collins English Dictionary. URL : <https://www.collinsdictionary.com/>
75. Longman Dictionary of Contemporary English. URL : <https://www.ldoceonline.com/>
76. Oxford Learner's Dictionaries. URL : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>
77. The American Heritage Dictionary of Idioms by Christine Ammer. New York : The Christine Ammer Copyright. 2010. 688 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

78. Гокінг С. Коротка історія часу. Від великого вибуху до чорних дір. Пер. з англ. Анатолія Хлівного, Андрія Рисіна, Ганни Лелів, Дениса Тороварова, Людмили Хлівної, Олени Щербак, Юлії Панової. Видавництво «К. І. С.», 2015. 238 с.
79. Еріксон Т. В оточенні ідіотів, або Як зрозуміти тих, кого неможливо зрозуміти. Пер. з англ. Владислава Махоніна. Харків : Фоліо, 2020. 252 с.
80. Кінг С. 11.22.63. Пер. з англ. Олександра Красюка. Видавництво «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. 976 с.
81. Норман Д. А. Емоційний дизайн: Чому ми любимо (або ненавидимо) речі довкола нас. Пер. з англ. Сергія Святенка. Видавництво «ArtHuss», 2019. 304 с.
82. Erikson T. Surrounded by idiots. The Four Types of Human Behaviour (or, How to Understand Those Who Cannot Be Understood). New York : St. Martin's Essentials, 2019. 304 p.
83. Hawking S. A Brief History of Time: From the Big Bang to Black Holes. New York : Bantam Books, 2011. 224 p.

84. King S. 11/22/63. New York : Scribner, 2011. 761 p.

85. Norman D. A. Emotional design: Why we love (or hate) everyday things. New York : Basic Books, 2005. 272 p.

ДОДАТКИ

	Цитата	Переклад	Трансформація
1.	...how it beat a silver avenue across the water.	...як він торує срібну стежину через озеро.	Варіантний відповідник
2.	I had no doubt there was going to be a run on a certain dark red paperback at the area bookstores.	Я не сумнівався, що в довколишніх книгарнях спалахне попит на певну невеличку книжечку в м'якій червоній обкладинці.	Генералізація + опущення
3.	...a bloated orange moon was rising in the east, and it was good enough to see the billboard.	...на сході здіймався розпухлий помаранчевий місяць і його світла вистачало, щоб роздивитися білборд.	Варіантний відповідник
4.	He had extras in his large green toolkit.	У його великому зеленому ящику малися запасні.	Варіантний відповідник
5.	Oily, green-shading-to-maroon leaves of poison ivy.	Зелено-буре , з масним блиском, листя отруйного плюща.	Варіантний відповідник + опущення
6.	The little man with the thinning hair was perfectly capable of green-lighting a home invasion.	Чоловічок з рідіючим волоссям цілком здатний дати зелене світло влямуванню в будинок.	Заміна частини мови – конверсія
7.	Greenville Avenue	Грінвіл-авеню	Транскрипція
8.	The money-man was a stocky fellow wearing a green eyeshade.	На грошах сидів кремезний парубок у зеленому козирку.	Варіантний відповідник
9.	under the lights and the greeny-blue sky of a deepening Texas dusk, 44, 302	під ліхтарями й зеленово-блакитним небом гуснучих техаських сутінків.	Варіантний відповідник
10.	They were all wearing green jumpers and big black shoes.	На всіх зелені сарафанчики й великі чорні бутси.	Варіантний відповідник
11.	...in the living room, with its hilly up-and-down floor and its threadbare bile-green carpet.	...у вітальні з її горбастою, хвилями, підлогою, покритою затоптаним, кольору зеленої жовчі килимом.	Додавання + варіантний відповідник + перестановка
12.	The light turned green .	Світло перемкнулося на зелене .	Варіантний відповідник
13.	There were enough flowers to make the nurses' station look like a greenhouse .	Квітів було стільки, що медсестринське приміщення почало скидатися на оранжерею .	Варіантний відповідник

14.	Lee had only two items of luggage: an olive-green duffel bag and a quilted gun case, the kind with handles.	У Лі було тільки дві поклажі: речовий мішок з оливково-зеленого брезенту та простьобаний рушничний чохол з ручками.	Варіантний відповідник
15.	It was a cream-colored Lincoln with a green license plate.	То був кремового кольору «Лінкольн» із зеленими номерними знаками.	Заміна частини мови – конверсія + варіантний відповідник
16.	Rosette Templeton's Crayola girls were still on the walls, and I somehow found their identical jumpers (Forest Green must have been Rosette's favorite crayon) and big black shoes comforting.	Пастельні дівчатка Розетти Темплтон все ще залишалися на стінах і якимсь чином їхні одностайні зелені сукенки («лісова зелень », мабуть, улюблений олівець Розетти) та великі чорні бутси діяли заспокійливо.	Контекстуальний відповідник (оказіональний) (Пастельні дівчатка) Додавання (зелені сукенки) Варіантний відповідник (чорні бутси; лісова зелень)
17.	Here came a lumbering bus, green over yellow .	Під'їжджав розхитаний, пофарбований зеленим і жовтим автобус.	Додавання (пофарбований)
18.	On his head (and pulled all the way down to his ears) was a green felt cowboy hat with an Indian feather in the band.	На голові в нього (натягнутий на самі вуха) сидів повстаний ковбойський капелюх із заткнутим за бинду індіанським пером.	Опущення
19.	It was on the concrete, but it was also on dirty green linoleum.	Вона стояла на цементі, але водночас і на брудному зеленому лінолеумі.	Варіантний відповідник
20.	It had turned a muddy ocher shade , halfway between green and yellow .	Вона набрала брудно-вохристого забарвлення , якогось середнього між зеленим і жовтим .	Варіантний відповідник
21.	Walgreens	«Волгрінз»	Транскрипція
22.	The guy fussing with the records and CDs is a sixty-something with thinning gray hair and a considerable paunch, but I'd know those square-bear pink-rimmed specs anywhere.	Парубку, котрий метушиться з грамофонними платівками й компакт-дисками, десть років шістдесят з чимось, у нього рідіюче сиве волосся й огрядне пузце, але я будь-де впізнав би ці окуляри в квадратній рожевій оправі.	Варіантний відповідник

23.	She wore a purple dress, Indian beads, and moccasins on her swollen feet.	Вона була в пурпуровій сукні, мала на шиї індіанське бісерне намисто, а на розпухлих ногах мокасини.	Варіантний відповідник
24.	In one hand was the jagged shard of green wine bottle he had used to do the job.	В одній руці він тримав зазубрений осколок зеленої винної пляшки, яким і сотворив собі це.	Варіантний відповідник
25.	The card that had once been yellow , then orange , was now dead black .	Картка — колись жовта , а потім помаранчева — тепер була смертельно чорного кольору .	Варіантний відповідник (жовта, помаранчева, чорного) + додавання (кольору) + конверсія (прикметник dead змінено на прислівник смертельно)
26.	The degree was a good deal better looking than the test had been, and came with an impressive gold seal.	Сам диплом мав набагато кращий вигляд, ніж ті тести, особливо вражала золота печатка на ньому.	Варіантний відповідник
27.	It showcased a heroic young football player wearing a gold helmet, black jersey, and gold leggings.	На ньому було зображено героїчного молодого футболіста в золотому шоломі, чорній майці й золотих легінсах.	Варіантний відповідник
28.	You know how, when you're out at night and you see the edge of a cloud light up a bright gold , you know the moon is going to come out in a second or two?	Знаєте, як ото буває, коли ви вночі десь надворі і бачите раптом, як красчок хмари загоряється ясним золотом , і ви розумієте, що за секунду або дві визирне місяць?	Варіантний відповідник
29.	Ellie might not notice that she was doing so with bloodshot eyes and mints on her breath.	Еллі може й не помічати, що в неї червоні очі, а віддих густо відгонить м'ятою.	Генералізація
30.	I walked around the corner of the big green-painted cube of a building.	Зайшов за ріг великої, пофарбованої зеленим , квадратної будівлі.	Перестановка
31.	This time it was a dirty but still bright orange .	Цього разу вона залишалась, як завжди, брудною, але натомість мала яскраво-помаранчевий колір.	Додавання (колір) + Варіантний відповідник

32.	I got a yellow card from the greenfront , so gimme a buck.	Маю жовту картку від зеленого фронту , тож давай сюди бак.	Варіантний відповідник (жовту) + калькування (зеленого фронту)
33.	...that tangled green riot of swampy ground.	...де буяли зелені хащі.	Варіантний відповідник
34.	Only a rickety white fence separated the sidewalk from the drop.	Хідник від цього провалля відділяла лише хирлява біла огradка.	Варіантний відповідник
35.	...trees that were still as green as they had been in July.	...тутешні дерева залишались такими ж зеленими , якими вони були в липні.	Варіантний відповідник
36.	bucolic Greentown , Illinois	буколічне містечко Грінтаун в Іллінойсі	Транскрипція
37.	On the freshly raked lawn was a yellow-and-green sign.	На недавно заметеному моріжку стояв жовто-зелений щиток.	Варіантний відповідник + опущення (and)
38.	The gray paint was fresh .	Свіжа сіра фарба.	Варіантний відповідник
39.	The leaves raked away to showcase the velvety green .	Опале листя відгорнуто граблями, щоб показати оксамитову зелень .	Варіантний відповідник
40.	A push lawnmower had been stored under the garage overhang with a swatch of green tarpaulin tucked neatly over the rotary blades.	Під піддашком гаража стояла ручна косарка з ротаційними ножами, акуратно обгорнутими шматками зеленого брезенту.	Варіантний відповідник
41.	Huge waves, black at their bases and a curdled, foamy green on top, rushed toward me.	Величезні хвилі, чорні біля основ і в зеленаво-пінявих завитках на вершечках, котились на мене.	Варіантний відповідник (чорні) + Заміна частини мови – конверсія (в зеленаво-пінявих завитках) + перестановка
42.	my new souvenir pillow with the Standpipe embroidered on it in gold thread was on the kitchen table. 225	новенька сувенірна подушка з вишитою на ній золотими нитками Колоною Деррі лежала на кухонному столі. 184	Варіантний відповідник
43.	A large young woman wearing a lime-green smock and white Nancy Nurse shoes.	Дорідна молода жінка у салатовому халаті й білих туфельках медсестрички Ненсі.	Адаптація (lime-green – салатовому) Варіантний відповідник (білий)

44.	Pendletons or khaki twill is fine for everyday.	Шерстяні або хакі годяться на щодень.	Варіантний відповідник
45.	There were blackheads all over his nose.	Ніс у нього був всіяний чорними вуграми .	Варіантний відповідник
46.	Dark hair, bright blue eyes, flawless skin.	Темне волосся, яскраві сині очі, бездоганна шкіра.	Варіантний відповідник
47.	Ozzie was wearing khaki pants and a button-down Ivy League shirt.	Оззі був у штанах хакі і в сорочці «Ліги плюща».	Варіантний відповідник
48.	Then, as he slowly lowered his hands, it returned to green . But maybe not as bright a green as when I'd first noticed it.	А потім, коли цей чоловік повільно опустив руки, там знову усталився зелений колір. Хоча, либонь, не такий яскравий , як був у ту мить, коли я вперше його помітив.	Варіантний відповідник (зелений, яскравий) + опущення (green)
49.	The green swirled into a pale canary yellow .	Зелень картки пішла блідоканарковими брижами .	Варіантний відповідник + опущення (жовтий)
50.	The blue eyes behind her glasses were too big.	Сині очі за скельцями окулярів були величезними.	Варіантний відповідник
51.	Her graying hair was scooped back from a prematurely lined face.	Лице помережане передчасними зморшками, сивіюче волосся туго стягнуте на потилицю.	Варіантний відповідник
52.	His hair— iron-gray on the day of the wedding reception—was now almost all white and thinning on top.	Його волосся — сталево-сіре в день весілля — тепер стало майже цілком білим і порідшало на тімені.	Варіантний відповідник
53.	One was of George de Mohrenschildt, wearing a banker-gray suit with a white hankie in the breast pocket.	Одне з них зображувало Джорджа де Мореншильда в сірому «банкірському» костюмі з білою хустинкою в нагрудній кишені.	Варіантний відповідник (білий) + перестановка і заміна частини мови – конверсія (сірий «банкірський»)
54.	The skin under her tan was yellowish .	Шкіра під засмагою в неї була жовтуватою .	Варіантний відповідник
55.	The new one was industrial gray , hardly an exciting color.	Новий був офіційного сірого , аж ніяк не життєрадісного кольору.	Адаптація
56.	She was a graying woman in a starched white cap and uniform.	Сивіюча жінка в накрохмаленій шапочці й уніформі.	Варіантний відповідник (сивіюча) + опущення (white)

57.	She wore a red kerchief.	На голові червона хустина.	Варіантний відповідник
58.	He held the door for a woman in a tartan car coat and blocky white nurse's shoes.	Він притримав двері для жінки у картатому півпальті й масивних черевиках на низьких підборах.	Варіантний відповідник + опущення (white)
59.	I signed the driver's license, which was your basic piece of cardboard. Color: Bureaucratic Beige.	Я розписався на водійській ліцензії, яка становила собою звичайнісінький шматочок картону. Кольору «бюрократичний беж».	Калькування
60.	A little girl with carrot-colored hair.	Маленька дівчинка з морквяного кольору волоссям.	Заміна частини мови - конверсія
61.	Soon more light glowed. Homey orange-yellow light.	Скоро світла ще додалося. Затишного, жовто-помаранчевого , домашнього.	Перестановка
62.	...when I killed its hot white glow.	...коли я загасив його білу горілку.	Варіантний відповідник
63.	I closed us off from the dark and disturbing Lisbon Falls.	Я зачинив двері, відгородивши нас від темряви й неспокійного Лізбон-Фолза.	Варіантний відповідник
64.	He was wearing jeans, a plaid shirt, and a string tie.	На ньому були джинси, байкова сорочка і краватка-бант.	Контекстуальний (оказіональний) відповідник
65.	His weird orange-blond hair flopped into his eyes.	Те ненормальне оранжево-біляве волосся впало йому на очі.	Варіантний відповідник
66.	And below, in red letters that seemed to scream.	А нижче, червоними літерами, що, здавалось, кричать.	Варіантний відповідник
67.	a bloated orange moon was rising in the east.	на сході здіймався розпухлий помаранчевий місяць.	Варіантний відповідник
68.	Here's home: the smell of the sage and the way the hills flush orange with Indian blanket in the summer.	Тут дім: запахи шавлії з прерії і те, як влітку, ніби вкриваючись індіанською ковдрою, спалахують помаранчевим рум'янцем пагорби.	Варіантний відповідник
69.	I drove to Brownie's, where I bought an Orange Crush for myself.	Я поїхав до Бравні, де купив собі «Помаранчевий краш».	Калькування

70.	The fields white with a frost so thick that the orange-clad hunters, who were already out in force, left tracks.	Білі поля було вкрито таким товстим шаром інею, що вбрані у помаранчеве мисливці, котрих там ходило вже сила-силенна, залишали на них сліди.	Варіантний відповідник (білі) + перестановка (вбрані у помаранчеве)
71.	The name had been circled in red .	Це ім'я було обведено червоним .	Заміна частини мови – конверсія (прислівник – прикметник)
72.	...when Andrew Cullum came along, already wearing his orange hunting vest.	...коли туди під'їхав уже вдягнений у свій помаранчевий мисливський жилет Ендрю Каллем.	Варіантний відповідник
73.	The fall colors began to bloom—first timid yellow , then orange , then blazing, strumpet red as autumn burned away another Maine summer.	Почали розквітати прощальні кольори — спершу сором'язливий жовтий , далі помаранчевий , потім безсоромно-кокетливий вогняно-червоний , тимчасом як осінь спалювала чергове мейнське літо.	Варіантний відповідник (помаранчевий, сором'язливий жовтий) + контекстуальний відповідник (оказіональний) (червоний) + перестановка
74.	The crumbling redbrick at 604 Elsbeth Street.	Порепаний будинок з червоної цегли під № 604 на Елсбет-стрит.	Заміна частини мови – конверсія
75.	The top of her blue dress was now a muddy maroon .	Верх її блакитної сукні став уже криваво-бордовим .	Варіантний відповідник (блакитної) Контекстуальний відповідник (узуальний) (криваво-бордовим)
76.	It was wrapped in strips of dark felt .	Труба була обмотана смугами темного фетру	Варіантний відповідник
77.	He put on yellow rawhide gloves.	Він натягнув рукавички з жовтої сириці.	Варіантний відповідник
78.	Pain exploded in my head, and for a few moments I saw everything on that side through a scarlet haze.	У голові вибухнув біль, і кілька хвилок все з того боку мені виділось крізь пурпурну імлу.	Варіантний відповідник
79.	He laughed, puffing out clouds of acrid blue smoke as he did so.	Він зареготав, заразом пихкаючи хмарами їдучого сизого диму.	Контекстуальний (узуальний) відповідник

80.	It wasn't very crowded, and a young woman in a dark blue traveling suit caught my eye.	Там не було велелюдно, і в око мені впала молода жінка в темно-синьому дорожньому костюмі.	Варіантний відповідник
81.	She was also beautiful, with clouds of dark hair and upturned, somehow rueful blue eyes.	Але ж красуня, з хмарою темного волосся, з бентежними, якимись ніби покаянними синіми очима.	Варіантний відповідник
82.	The photo wasn't color , but his eyes were light enough to make me pretty sure they were either blue or gray .	Фото чорно-біле , але очі в нього були достатньо світлими , аби я вирішив, що вони або блакитні , або сірі .	Антонімічний переклад (чорно-біле) + варіантний відповідник
83.	It's a blues truism that you never miss your water until the well runs dry.	Це блюзовий трюїзм: ти не сумуєш за водою, допоки не висохне твій колодязь.	Варіантний відповідник
84.	I lay watching the smoke drift up and turn blue in the occasional moonlight.	Я лежав, дивлячись, як угору спливає дим, синіючи у випадкових променях місячного сяйва.	Заміна частини мови – конверсія
85.	On a stack of blueberry pancakes.	Над стосом млинців із чорницями .	Варіантний відповідник
86.	Mine had been red and this one was midnight blue .	Мій був червоним , а цей темно-синім .	Варіантний відповідник (червоний) + контекстуальний відповідник (оказіональний (темно-синій))
87.	He had looked stone-faced and dangerous, a bluesuit right out of a crime movie.	Він здавався кам'яним на лиці, небезпечним, формений коп з якогось кримінального фільму.	Варіантний відповідник
88.	An ancient urine-cake, faded from its bright blue operating color to a listless gray , lay in the corner.	Древній пісуар, колись яскраво-блакитний , тепер вицвілий до свинцево-сірого кольору , лежить в кутку.	Варіантний відповідник (яскраво-блакитний) + контекстуальний відповідник (оказіональний (свинцево-сірого кольору))
89.	My cherry red Ford seemed like the brightest thing on the street, a distracting (and unwelcome, judging by most of the glances it was attracting) splash of color	Мій вишнево-червоний «Форд» виявився ледь не найяскравішою річчю на цій вулиці; бентежним (і небажаним, судячи з більшості поглядів, які він викликав) сплеском кольору	Варіантний відповідник

	amid the black Plymouths, brown Chevrolets.	серед чорних «Плімутів», коричневих «Шевроле».	
90.	It said SILVER CERTIFICATE above Abe Lincoln's picture, and to his left there was a big blue 5.	На ній понад Ейбом Лінкольном був напис ЗАБЕЗПЕЧЕНО СРІБЛОМ , а лівіше портрета велика синя цифра 5.	Функціональна заміна (ЗАБЕЗПЕЧЕНО СРІБЛОМ) + варіантний відповідник (синя)
91.	Running through the center of town was a canal filled almost to the top of its moss-splotched concrete retaining walls with black water.	Через середмістя тік канал, заповнений чорною водою майже до вершечків своїх облямованих мохом бетонних підпорних стін.	Варіантний відповідник
92.	There was an artery of green running through the center of town.	Через середмістя тягнулася якась зелена артерія.	Заміна частини мови – конверсія + перестановка
93.	This train has got the disappearing railroad blues .	Цей потяг перейняв на себе той минущий залізничний смуток .	Варіантний відповідник
94.	Bluebird Lane in Sabattus	Блуберд-лейн у Сабатусі	Транскрипція
95.	From my back pocket I took a Blue Horse notebook.	Із задньої кишені я дістав записник « Блакитний кінь ».	Калькування
96.	You must like that shade of blue .	Вам мусить сподобатися цей блакитний тон .	Перестановка + варіантний відповідник
97.	The Blue Plate Special , including fruit cup to start and pie à la mode for dessert, cost eighty cents.	« Блакитна спецтареля », включно з фруктовим салатом на початок і тортом з морозивом на десерт, коштувала вісімдесят центів.	Калькування
98.	When I returned to my house, Mimi Corcoran's sky-blue Nash Rambler was parked at the curb.	Повернувшись додому, я побачив припаркований біля бордюру небесно-блакитний «Неш» Мімі Коркоран.	Варіантний відповідник
99.	Then I drove downtown to a place on Lower Main Street I had bird-dogged in the Dallas Yellow Pages .	Звідти я поїхав у середмістя Далласа, до одного закладу на Нижній Головній вулиці, адресу якого я винюшив у місцевих « Жовтих сторінках ».	Калькування
100	...she said, and gave me a sheet of yellow paper with black tabloid letters at the top.	...відповіла вона, віддаючи мені аркуш жовтого паперу з надрукованим чорним таблоїдним шрифтом заголовком.	Варіантний відповідник

101	The card in his hatband swirled, turned yellow , swirled back toward green .	Картка на його капелюсі завихрилася, пожовкла , потім завихрилася назад до зеленого кольору.	Заміна частини мови – конверсія (пожовкла) + варіантний відповідник (зелений)
102	By quarter past, the last of the ladies had exited, toting their carry-alls either up Up-Mile Hill or clustering at one of those phone poles with the painted white stripe .	За чверть години вийшли останні дами, тягнучи свої великі сумки, хто в бік Горбатого пагорба, хто до пофарбованих білими смугами телефонних стовпів при зупинці.	Варіантний відповідник
103	I walked to another white-painted pole , this one handy to The Strand. =	Натомість я пішов до іншого смугастого стовпа , того, що вигідно стирчав біля кінотеатру «Стренд».	Опущення
104	Bloody tears had been painted below the thing's weird white eyes.	Криваві сльози було намальовано під його фатально білими очима.	Варіантний відповідник
105	He was holding the hand of a sneaker-wearing Snow White .	За руку він тримав Білосніжку в кросівках.	Калькування
106	For all I knew, it might end up being sold at the Jolly White Elephant .	Наскільки я здогадувався, все це опиниться на продажу в « Безжурному білому слоні ».	Калькування
107	The drying shed was lit by a white fluorescent glow.	Сушарню освітлювало біле флуоресцентне сяйво.	Варіантний відповідник
108	Printed on it in whitewashed letters ten feet tall was...	На її шлакоблочній поверхні великими, футів з десять заввишки, білими літерами було написано...	Заміна частини мови – конверсія (дієприкметник – прикметник)
109	I was almost overwhelmed by the odors of White Shoulders perfume and Yodora antiperspirant.	Я ледь не задихнувся в запахах парфуму « Білі плечі » й дезодоранту «Йодора».	Калькування
110	Her hair was a dark cloud surrounding the white oval of her face.	Волосся темною хмарою обрамляло білий овал її обличчя.	Варіантний відповідник
111	Have a drink with Norman Mailer and Irwin Shaw at the White Horse Tavern .	Випиватимете з Норманом Мейлером й Ірвіном Шо у харчевні « Білий Кінь ».	Калькування + перестановка
112	A skinny whip of a guy with a fuzz of white hair.	Худий, як тріска, парубок з пушком білявого волосся на голові.	Варіантний відповідник
113	His skin was fishbelly white .	Шкіра в нього була біла, як риб'яче черево .	Варіантний відповідник

114	Don't fire until you see the whites of their eyes.	Не стріляйте, аж поки не побачите білки їхніх очей.	Іменник Варіантний відповідник
115	The skin around the red marks of her injuries had turned very white .	Шкіра біля червоних рубців на її обличчі стала дуже білою .	Варіантний відповідник
116	He was white-faced and groaning.	Лице той мав бліде , стогнав.	Контекстуальний відповідник (узуальний) – конкретизація + заміна членів речення + заміна частини мови – конверсія
117	They put me in a room that was as white as ice.	Мене посадили до кімнати, що була білою , як крига.	Варіантний відповідник
118	You'll put on those kitchen whites , the glasses, and the hairnet.	Одягаєте оцей кухонний білий костюм , окуляри й сіточку на волосся.	Заміна частини мови – конверсія Варіантний відповідник
119	He was wearing a long white beard and had a cannula stuffed up his nose.	Він мав довгу сиву бороду і трубочку, вставлену в ніс.	Контекстуальний (узуальний) відповідник
120	The next item was George T. Amberson's Maine driver's license, which stated I was six feet five, blue eyes, brown hair, weight one-ninety.	Наступною річчю була водійська ліцензія Джорджа Т. Емберсона, в котрій зазначалося, що я маю зріст шість футів і п'ять дюймів, сині очі, каштанове волосся і важу сто дев'яносто фунтів.	Варіантний відповідник (сині) + Контекстуальний відповідник (узуальний) (каштанове)
121	he put the stuff into a brown paper bag.	він вкладав речі до коричневого паперового пакету.	Варіантний відповідник
122	He was very brown , but far too thin.	Він був дуже засмаглим , аж коричневим , але занадто схудлим.	Додавання
123	Her brownish hair was banged over a huge expanse of forehead in front.	Спереду вона зачісувала своє каштанове волосся чубчиком на широчезний лоб.	Контекстуальний (узуальний) відповідник
124	Beyond the barbie was the backside of a big dark brown house.	Поза ним виднілася задня стіна великого темно-брунатного будинку.	Варіантний відповідник
125	In her brown shin-length skirt, opaque flesh-toned hose, and sensible brown	У своїй брунатній сукні завдовжки до середини литок, непрозорих панчохах	Варіантний відповідник (брунатний) +

	shoes, she was the spirit of the age.	і поміркованих черевиках на низьких підборах вона була втіленням тієї епохи.	опущення (brown shoes)
126	On the back, partially obscured by belching brown exhaust, a radiantly smiling Clairol girl proclaimed that if she only had one life, she wanted to live it as a blonde .	У нього на заді, почасти затулена відрижками коричневого диму, осяйно усміхалася дівчина Клейрол, запевняючи, що, оскільки вона має лише одне життя, то воліє прожити його білявкою .	Варіантний відповідник
127	He's dead wrong about some things, he's given to flights of purple prose .	Він неправий щодо деяких речей, він видає цілі пасажі орнаментальної прози .	Ідіома – нефразеологічний переклад – описовий переклад
128	We listened to “Sugartime” by the McGuire Sisters, “Bird Dog” by the Everly Brothers, and “ Purple People Eater ,” by some creature called a Sheb Wooley.	Ми з ним прослухали «Цукрові часи» сестер Мак-Гваєр, «Мисливського пса» братів Еверлі і якусь істоту на ім'я Шеб Вулі, що наспівала нам про « Пурпурового людозера ».	Калькування
129	«His face was corpse-white except for his lips, now as purple as those of a kid who has been gobbling huckleberries ».	Лице в нього було біле, як у трупа , тільки губи мав пурпурні , як в дитини, котра щойно жменями їла чорниці .	Перестановка + Варіантний відповідник (біле, як у трупа) Варіантний відповідник (пурпурні, чорниці)
130	She wore a purple dress.	Вона була в пурпуровій сукні.	Варіантний відповідник
131	He brought out a large stuffed rabbit with improbable purple fur.	він дістав величезного плюшевого кроля, лялька мала хутро неймовірного пурпурного кольору.	Варіантний відповідник
132	Below this, hanging from the big sign on hooks, was a smaller orange sign.	Під цією великою вивіскою, на гачках, висіла менша, помаранчевого кольору .	Варіантний відповідник + додавання (кольору)
133	The one I was looking at now did say VACATIONLAND, but it was orange instead of white .	Той, на який я дивився зараз, мав напис ВІДПУСКНИК , проте, замість білого , цей номерний знак був помаранчевого кольору .	Варіантний відповідник + додавання (кольору)

134	One of the guys who got on ahead of me flashed a canary-colored bus pass.	Один із тих парубків, що увійшли перед мене, коротко показав усім канарково-жовтий проїзний квиток.	Додавання (жовтий) + опущення (colored)
135	Moxie floats and local beauty queens dressed in Moxie-colored tank bathing suits, which means an orange so bright it can cause retinal burns.	Рухомі платформи «Моксі» з місцевими королевами краси в суцільних купальниках кольору «Моксі», що означає: помаранчевий такої інтенсивності, яка може ушкодити сітківку.	Заміна частини мови – конверсія + Варіантний відповідник
136	She couldn't have been more than sixteen, with large dark eyes and smooth coffee-colored skin.	Мала не більше шістнадцяти років, з великими темними очима і гладенькою шкірою кольору кави .	Заміна частини мови – конверсія
137	A mud-colored station wagon pulled up to the curb in front of 2703.	До будинку № 2703 під'їхав і став на узбіччі легковик-універсал кольору бруду .	Заміна частини мови – конверсія
138	the Saturday of the post-wedding party was damned near perfect, with temperatures in the upper seventies and lots of fat white clouds hustling across a sky the color of faded overalls .	субота після їх одруження виявилася ідеальним днем, з температурою під вісімдесят і купками пухких, білих хмаринок, що блукали по небу кольору вицвілого комбінезона .	Варіантний відповідник
139	His skin was the color of oiled mahogany .	Шкіра в нього була кольору навощеного червоного дерева .	Варіантний відповідник
140	Her skin was the color of old candle wax .	Шкіра в неї була кольору свічного воску .	Варіантний відповідник + опущення (old)
141	Today the red kerchief had been replaced by a white one with black polka dots .	Замість червоної хустки, сьогодні на ній була біла в чорний горошок .	Варіантний відповідник
142	He had the fair skin that's every easy blusher's bane, and his scowling face was bright red all the way to his thinning hair.	Шкіру він мав дуже світлу , ту, що є прокляттям усіх запальних осіб, тому, коли Лі обернувся, його перекривлене злістю лице вже горіло, червоність заходила аж у глибокого волося на голові.	Варіантний відповідник (світлу) + Функціональна заміна

143	He held out his hand to the silver-haired stranger on his porch.	Він простягнув руку до срібноволосого незнайомця на ганку.	Варіантний відповідник
144	Cords stood out on his neck; his face was once more a bright, steaming red .	На шиї в нього напнулися жили; обличчя знову розчервонілося ; він буквально пашів.	Заміна частини мови – конверсія
145	Then, as I turned to go, I did see something: a flash of red under the outside stairs.	Але, вже відвертаючись, я все ж таки дещо там примітив: червоний виблиск під знадвірними сходами.	Варіантний відповідник
146	Five days after I was admitted, the flesh around the splenectomy incision began to turn red and warm.	Через п'ять днів після мого потрапляння в лікарню плоть біля розрізу, через який мені видалили селезінку, почервоніла й стала гарячою.	Заміна частини мови – конверсія
147	He handed it to a lady of about fifty summers who was wearing a housedress with big pink roses blooming on it.	А тоді вручив пакунок леді літ п'ятдесяти, одягненій в уквітчаний великими рожевими трояндами домашній халат.	Варіантний відповідник
148	I looked around and saw a mausoleum with a familiar name engraved on the pink granite.	Я роззирнувся на місці й побачив усипальню з викарбуваним на рожевому граніті знайомим іменем.	Варіантний відповідник
149	A woman with her hair in large blue rollers and a cigarette plugged in her gob shoved her head out the window.	Жінка у великих синіх бігуді на голові й сигаретою в пащі виткнула голову з вікна.	Варіантний відповідник
150	A little girl in ragged pink shorts.	Там же дівчинка в заношених рожевих шортах.	Варіантний відповідник
151	The disfiguring scar was now a faint pink line.	Замість потворного шраму там тепер була ледь помітна рожева смужка.	Варіантний відповідник
152	The flyers had been printed on hot-pink paper.	Прокламації було надруковано на яскраво-рожевому папері.	Варіантний відповідник
153	He was behind the wheel of a coffee-colored Cadillac right out of a Chuck Berry song.	Прибув він за кермом «Каділака» кольору кави , який ніби ось щойно виїхав з пісні Чака Беррі.	Заміна частини мови – конверсія
154	Blackwell Street in North Dallas	Блеквел-стрит у Північному Далласі	Транскрипція

155	I don't mean the actual black-bag job , nothing like that.	Я не маю на увазі нелегальне вторгнення до будинку , ні, нічого й зблизька такого.	Ідіома – нефразеологічний переклад із втратою колороніма
156	There were streamers of yellow and silver —Denholm High's colors—strung from the trees.	Майоріли звисаючі з дерев золотаві й сріблясті стрічки — кольори Денгольмської школи.	Варіантний відповідник (сріблясті) + конкретизація (золотаві) + контекстуальний узуальний відповідник (золотаві)
157	They wore blackface , sang and danced.	Танцюють і співають з обличчями, пофарбованими на чорне .	Описовий переклад
158	It wouldn't need to be funny black fellers, either.	Та й не треба перетворюватися на кумедних чорношкірих .	Конкретизація
159	As I looked at the photo, the color drained away to black and white .	Я задивився на фото, кольори якого раптом вицвіли до чорно-білого .	Варіантний відповідник + опущення (and)
160	The others were discolored , one of them almost black .	Решта були потемнілими , один з них майже чорний .	Варіантний відповідник (чорний) + контекстуальний відповідник (оказіональний) (потемнілими)
161	It was Jim LaDue, smiling with his football helmet in one hand, a pigskin in the other, and a lock of black hair tumbled heroically over his forehead.	На ньому красувався усміхнений Джим Ла-Дью з футбольним шоломом в одній руці, з м'ячем у другій і з кучериком волосся, що героїчно спадало йому на лоба.	Опущення (black)
162	The third was of Oswald, dressed in black , holding his mail-order rifle in one hand.	Третє зображувало Освальда; одягнений у чорне , в одній руці він тримав придбану ним за поштовим каталогом гвинтівку.	Варіантний відповідник
163	She was unloading mismatched dishes onto the counter with the speed of a blackjack dealer.	Вона вивантажувала на кухонний стіл різномасті тарілки зі швидкістю шулера , що здає карти для гри в очко.	Варіантний відповідник
164	She had a new black eye , and there were spots of blood on the pajama shirt.	Під оком в неї красувався свіжий синець , а на	Варіантний відповідник – нефразеологічний

		піжамній сорочці помітні були плями крові.	переклад — зміна кольору
165	She was wearing pink rayon pajamas that were far too big for her.	Рожева піжама зі штучного шовку на ній була явно завеликого розміру.	Варіантний відповідник
166	—the broken gutters dripping black water.	забиті ринви сочаться чорною водою.	Варіантний відповідник
167	Channel 9 will give are-time to GENERAL EDWIN WALKER, a right-wing fascist who has encouraged JFK to invade the peaceful peoples of Cuba and who has formented anti-black , anti-integration “HATE-SPEAK” all over the south.	9-й канал надасть ефирний час ГЕНЕРАЛУ ЕДВІНУ ВОКЕРУ, фашисту, який підбивав ДжФК вдертися в мирну країну Кубу, тому, який викликав брожіння по всьому півдню своїми ««ПРОМОВАМИ НИНАВИСТІ» проти чорних , проти десегригації.	Заміна членів речення + варіантний відповідник
168	He was a fattish fellow with a lot of plastered-back black hair.	Такий собі опецькуватий парубок з густим, чорним , залізаним назад волоссям.	Варіантний відповідник
169	Ellerton passed around the photographs—stark black-and-white glossies.	Еллертон подав нам фотографії — цупкі чорно-білі глянсові знімки.	Опущення (and) + Варіантний відповідник
170	Paul Quinn College, an all-black school, was close by.	Поряд містився коледж Пола Квіна, цілком чорний навчальний заклад.	Варіантний відповідник
171	There were threads of gray in his curly black hair.	Його чорне волосся пронизували сиві пасма.	Варіантний відповідник
172	The red and yellow ones connect to the lamp cord.	Червоний і жовтий під’єднуються до шнура лампи.	Варіантний відповідник
173	The contrast with her creamy skin and gorgeous eyes was jarring.	Такий контраст на тлі її оксамитової шкіри й прекрасних очей просто вражав.	Контекстуальний відповідник (оказіональний) + адаптація
174	Not since the Black Sox in 1919.	Ніхто після скандалу « Чорних шкарпеток » 1919 року.	Калькування + варіантний відповідник
175	Little by slowly, I told myself as I plodded across town to Deke’s in the first gray light of morning. Little by slowly.	««Потроху-помалу, — нагадував я собі, плентаючись з першими променями світанку через усе місто до Діка. — Помалу-потроху».	Функціональна заміна
176	I suspect it’s been pretty gray since you were sixteen—busy, though.	Маю підозру, воно у вас, відтоді як ви були шістнадцятирічною, доволі сіреньке — хоча й клопітке.	Варіантний відповідник

177	five years before, when the first strands of gray had yet to show up in my hair.	п'ять років тому, коли до перших пасом сивини в моєму волоссі ще залишався час.	Варіантний відповідник
178	The town around that jagged greenbelt seemed to consist solely of sooty grays and blacks under a sky that had been stained urine yellow by the stuff billowing from all those smokestacks.	Здавалося, місто обабіч цього пояса з рваними краями складається лише з чорних і кіптяво-сірих відтінків , тоді як завдяки димам, що бухали з усіх тих труб, небо над ним бовваніло насичене жовтим кольором сечі .	Заміна частини мови – конверсія (sooty grays and blacks) Опущення (green) Додавання (відтінків та кольором) + перестановка (жовтим кольором сечі)
179	Mr. Dunning wore spandy-clean clean whites .	Містер Даннінг був одягнений у такий чистесенький, що аж боляче дивитися, білий халат .	Іменник Заміна частини мови – конверсія + Варіантний відповідник
180	A glance into the glassed-in booth just beyond the produce section showed a white-haired gentleman.	Погляд у засклену кабінку зразу за овочевою секцією виявив сивочолого джентльмена .	Конкретизація
181	He was Harry to the life, except this version's hair was almost completely black instead of almost all gray .	Він виглядав точнісіньким Гаррі, хіба що волосся в цій його версії було майже цілком чорним , а не ледь не повністю сивим .	Варіантний відповідник + антонімічний переклад
182	His iron-gray hair hung in snaggles around his beard-scruffy cheeks.	Його сталево-попелястого кольору волосся кудлилося навкруг порослих бородою щік.	Додавання (кольору) Конкретизація (попелястого)
183	Whitish-gray smoke poured from three tall stacks.	Білувато-сірий дим курився з трьох високих коминів.	Варіантний відповідник
184	My inside life was blackness , voices, and flashes of understanding.	Внутрішнє життя проходило в чорній темряві , яку прохромлювали голоси й спалахи розуміння.	Заміна частини мови – конверсія
185	And were his eyes blue , or did they turn that cold and thoughtful gray ?	І чи блакитні в нього тоді очі, а чи стають холодними й задумливо-сірими ?	Варіантний відповідник + заміна частини мови – конверсія (thoughtful – задумливо)
186	He was once more looking reet in dark slacks, white shirt, blue tie, and a sport	І знову він мав кльовий вигляд: чорні штани, біла сорочка з синьою	Конкретизація (темні – чорні) + варіантні відповідники

	coat in a light gray windowpane check.	краваткою й краткований світло-сірим смужечками піджак спортивного крою.	
187	The weather had turned gray and drizzly.	Погода була сірою , сіялася мжичка.	Варіантний відповідник
188	He of the smirky little I-know-a-secret smile and gray eyes that would never quite meet yours.	Того дрібного тхора з усмішечкою типу «я знаю таємницю» й сірим очима, які ніколи не зустрічаються з твоїми.	Варіантний відповідник
189	Graywater	брудною водичкою	Контекстуальний (оказіональний) відповідник
190	I saw women wearing overcoats and galoshes taking in laundry on a gray afternoon when rain threatened.	я бачив жінок у комбінезонах і калошах, котрі знімають білизну серед раптом спохмурнілого дня, коли ось-ось почнеться дощ.	Конкретизація + Варіантний відповідник
191	The interior of the bus was a fug of blue-gray smoke.	У салоні автобуса було важко дихати від сіро-блакитного диму.	Перестановка
192	He had a rockabilly hairdo, a gray-streaked bandido mustache.	Мав зачіску «рокабіллі», вуса «бандідо» з сивуватими пасмами .	Варіантний відповідник + заміна частини мови – конверсія (для самого словосполучення)
193	the morning was chilly and gray , threatening rain.	ранок видався холодним і сірим , збиралося на дощ.	Варіантний відповідник
194	I could have sworn that they turned gray , the color of water beneath a sky from which snow will soon fall.	я міг би заприсягти, що його очі стали сірим , кольору води під небом, з якого ось-ось почне падати сніг.	Варіантний відповідник
195	He cut his own throat and the card turned black !	Він же собі перерізав горло, і його картка стала чорною !	Варіантний відповідник
196	The cold war is over and the president is a black man.	Холодна війна закінчилася, і президент у нас чорний .	Варіантний відповідник
197	the faces I saw in the various classrooms I visited were all of the plain vanilla variety.	що в різних класних кімнатах я бачу обличчя лише і тільки ванільних відтінків.	Варіантний відповідник
198	My mind kept returning to the little side-o'-the-road church. Very likely a black church. They probably swung the hymns in a way the white folks never would.	Думки мої все верталися до тієї придорожньої церкви. Дуже ймовірно, що негритянської . Там чорні люди, мабуть, співають гімни з отим своїм драйвом,	Контекстуальний відповідник (узуальний) (негритянської)

		якого білим відтворити ніколи не вдається.	Компенсація (негритянської замість black , а потім чорні люди замість They) Варіантний відповідник (білим)
199	Are you telling me there's a Negro in the White House ?	Ти мені хочеш сказати, що у Білому Домі сидить якийсь негр?	Калькування + Варіантний відповідник
200	the driver, who looked as harried as a stockbroker on Black Friday .	водій, на вигляд метушливий, як той біржовий маклер у Чорну П'ятницю .	Калькування + Варіантний відповідник
201	Wearing a Red Sox hat.	В картузі « Ред Сокс » на голові.	Транскрипція + Варіантний відповідник
202	the oil fields over there were so much black glass.	райони нафтових свердловин там перетворилися здебільшого на чорне скло.	Варіантний відповідник
203	Two more steps and sunlight turned the black behind my eyelids to red .	Ще два кроки, і сонячне світло перетворило чорноту під моїми повіками на червоність .	Заміна частин мови – конверсія
204	When Oswald was paraded before the press, proclaiming his innocence and displaying a black eye, Ruby was there.	Рубі був там, коли Освальда, котрий, демонструючи підбите око, оголошував про свою невинність, проводили парадом повз пресу.	Контекстуальний відповідник (оказіональний) АЛЕ якщо розглядати переклад не окремого колороніма, а кольорової одиниці black eye – то це узуальний відповідник
205	small but maybe significant reduction in black fear among middle-class whites .	невеличке, проте, можливо, знакове зниження страху перед чорними серед білих американців середнього класу.	Функціональна заміна (black fear) + заміна частини мови – конверсія (whites)
206	At her other Texas stops, she'd been given yellow ones, but the Dallas bouquet was going to be red .	В інших зупинках в Техасі їй дарували троянди жовті , але букет від Далласа буде червоним .	Варіантний відповідник
207	All that remained were a few blackened walls.	Все, що від неї залишилось, це кілька почорнілих стін.	Варіантний відповідник

208	I paused with a cup of black coffee suspended halfway between the saucer and my lips.	я застиг з чашкою кави , завислою у півдорозі між блюдцем і моїми губами.	Опущення
209	I went back to my little modular apartment, made strong black coffee, and sat down with a legal pad.	Я повернувся до своєї квартирки, зробив міцну каву і сів з блокнотом.	Опущення
210	In the middle was a long-collapsed ceramic smokestack, its sides blackened by soot, its huge bore full of darkness.	Посередині лежав давно завалений димар з вогнетривкої цегли, його закопчене величезне жерло зяяло темрявою.	Варіантний відповідник
211	The nice interplay between the bottle's green and the label's beige and red .	Гармонійне поєднання кольорів — зелене скло, бежево-червона етикетка.	Опущення (and) + варіантний відповідник
212	Blue, green, amber —all the wonderful hues, the glass gracefully illuminating them from behind, shaping the play of color.	Сині, зелені, бурштинові —всіх чарівних відтінків. Підсвітка з-під матового скла витворювала дивовижну гру кольору.	Варіантний відповідник
213	Get in one at night—the dashboard lights are blue and red-orange .	Сядьте в автівку вночі, гляньте на ці блакитні й червоно-оранжеві вогники на панелі.	Варіантний відповідник
214	It's covered with heat-sensitive glazing that is dark purple-blue at room temperature and below but becomes transparent when hot.	Чашку вкрито теплочутливим покриттям, що набуває темного пурпурово-голубого кольору за кімнатної температури й коли холодніше, але стає прозорим під час нагрівання.	Варіантний відповідник
215	He showed me a photograph of a pair of blue jeans.	Він показав мені фото пари блакитних джинсів.	Варіантний відповідник Блакитні – не сині
216	Badly conceived behavioral design can lead to great frustration, leading to objects that have lives of their own, that refuse to obey, that provide inadequate feedback about	Погано продуманий на поведінковому рівні дизайн дуже дратує користувачів. Нам здається, що об'єкти починають жити власним життям, вони не піддаються контролю, не реагують на	Функціональна заміна

	their actions, that are unintelligible, and all in all, putting anyone who tries to use them into a big, gray funk .	наші команди, їх неможливо зрозуміти. Ми впадаємо в розпач .	
217	The various sea animals visible from my windows— brown pelicans, gray whales, the black-suited surfers, and dolphins.	Різноманітні морські тварини, яких видно з вікна мого будинку: коричневі пелікани, сірі кити, дельфіни, а також вдягнені в чорне серфінгісти.	Варіантний відповідник (коричневі, сірі) Перестановка додання (в) +
218	The cinematographer can make skillful use of contrasts— light and dark, subtle grays —to convey an image's emotional tone.	Кінематограф може зіграти на контрасті світлого й темного, а також на відтінках сірого , щоб передати емоційне забарвлення картини.	Генералізація
219	I borrowed a color monitor to see what all the fuss was about.	Тоді я позичив кольоровий монітор, щоб зрозуміти причину всієї цієї метушні.	Варіантний відповідник
220	From a cognitive point of view, color added no value that shading could not provide.	Із погляду когнітивної науки колір не додавав жодної переваги, якої не можна було б забезпечити відтінками сірого .	Конкретизація
221	The lack of full color makes a strong emotional statement.	відсутність повної гами кольорів справляє сильне емоційне враження.	Додавання и
222	The photographs in this book are all in black and white, even though the originals are in color .	фотографії у цій книжці чорно-білі, хоча оригінали кольорові .	Заміна частини мови – конверсія
223	but once you have purchased it, the color is thought to have no further use.	але відразу ж після купівлі кольорова обкладинка втрачає свою питому функцію.	Заміна частини мови – конверсія
224	In those days, color was primarily used to highlight text.	Тими днями кольори використовували здебільшого для виділення тексту.	Варіантний відповідник
225	Although most films today are shot in color , the director and photographer can dramatically impact the film by the style of lighting and color. Bright primary colors are the one extreme,	І хоча більшість сучасних фільмів знімають у кольорі , режисер та оператор можуть надати стрічці драматизму завдяки обігруванню освітлення і кольорів: від яскравих до помірних або темних .	Калькування Опущення генералізація + Заміна членів речення

	with subdued pastels or dimly lit scenes another.		
226	Some locations—especially stairways—might have to be especially marked, perhaps with lights, infrared transmitters.	Певні місця, як-от сходи, треба буде спеціально маркувати світловими сигналами, інфрачервоними передавачами.	Варіантний відповідник
227	It need only be bright orange or all wood.	Було б достатньо зробити дерев'яний прилад і пофарбувати його в яскравий оранжевий .	Варіантний відповідник
228	And the ink, the black India ink.	І, звісно ж, чорних індійських чорнил.	Варіантний відповідник
229	Note the critical role played by music and lighting: dark , creepy scenes and dark , foreboding music.	Зверніть увагу на роль музики та освітлення: темні , моторошні сцени супроводжує похмура , загрозлива музика.	Варіантний відповідник + контекстуальний (узуальний) відповідник
230	Bright colors and bright lighting versus dark , gloomy colors and lights all exert their visceral influence.	Яскраві кольори і багато світла — або ж похмурі сутінки , усі ці аспекти працюють саме на нашу інстинктивну реакцію.	Варіантний відповідник (bright colors) + Опушення (dark) + Функціональна заміна (bright lighting – багато світла) + Контекстуальний (оказіональний) відповідник (colors – сутінки)
231	He fell in love with the power of monochrome images.	Він надто захопився силою монохромних зображень.	Варіантний відповідник
232	The film has wonderfully glorious shots, with high dark/light contrast .	У фільмі є прекрасні кадри, з високим контрастом чорного й білого .	Конкретизація
233	Bright, highly saturated hues.	Світлі, яскраві відтінки кольорів.	Контекстуальний відповідник (узуальний) (світлі)
234	The human love of sweet tastes and smells and of bright, highly saturated colors probably derives from this coevolution of mutual dependence between people and plants.	наші рецептори, яким подобаються солодкі смаки й запахи, а також насичені кольори , — продукт коєволюції взаємозалежності людей та рослин.	Опушення

235	Imagine colorful pinwheels spinning above your head.	Уявіть кольорові вітрячки, що крутяться у вас над головою.	Варіантний відповідник
236	We build attractive things, cute things, colorful things.	Ми створюємо привабливі, круті, яскраві речі.	Варіантний відповідник
237	And some of the bottles are special, sensuous, and colorful .	Деякі з цих пляшок справді дуже незвичайні, вони приваблюють формами й кольором .	Заміна частини мови – конверсія
238	Thus, the colorful plumage on male birds was selectively enhanced through the evolutionary process.	Саме тому оперення птахів-самців набуло впродовж селективного процесу еволюції насичених кольорів .	Заміна членів речення + Заміна частини мови – конверсія
239	Fruits and flowers tend to be symmetrical, rounded, smooth, pleasant to the touch, and colorful .	І фрукти, і квіти—симетричні, округлі, барвисті , гладенькі, їх приємно торкатися.	Варіантний відповідник
240	Apple Computer found that when it introduced the colorful iMac computer, sales boomed.	Коли компанія Apple вивела на ринок перший кольоровий комп'ютер iMac, вона побачила, що продажі різко зросли.	Варіантний відповідник
241	So why not display the information in a colorful manner.	То чому б не подати інформацію в кольоровому форматі.	Варіантний відповідник
242	And thanks to Randall Pink for diligently gathering final photographs and permissions.	І дякую Рендаллу Пінку за ретельний пошук фото й дозволів.	Транслітерація
243	If you want a golden rule that will fit everybody, this is it.	Якщо шукаєте універсальне золоте правило, то ось воно.	Ідіома – повний еквівалент + Варіантний відповідник
244	You quickly notice a Red person.	Ви швидко помітите « червону » особистість.	Варіантний відповідник
245	Maybe you'd like to be more decisive like Reds , or maybe you wish it were easier for you to interact with strangers, like Yellows .	Можливо, ви хотіли б стати більш рішучими, як ЧЕРВОНІ , або ж бажаєте, щоб комунікація з незнайомцями не була такою складною, як це вдається ЖОВТИМ .	Заміна частини мови – конверсія
246	Silence Is Golden .	МОВЧАННЯ — ЗОЛОТО .	Заміна частини мови – конверсія

247	He bought a Volvo V70, then the country's most popular car, in metallic silver , the most popular color at that time.	Він все ж придбав авто — Вольво V70, найпопулярніший автомобіль у Швеції, сріблястого кольору , тренду того часу.	Опущення (metallic) + додавання (кольору) + заміна частини мови – конверсія (silver (іменник) – сріблястого (прикметник))
248	My dad will also stop at a red light in the middle of the night.	Тато зупиняється на червоне світло вночі.	Варіантний відповідник Ідіома – повний еквівалент
249	Do you know anyone who sees sunshine where others see dark clouds?	Чи знаєте ви когось, хто бачить промені сонця там, де іншим видніються лише густі темні хмари?	Варіантний відповідник + заміна членів речення
250	Your Blue friends aren't flying around up there in the blue, blue sky .	Ваші СИНІ друзі ніколи не носять рожеві окуляри.	Ідіома – фразеологічний аналог зі зміною кольору
251	Someone else needs to take care of the dull , routine work, because a Red believes that he has a better understanding of the big picture.	Про сіру рутину мають турбуватися інші, тому ЧЕРВОНИЙ переконаний: він краще розуміє цілісну картину.	Варіантний відповідник
252	Of course, Blues can't turn off their feelings completely.	Звичайно, люди «синього» типу поведінки не можуть повністю відключити свої відчуття.	Заміна частини мови + описовий переклад
253	Go Green !	ПРИКИНЬСЯ ЗЕЛЕНИМ!	Варіантний відповідник
254	The Yellow, on the one hand, will consider him to be the most uninspiring bore he has ever met.	Втім, на думку ЖОВТОГО , його СИНІЙ колега — найбільш монотонна та сіра людина, з якою він коли-небудь спілкувався.	Варіантний відповідник (жовтий) Адаптація (СИНІЙ) Додавання колороніма Контекстуальний (узуальний) відповідник (монотонна та сіра людина)
255	I've seen adults become white in the face, wiping their foreheads.	Я бачив на власні очі, як біліло обличчя.	Заміна частини мови – конверсія

256	The grass is not always greener on the other side.	Трава не зеленіша на тому березі.	Ідіома — повний еквівалент + Варіантний відповідник
257	Otherwise, there's a risk that he'll run out the back door .	А інакше він просто вийде через чорний хід .	Ідіома — частковий еквівалент
258	I remember that she started with a black-tie ball .	Я пам'ятаю, як спочатку вона говорила про костюмовану вечірку .	Ідіома — нефразеологічний переклад — описовий переклад
259	Hippocrates believed that your health is good when the four humors—blood, yellow bile , black bile , and phlegm—are in balance.	Ваше здоров'я знаходиться в нормі доти, доки зберігається баланс між чорною жовчю, жовтою жовчю , мокротинням та кров'ю.	Варіантний відповідник
260	Three of the Yellows were jockeying for space at the whiteboard .	Двоє з ЖОВТИХ учасників боролися за місце біля дошки .	Варіантний відповідник
261	Discreetly placed above the reception desk, the light went red when he was there and turned green when he was away.	Непомітно розміщений над реєстраційною стійкою, він світився червоним кольором , коли Стуре входив у будівлю, і зеленим — коли керівник покидав фабрику.	Варіантний відповідник + додавання (колір)
262	If the light was red , some people would simply turn back at the door, deciding to come back at a more opportune time.	Якщо світло було червоним , деякі люди просто поверталися назад, вирішуючи навідатися в більш прийнятний час.	Варіантний відповідник
263	On Thursdays he gargles a little longer with Listerine—the green kind .	По четвергам СИНІЙ полоще горло трохи довше — використовуючи ополіскувач Листерин.	Відсутність перекладу взагалі, хоча це один з небагатьох випадків, де колір вжито на позначення кольору, а не типу особистості. Додавання (ополіскувач)
264	He used expressions that I also used to use about certain types of people: "arrogant windbags," " red-tape jackasses ," "rude bastards," and "tedious blockheads."	Характеризуючи певні типи людей, Стуре використовував ті самі вирази, що і я: «кляті ідіоти», «стадо віслюків », «брудні виродки» та «нудні амеби».	Контекстуальний (оказіональний) відповідник Ідіома — нефразеологічний переклад

265	As a child, I resembled my uncle Bertil—something to do with my red hair.	Особисто я в дитинстві був схожий на свого дядька Бертіля — мене видавало руде волосся.	Конкретизація
266	But those red-tape jackasses , well...	Ох, які ж вони бюрократи ...	Ідіома — нефразеологічний переклад зі втратою кольору
267	My work in the 1970s focused on the black holes .	Моя робота у 70-х роках зосереджена на чорних дірах .	Варіантний відповідник
268	Such objects are what we now call black holes, because that is what they are: black voids in space.	Тепер такі об'єкти ми називаємо чорними дірами, адже вони саме такі: чорні порожнини в космосі.	Варіантний відповідник
269	It might seem a bit like looking for a black cat in a coal cellar.	Це видається трохи схожим на те, як шукати чорну кішку в темній кімнаті.	Варіантний відповідник + додавання (темний)
270	Black holes are not really black after all: they glow like a hot body.	Чорні діри врешті не зовсім й чорні — вони світяться як гаряче тіло.	Варіантний відповідник
271	Such holes hardly deserve the epithet black : they really are white hot and are emitting energy at a rate of about ten thousand megawatts.	Такі діри навряд чи заслуговують на епітет « чорні »: насправді вони розжарені до білого кольору та виділяють близько десяти тисяч мегаватів енергії.	Варіантний відповідник (чорні) + додавання кольору + Функціональна заміна (white hot - розжарені до білого кольору)
272	As we have seen, this can produce some remarkable consequences, such as black holes not being black .	Як ми бачили, це може дати деякі дивовижні наслідки: чорні діри не чорні .	Варіантний відповідник
273	The early universe should have been very hot and dense, glowing white hot.	Ранній Всесвіт мав би бути дуже гарячий, густий та розпечений до білого .	Варіантний відповідник + Функціональна заміна (white hot - розжарені до білого кольору)
274	White light consists of light waves of all different wavelengths, or colors.	Біле світло складається зі світлових хвиль всеможливих довжин, або кольорів.	Варіантний відповідник
275	One cannot have a single quark on its own because it would have a color (red, green, or blue).	Не можна мати одного кварка самого по собі, бо він матиме колір (червоний, зелений або синій).	Варіантний відповідник

276	Instead, a red quark has to be joined to a green and a blue quark by a “string” of gluons (red + green + blue = white).	Натомість, червоний кварк має бути з’єднаний із зеленим і синім «низкою» глюонів (червоний + зелений + синій = білий).	Варіантний відповідник
277	Another possibility is a pair consisting of a quark and an antiquark (red + antired , or green + antigreen , or blue + antiblue = white).	Є інша можливість: коли кварк і антикварк об’єднуються в пару (червоний + античервоний , або зелений + антизелений , або синій + антисиній = білий).	Варіантний відповідник
278	Instead, one has to have a collection of gluons whose colors add up to white .	Замість цього, має бути набір глюонів, щоб їхні кольори в сумі давали білий .	Варіантний відповідник
279	For this mechanism to work, the unseen object has to be very small, like a white dwarf , neutron star, or black hole .	Такий варіант розвитку подій потребує, щоб невидний об’єкт був крихітний, як білий карлик , нейтронна зоря або чорна діра .	Варіантний відповідник
280	Our sun is just an ordinary, average-sized, yellow star.	Наше Сонце — просто звичайна, середньорозмірна жовта зоря.	Варіантний відповідник
281	Each flavor comes in three “colors,” red, green, and blue .	Кожен з ароматів може бути трьох «кольорів»: червоного, зеленого та синього .	Варіантний відповідник
282	they called the first four sources to be found LGM 1 – 4 , LGM standing for “ Little Green Men .”	вони назвали перші чотири виявлені джерела LGM 1–4 (аббревіатура LGM означає «Little Green Men» — « Маленькі Зелені Чоловічки »).	Калькування для розшифровки + нульовий переклад для аббревіатури
283	The other was the publication of a paper by John Schwarz and Mike Green of Queen Mary College, London.	Другою причиною була публікація статті Джона Шварца і Майка Грина з Лондонського коледжу Куїн Мері.	Транскрипція (але з помилкою – має бути Грін)
284	Maarten Schmidt measured the red shift of a faint starlike object.	Маартен Шмідт виміряв червоний зсув ледь помітного зореподобного об’єкта.	Варіантний відповідник
285	Shorter wavelengths are known as microwaves (a few centimeters) or infrared	Серед коротших хвиль розрізняють мікрохвилі (завдовжки кілька	Термін

	(more than a ten-thousandth of a centimeter).	сантиметрів) та інфрачервоні хвилі (завдовжки більш ніж одна десятитисячна сантиметра).	Варіантний відповідник
286	the relative brightness of the different colors is always exactly what one would expect to find in the light emitted by an object that is glowing red hot .	відносна яскравість різних кольорів завжди така, яку слід очікувати від світла, що випромінює об'єкт, розпечений до червоного .	Варіантний відповідник + Функціональна заміна (red hot - розпечений до червоного)
287	In fact, the light emitted by any opaque object that is glowing red hot has a characteristic spectrum.	Насправді, світло, випромінюване будь-яким непрозорим об'єктом, що світиться червоногарячим , має характерний спектр.	Варіантний відповідник
288	They were all shifted by the same relative amount toward the red end of the spectrum.	Всі вони однаковою мірою були зміщені до червоного краю спектру.	Варіантний відповідник
289	stars moving away from us will have their spectra shifted toward the red end of the spectrum (red-shifted) and those moving toward us will have their spectra blue-shifted .	зорі, які віддаляються від нас, матимуть спектри, кольори яких зміщені до червоного краю спектру (червоний зсув), а ті, які наближаються до нас матимуть спектр із синім зсувом .	Варіантний відповідник + заміна частини мови – конверсія (red-shifted - червоний зсув , blue-shifted - із синім зсувом)
290	The colors corresponding to these wavelengths are absent from the reflected light, which therefore appears to be colored .	Кольорів, відповідних хвилям цієї довжини, у відбитому світлі немає, і воно таким чином здається забарвленим .	Варіантний відповідник
291	a red-hot metal filament gave off the electrons.	розпечений метал нитки випускав електрони.	Варіантний відповідник
292	This makes it more difficult for light from the star to escape, and the light appears dimmer and redder to an observer at a distance.	Світлу стає важче покинути поверхню зорі, тому далекому спостерігачеві світло здається тьмянішим і червонішим .	Варіантний відповідник
293	The time interval between the arrival of successive waves at the spaceship would get longer and longer, so the light from the star would appear redder and redder and fainter and fainter.	Часовий інтервал між прибуттям послідовних хвиль на корабель ставатиме щораз довшим, тому світло від зорі здаватиметься чимраз червонішим і слабшим.	Варіантний відповідник + опущення + компенсація (чимраз)

294	It will not get hot enough to emit X rays, but it could account for the very compact source of radio waves and infrared rays that is observed at the galactic center.	Його температури не вистачить для того, щоб випромінювати Рентгенове проміння, а от щоб стати компактним джерелом радіохвиль та інфрачервоного проміння, що його ми спостерігаємо у центрі галактики, — цілком.	Варіантний відповідник
295	It is a matter of common experience that if one heats up a poker in a fire it glows red hot and emits radiation.	Всі знають, що якщо нагріти на вогні коцюбу, вона розжовріється і випромінюватиме 117	Втрата колороніма Варіантний відповідник
296	The reddening of light from a star that is moving away from us, due to the Doppler effect.	Зумовлене Доплеровим ефектом почервоніння світла від зорі, що рухається від нас.	Варіантний відповідник
297	The longest wavelengths appearing at the red end of the spectrum and the shortest wavelengths at the blue end .	Найдовші хвилі належать до червоного краю спектру, а найкоротші — до синього .	Варіантний відповідник
298	Thomas Gold	Томас Гольд	Транскрипція
299	Even shorter wavelengths are known as ultraviolet , X rays, and gamma rays.	Ще коротшу довжину мають хвилі ультрафіолетового , Рентгенового й гама-проміння.	Варіантний відповідник
300	Brownian motion 36	Броунівський рух	Калькування